

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KUŞAKLARARASI AKTARILAN TRAVMA, YEME
BEKLENTİLERİ VE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU
ŞEMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nursena ÖZTÜRK

**Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı**

EYLÜL, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KUŞAKLARARASI AKTARILAN TRAVMA, YEME
BEKLENTİLERİ VE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU
ŞEMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nursena ÖZTÜRK
(Y2212.480024)

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Beyza Naz DENİZ

EYLÜL, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kuşaklararası aktarılan travma, yeme beklentileri ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (26/09/2023).

Nursena ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Araştırma boyunca beni yönlendirerek yol gösteren engin bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, öğrencisi olmaktan büyük mutluluk duyduğum saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Dr. Beyza Naz DENİZ'e,

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgileriyle bana ışık tutan, İstanbul Aydın Üniversitesi Psikoloji bölümü ve Klinik Psikoloji programındaki tüm hocalarıma, çalışmanın uygulama sürecindeki yardımlarını esirgemeyen bütün gönüllü katılımcılara,

Araştırmada kullanılan ölçek konusunda yardım sağlayan hocalarıma,

Yoğun çalışmalarım sırasında desteğini esirgemeyen, sabır gösteren ve bana katlanan bütün dostlarıma,

Meslektaş olmaktan büyük gurur duyduğum Sedef KILIÇ KARTAR'a

18 yaşımdan beri lisans ve ilk yüksek lisans eğitimimi tamamlarken daima el ele olduğum, birbirimize devam etme gücü sağlama konusunda her an yan yana olacağımızı bildiğim canım dostum Aslıhan ŞENLİ'ye

İlkokul 1. Sınıfta hayatıma giren ve varlığıyla bana güç veren en iyi arkadaşım Çağla AYDIN'a

Hayatımda bana en çok desteği, yardımı ve motivasyonu sağlayan canım annem Müberra ÖZTÜRK'e, elinden gelen tüm imkânları hedeflerim için bana sağlayan sevgili babam Ünal ÖZTÜRK'e, geç saatlere kadar çalışırken uykusunu böldüğüm biricik kardeşim Aysima ÖZTÜRK'e ve arkamda olan bütün aileme teşekkürlerimi sunarım.

Eylül, 2023

Nursena ÖZTÜRK

KUŞAKLARARASI AKTARILAN TRAVMA, YEME BEKLENTİLERİ VE ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Yeme tutumlarında gözlemlenen bozukluklara etki eden en önemli faktörlerden biri de erken dönem uyumsuz tutum ve davranışların birey üzerindeki travmatik etkisi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada Yeme Beklentilerini (YB), Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) ve Young'ın Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) kavramları ışığında incelemek ve bu üç kavram arasındaki ilişkiyi anlamak amaçlanmaktadır. Çalışmada birincil veri toplama ve anket tekniği kullanılmış ve rastgele seçilmiş 225 kişi üzerinde anket yapılmıştır. Ön görülen araştırma modeline göre YB bağımlı değişken, EDUŞA bağımsız değişken ve KAT değişkeni (duygu ve davranış düzenlemesi, aile işleyişi ve geçmiş aile travması) ise aracı değişken olarak belirlenmiştir. Toplanan veriler, IBM SPSS AMOS 25. Sürüm ve YEM (Yapısal Eşitlik Modeli) ile test edilerek model varsayımları sağlanmış ve sonrasında maksimum olasılık tahmini uygulanmıştır. Yol (path) analizi ile bütün hipotezlerin eş zamanlı olarak değerlendirilmesi planlanmıştır. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında anlamlı bir ilişki olduğu Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) değişkeninin aracı rolü olduğu yönündedir. Bu sonuçlar ışığında çalışmanın alanyazına önemli katkılar sağlayacağı ve gelecek çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Yeme Beklentileri, Kuşaklararası Aktarılan Travma

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERGENERATIONAL TRAUMA, EATING EXPECTANCIES AND EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS

ABSTRACT

The traumatic impact of early maladaptive attitudes and behaviours on the individual is thought to be one of the most important factors influencing observed eating disorders. The aim of this study is to examine Eating Expectancies (EE) in the light of the concepts of Intergenerationally Transferred Trauma (ITT) and Young's Early Maladaptive Schema Domains (EMSD) and to understand the relationship between these three concepts. The study used primary data collection and questionnaire technique and a survey was conducted on 225 randomly selected individuals. According to the proposed research model, Eating Expectancies was determined as the dependent variable, Early Maladaptive Schema Domains was determined as the independent variable and Intergenerationally Transferred Trauma variable (Emotional and Behavioural Regulation, Family Functioning and Past Family Trauma) was determined as the mediating variable. The collected data were tested using IBM SPSS AMOS version 25 and SEM (Structural Equation Modelling) to ensure model assumptions and then maximum likelihood estimation was applied. It was planned to test all hypotheses simultaneously using path analysis. There is a positive relationship between Early Maladaptive Schema Areas and Intergenerational Trauma, and there is no significant relationship between Intergenerational Trauma and Eating Expectancies, there is a significant relationship between Early Period Maladaptive Schema Areas and Eating Expectancies, and the Intergenerational Trauma variable has a mediating role in the relationship between Early Period Maladaptive Schema Areas and Eating Expectancies. In light of these findings, it is suggested that the study makes an important contribution to the literature and provides guidance for future studies.

Keywords: Early maladaptive schema domains, Eating Expectations, Intergenerational Trauma

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
I. GİRİŞ.....	1
A. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
B. Araştırmanın Hipotezleri	3
C. Sayıtlılar	5
D. Sınırlılıklar	5
II. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
A. Yeme Tutumu	7
1. Yeme Tutumları ve Zaman Perspektifi	9
2. Yeme Tutumları ve Depresyon	10
3. Yeme Tutumları ve Çocukluk Çağı Travmaları	10
4. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Yeme Tutumu Arasındaki İlişki	12
B. Kuşaklararası Aktarılan Travma	14
1. Travmanın Tanımları.....	16
2. Yer Değiştirme Travmasının Tanımlanması ve Etkileri	16
3. Kuşaklararası Travmayı Tanımlama	17
4. Tarihsel Travma	18
5. Tarihsel Olarak Çözülmemiş Keder ve Haklarından Mahrum Bırakılmış Keder	19
6. İçselleştirilmiş Baskı	19
7. Kuşaklararası Aktarılan Travmanın Etkileri.....	20
8. Travma Aktarım Mekanizmaları.....	21

a. Dikey ve Yatay Aktarım.....	22
9. Kuşaklararası Aktarılan Travmayı Destekleyen Teorik Modeller.....	22
a. Psikedinamik Teori.....	23
b. Sosyo-Kültürel Teori.....	24
c. Aile sistemleri teorisi.....	26
10. Toplumsal Mekanizmalar.....	28
C. Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları.....	32
1. Şema Kavramı.....	32
2. Young'ın Erken Dönem Uyumsuz Şemaları.....	33
3. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Geliştirilmesi.....	34
4. Şemaların Tanımı.....	36
III. GEREÇ VE YÖNTEM.....	39
A. Araştırmanın Modeli.....	39
B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	42
C. Veri Toplama Araçları.....	43
1. Young Şema Ölçeği Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3).....	43
2. Yemeden Beklentiler Ölçeği (T-EEI- YB).....	43
3. Aktarılan Psikolojik Travma Ölçeği.....	44
D. Verilerin Analizi.....	44
E. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	45
F. Verilerin Analiz Edilmesi.....	46
1. Ön Analizler.....	46
2. Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler, Güvenilirlik Analizi ve Faktör Analizi.....	47
IV. BULGULAR.....	57
A. Model I.....	57
1. Aracılık Etkisi Hipotez (4).....	57
B. Model-II.....	58
1. Aracılık Etkisi Hipotez (4a).....	60
C. Model-III.....	61
1. Aracılık Etkisi Hipotez (4b).....	63
D. Model-IV.....	64
1. Aracılık Etkisi Hipotez (4c).....	66

E. EDUŞA ile YB Arasındaki İlişkide KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolünün Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	66
1. EDUŞA ile YB Arasındaki İlişkide KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü (Kadın Katılımcılar)	67
a. Kadın katılımcıların ZSAS ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü.....	67
b. Kadın Katılımcıların ZÖÖY ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü.....	69
c. Kadın Katılımcıların AR ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü	70
2. EDUŞA ile YB Arasındaki İlişkide KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü (Erkek Katılımcılar)	71
a. Erkek katılımcıların ZSAS ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü.....	71
b. Erkek Katılımcıların ZÖÖY ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü.....	72
c. Erkek Katılımcıların AR ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü	73
F. Hipotez Sonuçları	75
V. TARTIŞMA.....	79
VI. SONUÇ.....	87
VII. KAYNAKLAR	93
EKLER.....	103
ÖZGEÇMİŞ	115

KISALTMALAR LİSTESİ

- AİŞ** : Aile İşleyişi
- AR** : Ayrılma ve Reddedilme
- DDD** : Duygu ve Davranış Düzenlemesi
- DSM** : Diagnostic and Statistical Manuel of Mental Disorders
(Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal El Kitabı)
- EDUŞA:** : Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları
- GAT** : Geçmiş Aile Travması
- KAT** : Kuşaklararası Aktarılan Travma
- SPSS** : Statistic Packets For Social Seciences
(Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi)
- YB** : Yeme Beklentisi
- YEM** : Yapısal Eşitlik Modeli
- YSQ-SF3** : Young Şema Ölçeği Kısa Form
- ZÖÖY** : Zedelenmiş Özerklik - Öteki Yönelimlilik
- ZSAS** : Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1	Travma Aktarılmasında Başlıca Teorik Modeller.....	23
Çizelge 2	Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları (N=225)	45
Çizelge 3	EDUŞA Ölçeğine ait Ortalama, Standart Sapma ve Değişkenler Arası Korelasyonlar.....	48
Çizelge 4	EDUŞA Ölçeğine ait DFA Uyum Değerleri.....	49
Çizelge 5	EDUŞA Ölçek Geçerlilik Değerleri.....	49
Çizelge 6	KAT Ölçeğine Ait Cronbach Alfa İç tutarlılık Değeri	51
Çizelge 7	KAT Ölçeğine ait Ortalama, Standart Sapma ve Değişkenler arası Korelasyonlar.....	51
Çizelge 8	KAT Ölçeğine Ait DFA Uyum Değerleri	51
Çizelge 9	KAT Ölçek Geçerlilik Değerleri.....	52
Çizelge 10	YB Ölçeğine Ait Cronbach Alfa İç Tutarlılık Değeri	53
Çizelge 11	YB Ölçeğine ait Ortalama, Standart Sapma ve Değişkenler arası Korelasyonlar.....	53
Çizelge 12	YB Ölçeğine ait DFA Uyum Değerleri	54
Çizelge 13	YB Ölçek Geçerlilik Değerleri.....	54
Çizelge 14	Model I regresyon yükleri.....	58
Çizelge 15	Model-2 Regresyon Yükleri.....	59
Çizelge 16	ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Regresyon Yükleri	61
Çizelge 17	Model-3 Regresyon Yükleri.....	62
Çizelge 18	ZÖÖY Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Regresyon Yükleri	63
Çizelge 19	Model-4 Regresyon Yükleri.....	65
Çizelge 20	AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Regresyon Yükleri	66
Çizelge 21	ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide DDD (Duygu ve davranış düzenlemesi) Ara Bulucu Rol.....	68

Çizelge 22 ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide GAT (Geçmiş Aile travması) Ara bulucu rol	68
Çizelge 23 AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide DDD (Duygu ve davranış düzenlemesi) Ara Bulucu Rol	70
Çizelge 24 AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide AIŞ (Aile işleyişi) Ara Bulucu Rol	74
Çizelge 25 AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide GAT (Geçmiş Aile Travması) Ara bulucu rol	74
Çizelge 26 Hipotez Sonuçları (Temel Hipotezler).....	75
Çizelge 27 Hipotez Sonuçları (Alt Hipotezler)	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	EDŞ Şemaların Kökeni	34
Şekil 2	Araştırma Modeli-1 ve Hipotetik İlişkiler	39
Şekil 3.	Araştırma Modeli 2.	41
Şekil 4	Araştırma Modeli 3.	41
Şekil 5	Araştırma Modeli 4.	42
Şekil 6	Katılımcıların Ailelerinin Hangi Ülkelerden Göç Ettikleri.....	46
Şekil 7	EDUŞA Doğrulayıcı Faktör Analizi	50
Şekil 8	KAT Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	52
Şekil 9	YB Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	55
Şekil 10	Model I.....	57
Şekil 11	Model II	59
Şekil 12	ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Ara Bulucu Rol ..	60
Şekil 13	Model III	62
Şekil 14	ZÖÖY Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Ara Bulucu Rol .	64
Şekil 15	Model IV.....	64
Şekil 16	AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Ara Bulucu Rol.....	66
Şekil 17	Kadın Katılımcılar Model II	67
Şekil 18	Kadın Katılımcılar Model III	69
Şekil 19	Kadın Katılımcılar Model IV	70
Şekil 20	Erkek Katılımcılar Model II	72
Şekil 21	Erkek Katılımcılar Model III	72
Şekil 22	Erkek Katılımcılar Model IV	73

I. GİRİŞ

Küresel ölçekte yeme tutumları ve yeme bozuklukları üzerine yapılan çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır. Yeme bozuklukları, öncelikle çok fazla yemek yeme ve yemeyi fazla kısıtlama ile iki farklı davranışla karakterize edilmektedir. Yeme bozukluklarına yönelik uygun müdahaleleri geliştirmek için bu davranışın neden kaynaklandığını belirlemek önemlidir. Yeme tutumlarında gözlemlenen bozukluklara etki eden en önemli faktörlerden biri de erken dönem uyumsuz tutum ve davranışların birey üzerindeki travmatik etkisi olarak kabul edilmektedir. Young'a göre (1999) bireyin erken dönemlerinde aile içinde yaşadıkları etkileşimler ve sorunlar yeme bozukluklarının gelişmesinde etkin bir rol oynamaktadır (Jones, Leung ve Harris, 2007; Leung, Waller ve Thomas, 1999). Tolman'ın (1932) bakış açısı ile ön görülen bazı beklentiler, insan davranışı ve bunun sonuçları ile ilişkili olarak gelişmektedir. Literatürde beklenti öğrenmesi olarak da bilinen bu teoriye göre, eylem ve sonuç arasındaki ilişkinin anlaşılması, belirli bir davranışın gerçekleşmesi halinde belirli bir sonucun elde edileceği beklentisine yol açar (Miller vd., 1990). Teori, öncelikle öğrenilmiş beklentilerin belirli davranışların tekrarlanmasındaki rolüne odaklanmaktadır. Konunun daha iyi anlaşılması için Schultz ve Schultz'un (2020: 469), fare labirenti yoluyla beklentilerin davranış oluşumu üzerindeki etkisini göstermektedir. Labirentteki aç bir fare yiyecek bulmak için başlangıçta rastgele bir yol izler. Ancak, fare yiyeceğin nerede olduğunu öğrendiğinde, yiyeceğe ulaşmak için hangi köşeleri dönmesi gerektiğini öğrenecektir. Her labirent denemesinde, farenin her bir köşesi tesadüfen değil, daha çok yiyeceğe götüreceği beklentisi ile gittiği düşünülmektedir. Beklentiler, insan davranışındaki labirent faresinin aksine, davranışın önemli bir belirleyicisi olarak görülmektedir. Beklentileri geliştirmek için gerekli olan şey, davranış ve sonuçları arasındaki ilişkiyi öğrenmektir. Bu öğrenme kişisel deneyimlere ya da başkalarını gözlemlemeye dayanabilir. (Miller vd.,1990). Öğrenmede bu süreçler arasındaki bireysel farklılıklar, aynı davranışın farklı sonuç beklentileri ile ortaya çıkabileceğini ve farklı davranışların aynı sonuç beklentisini sergileyebileceğini göstermektedir. Bu açıdan beklentiler, kişisel hikâyelerin

ürünleridir ve erken öğrenme deneyimlerinden kaynaklanan gelecekteki davranışlarda çok önemli rol oynamaktadır (Annus vd., 2007; Goldman vd., 1991). Bu bağlamda beklenen öğrenme kuramı ile birlikte sorunlu davranışlar da incelenmektedir (Christiansen vd., 1982; Smith ve Goldman, 1994). Beklenen öğrenme kuramı kapsamında ele alınan bir diğer sorun da yeme bozukluklarıdır (Holstein vd., 1998). Holstein ve meslektaşları (1998) yeme davranışının ortaya çıkmasında ve yeme davranışının ve her iki davranışın kısıtlanmasında etkili beklentileri belirlemek için farklı örneklemde klinik ve istatistiksel analizler yaparak beklentileri değerlendirmek için ölçek geliştirmişlerdir. Buna göre, yeme davranışındaki edimsel beklentiler, sıkıntıyı gidermek, bilişsel yeteneği geliştirmek, kontrolden çıkmış hissetmek, ödüllendirmek/tatmin etmek ve olumsuz duygulanımı yönetmek olarak tanımlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Kuşaklar Arası Aktarılan Travma (KAT), Yeme Beklentileri (YB) ve Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları (EDUŞA) arasındaki ilişkiyi incelemektir. EDUŞA ile YB arasındaki ilişkiyi ele almak ve bu ilişkide KAT aracı rolünü incelemek amaçlanmaktadır. Daha sonra temel araştırma değişkenlerinden biri olan uyumsuz birincil şemaların, ilgili alandaki yeme beklentileri ile ilişkisi dikkate alınarak şema kuramı ve güncel çalışmalar çerçevesinde açıklanması amaçlanmaktadır. Ardından, uyumsuz erken dönem şemaları ile yeme beklentileri arasındaki ilişkideki değişkenler (duygu ve davranış düzenlemesi, aile işleyişi ve geçmiş aile travması) incelenecektir. Birbirleriyle yakından ilişkili olan bu değişkenlerin yemek yemeye ilişkin beklentilerin açıklanmasındaki aracılık rolünü inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. EDUŞA ile YB arasındaki ilişkide bu değişkenlerin aracı rolleri, ilgili alandaki güncel bulgular ışığında incelenecektir. Ayrıca cinsiyete dayalı bir farklılığın olup olmadığı da çalışmaya ilave edilecektir.

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada amaçlanan, yeme beklentilerini (YB), Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) ve Young'ın Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) kavramları ışığında incelemek ve bu üç kavram arasındaki ilişkiyi anlamaktır. Bazı araştırmalar, insanların yeme davranışı ve tutumundaki bozulmanın nedeninin, erken dönem uyumsuz şemalarla başa çıkma stratejisi olarak geliştirilebileceğini göstermektedir. Bu nedenle, yeme bozukluklarının artması ile erken dönem uyumsuz

şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi literatüre katkı sağlayacak ve şemaların yeme bozukluklarının tedavisinde daha etkin bir şekilde kullanılmasına olanak sağlayacaktır. Ayrıca erken dönemdeki uyumsuz şemalar ve yeme tutumları arasındaki ilişkinin aracı faktörlerinin belirlenmesinin yeme bozukluklarının önlenmesi, nedenlerinin anlaşılması ve erken müdahale sağlanmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

B. Araştırmanın Hipotezleri

Temel hipotezleri şu şekilde belirtmek mümkündür;

H1: Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) arasında pozitif yönlü bir ilişki beklenmektedir.

H2: Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında anlamlı bir ilişki beklenmektedir.

H3: Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında negatif yönlü bir ilişki beklenmektedir.

H4: Erken Dönem Uyum bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) değişkeninin aracı rolü olduğu beklenmektedir.

H4a: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olduğu beklenmektedir.

H4b: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olduğu beklenmektedir.

H4c: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olduğu beklenmektedir.

(YB: Yeme Beklentisi, EDUŞA: Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları, KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma)

Alt Hipotezleri şu şekilde belirtmek mümkündür;

H1a123: ZSAS şema alanı ile Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1b123: ZÖÖY şema alanı ile Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1c123: AR şema alanı ile Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2a: Duygu ve Davranış düzenlemesi ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2b: Aile işleyişi ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2c: Geçmiş Aile travması ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3a: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3b: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3c: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4a123: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması ara bulucu rol oynamaktadır.

H4b123: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması ara bulucu rol oynamaktadır.

H4c123: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması ara bulucu rol oynamaktadır.

(ZSAS: Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar;

ZÖÖY: Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik;

AR: Ayrılma ve Reddedilme;

DDD: Duygu ve Davranış Düzenlemesi;

AIŞ: Aile İşleyişi;

GAT: Geçmiş Aile Travması;

YB: Yeme Beklentisi)

C. Sayıtlar

Araştırma kapsamında kabul gören sayıtlar aşağıda verilmektedir.

- Erken Dönem Uyumsuz Şemalar; bireylerin yeme bozuklukları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.
- Bu çalışma, bireylerdeki erken dönem uyumsuz davranışların temelini oluşturduğu düşünülen Young'ın Şema Terapi Kuramına dayanmaktadır.
- Bu çalışmada kullanılacak ölçekler, geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıdır.

D. Sınırlılıklar

Veriler 18-65 yaş arası gönüllü katılım sağlayan kişilerden toplanacaktır. Araştırma İstanbul ili sınırlıdır.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

A. Yeme Tutumu

Yeme bozuklukları, gıda alımının veya emiliminin değişmesine neden olan ve fiziksel sağlığı veya psikososyal işlevselliği önemli ölçüde etkileyen yeme veya yeme ile ilgili davranışlarda kalıcı rahatsızlıklar olarak tanımlanır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'na (DSM-4) göre yeme bozuklukları üç kategoriye ayrılır. Bunlar anoreksiya nervoza, bulimiya nervoza ve başka türlü adlandırılmayan yeme bozukluklarıdır. Anoreksiya nervoza iki tipe ayrılır: kısıtlı tip ve tıknırcasına yeme/arınma tipi. Bulimia nervoza ise tıknırcasına yeme tipi ve tıknırcasına olmayan yeme tipi olmak üzere ikiye ayrılır. Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nda (DSM-5) yeme bozuklukları ve tanı kriterleri geliştirilmiştir. Bu bağlamda aşağıdaki hastalıklar yeme bozukluğu olarak adlandırılmaktadır: Pika, Geri Alım Bozukluğu, Kaçınan/Kısıtlı Gıda Alım Bozukluğu, Anoreksiya Nervoza, Bulimia Nervoza, Tıknırcasına Yeme Bozukluğu, Diğer Tanımlanmış Beslenme ve Yeme Bozukluğu ve Tanımlanmamış Beslenme ve Yeme Bozukluğu. (Erzegovesi ve Bellodi, 2016). Yeme bozuklukları, kronik, nüks riski yüksek ve sıklıkla psikiyatrik komorbidite ile görülen psikiyatrik bozukluklardır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013, Fairburn, 2008; Herzog ve Eddy, 2007). Yeme bozukluklarının küresel yaygınlık oranları gün geçtikçe artmaktadır. (Keski-Rahkonen & Mustelin, 2016); 2000'de %3,4'ten 2018'de %7,8'e yükseldi (Galmiche vd., 2019). Galmiche ve meslektaşları (2019), incelenen 94 çalışmada yeme bozukluğu yaygınlık oranlarının %2 ile %13,5 arasında değiştiğini de bildirmiştir.

Ne yazık ki Türkiye'de yeme bozukluklarının yaygınlık oranları iyi bilinmemektedir. Vardar ve Erzengin (2011) Edirne'de lise öğrencilerinde herhangi bir yeme bozukluğu yaygınlığının %2,33 olduğunu bulmuşlardır. Semiz ve meslektaşları (2013), Sivas'ta yaşayan 18-44 yaş arası kişilerin %1,52'sinde yeme bozukluğu olduğunu belirtmişlerdir. Deveci, 2020 yılında doktora tez çalışmasında İstanbul'da yaşayan üniversite öğrencilerinde yeme bozukluğu yaygınlığının %1,55 olduğunu bildirmiştir. Literatür bulguları yeme bozukluklarının kadınlarda erkeklere göre daha

yaygın olduğunu düşündürmektedir (Deveci, 2020; Semiz vd., 2013; Vardar ve Erzen, 2011). Türkiye nüfusunu temsil eden bir çalışmaya ihtiyaç olsa da mevcut çalışmaların sonuçları her 100 kişiden 1'inden fazlasının yeme bozukluğu riski taşıdığını göstermektedir.

Yeme bozukluklarının yaygın görülmesinin nedeni ağırlık, şekil ve kontrolün öneminin aşırı değerlendirilmesi (Fairburn, 2008:46) ve vücut şekli, kilo ve yiyecek gereğinden fazla meşgul olma eğiliminden kaynaklanmaktadır (Herzog ve Eddy, 2007). Yeme bozukluğu olan insanların çoğu, kendi öz değerlerini kilolarına, vücut şekline ve yiyecek tüketimlerine ve bunları kontrol etmedeki başarılarına göre tahmin etme eğilimindedir (Fairburn ve Harrison, 2003).

Yeme bozukluklarının etiyolojik faktörlerine ilişkin araştırmalar devam etmektedir. Ancak hem genetik hem de çevresel faktörlerin önemli bir rol oynadığına dair kanıtlar bulunmaktadır (Bulik, Kleiman ve Yılmaz, 2016; Fairburn ve Harrison, 2003; Keski-Rahkonen ve Mustelin, 2016). Diğer birçok patoloji gibi yeme bozukluklarının etiyolojik faktörleri çok faktörlüdür; psikolojik, sosyokültürel, gelişimsel ve biyolojik faktörler. Psikiyatrik aile öyküsü, aile diyeti, vücut şekli, kilo ve yemekle ilgili eleştiriler, zayıf olmak için ideal, çocuklukta kötü muamele, benlik hakkında olumsuz inançlar, mükemmeliyetçilik, kaygı, depresyon, akran baskısı ve zorbalık, yemeyi geliştirmek için risk faktörlerinden bazılarıdır (Bulik, Kleiman ve Yılmaz, 2016; Fairburn ve Harrison, 2003; Fairburn, 2008; Keski-Rahkonen ve Mustelin, 2016; Rikanivd., 2013). Literatürde yeme tutumlarının yeme bozukluklarının gelişiminde rol oynadığından da bahsedilmektedir (Fairburn, 2008; Keski-Rahkonen ve Mustelin, 2016).

Tutumlar, insanların nesnelere veya düşünceler hakkındaki değerlendirmeleri ve karşılaştıkları durumlara ilişkin duygu ve değerlendirmelerini içermesi olarak tanımlanmaktadır (Ajzen ve Fishbein, 2005). Tutumlar ayrıca "bir nesne veya hedefle ilgili olarak belirli davranışları gerçekleştirmeye yönelik" sergilenmektedir (Ajzen ve Fishbein, 2005:7).

Yeme tutumları, kişinin yeme, yiyecek ve/veya vücut şekli ve ağırlığı ile ilgili düşünceleri, duyguları, inançları ve yeme, yiyecek ve/veya vücut şekli ve ağırlığı ile ilgili davranışları dahil olmak üzere, bir kişinin değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Alvarange, Scagliusi ve Philippi, 2010; American Diyetetik Derneği, 2006; Fairburn, 2008). Fairburn'e (2008) göre bozulmuş yeme tutumları,

yeme bozukluklarında karşılaşılan bozuk yeme davranışına yatkınlığı anlamada en önemli faktörlerden biridir. Yeme tutumları, yeme bozukluğu geliştirme veya yeme riskini veya olasılığını anlamada da önemlidir (Garner vd., 1982; Ergüney Okumuş ve Sertel Berk, 2020).

1. Yeme Tutumları ve Zaman Perspektifi

Literatürde yeme tutumları ve zaman perspektifine odaklanan çalışma sayısı oldukça azdır. Bu kapsamda vücut kitle indeksi (VKİ), sağlıklı beslenme ve yeme bozukluğu gibi kavramlar ve bunların zaman perspektifi ile ilişkisini inceleyen çalışmalar son zamanlarda artmaktadır.

Çoğu araştırma VKİ ve zaman perspektifi arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Bu çalışmalarda geleceğe daha fazla odaklanan bireylerin vücut kitle endekslerinin daha düşük olduğu saptanmıştır (Adams ve Neetle, 2009; Hall, Fong ve Sansone, 2015; Price, Higgs ve Lee, 2017). Ayrıca Price, Higgs ve Lee (2017) gelecek zaman perspektifi puanlarının BMI puanlarındaki bazı değişkenlikleri açıklayabileceğinin altını çizmiş ve şu anda hayatı yaşamaya daha fazla odaklanan bireylerin daha yüksek BMI'ye sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğunun altını çizmiştir. Mevcut hedonistik zaman perspektifine daha fazla odaklanma, daha yüksek BMI'yi öngörmüştür. Öte yandan Griva, Tseferidi ve Anagnostopoulos (2015), geçmişe dair olumsuz görüşlerin ve bugüne dair kaderci görüşlerin daha yüksek VKİ ile ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir. Sağlıklı beslenme alışkanlıkları, gelecekteki sonuçlara daha fazla dikkat ile sağlıksız beslenme alışkanlıkları, acil ödüller için daha fazla endişe ile ilişkilendirilmiştir (Dassen, Houben ve Jansen, 2015).

Literatürde yeme bozuklukları ile zaman perspektifi arasındaki ilişkiye odaklanan 3 çalışma bulunmaktadır. İlk çalışma Godley ve meslektaşları tarafından 2001 yılında gerçekleştirilmiştir. Sağlıklı kontrol grubuna kıyasla anoreksiya bozukluğu olan hastaların aynı düzeyde olumlu gelecek bilişlerine yakın, ancak anlamlı bir şekilde daha yüksek olumsuz gelecek bilişleri gösterdiklerini kanıtladılar. Öte yandan, bulimia nervoza hastalarının kontrol grubundaki bireylere göre daha az olumlu gelecek yönelimi ve önemli ölçüde daha yüksek düzeyde negatif gelecek yönelimi bulunmaktadır. Garcia ve meslektaşları (2017), anoreksiya nervoza hastalarının zaman perspektiflerini incelemişler ve geçmiş negatif, şimdiki kaderci ve gelecek zaman perspektiflerinde yüksek puanlar aldıklarını ve geçmiş pozitif ve

şimdiki zaman perspektiflerinde düşük puanlar aldıklarını saptamışlardır. Laghi ve meslektaşları (2012), aşırı yeme ve içme ile uğraşan ergenlerin, aşırı yiyip içmeyen ergenlere göre geçmişe dair daha olumsuz görüşler ve şimdiye dair kadercı bakış açısına daha yüksek bir eğilim ve geleceğe daha az ilgi gösterdiklerini belirlemişlerdir. Demirbaş (2016), daha yüksek bir geçmiş negatif zaman perspektifinin daha düzensiz yeme tutumları ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

2. Yeme Tutumları ve Depresyon

Literatürde depresyon ve yeme bozukluklarının komorbid durumlarına yönelik oldukça fazla çalışma bulunmaktadır. Bununla birlikte, yeme tutumları ile depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma vardır. Çelikel ve meslektaşları (2008) Türkiye’de üniversiteli kız öğrencilerini kapsayan çalışmalarında öğrencilerin yeme tutumları ne kadar düzensizse depresyon belirtilerinin o kadar fazla olduğunu bulmuşlardır. Katsounari (2009), Birleşik Krallık ve Kıbrıs'taki genç kadınlarda yeme tutumları puanları ile depresyon puanları arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Aynı ilişkinin düzenli fiziksel aktivite yapan bireyler için de geçerli olduğu saptanmıştır (Yıldırım vd., 2016). Ayrıca Tayfur ve Evrensel (2020), düzensiz yeme tutumuna sahip üniversite öğrencilerinin depresif belirtilerinin daha şiddetli olduğunu vurgulamıştır. Filaire ve meslektaşları (2007), depresyonun yeme tutumlarının en büyük yordayıcısı olduğunu, erkek sporcuların yeme tutum puanlarındaki değişkenliğin %64'ünü açıkladığını bildirmiştir.

3. Yeme Tutumları ve Çocukluk Çağı Travmaları

Yeme bozuklukları ve çocukluk çağı travmatik deneyimlerini inceleyen literatürde, çocukluk çağı travmatik deneyimlerinin yeme bozukluğu olan kişilerde olmayanlara göre daha sık görüldüğü tartışılmaktadır. Brieri ve Scott (2007) travmatik yaşantıların psikolojik değerlendirmelerinde zaman zaman düzensiz yeme davranışının görüldüğünün altını çizmişlerdir. Ayrıca, yeme bozukluğu olan kişilerde çocukluk veya yetişkinlik döneminde travmatik öykünün yaygın olduğunu bulmuşlardır. Literatürde özellikle çocukluk çağındaki cinsel istismarın yeme bozuklukları için yaygın bir risk faktörü olduğuna vurgu yapılmaktadır (Brewerton, 2007; Smolak ve Murnen, 2002; van Gerko vd., 2005; Wonderlich vd., 2001). Afifi ve meslektaşları (2017), yalnızca çocuklukta yaşanan cinsel istismarla değil, tüm çocukluk çağı travmatik deneyimleri ve kötü muamelenin yeme bozukluklarıyla

ilişkili olduğunu saptamışlardır. Ayrıca erkekler ve kadınlar için bazı farklılıkların mevcut olduğunu belirlemişlerdir. Kadınlarda cinsel ve duygusal istismar ile yeme bozuklukları arasında daha güçlü ilişkiler bulunurken, erkeklerde cinsel istismar ve fiziksel ihmal yeme bozukluklarının varlığı ile daha güçlü ilişkiler belirlenmiştir. Ayrıca Molendijk ve meslektaşları (2017), yeme bozukluğu olan bireylerde sağlıklı bireylere göre çocuklukta kötü muamele yaygınlığının yüksek olduğunu belirterek, çocuklukta kötü muameleye maruz kalmanın yeme bozukluğunun daha erken başlaması ve daha şiddetli yeme ile ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Yeme bozukluğu olan hastalarda çocukluk çağı travma yaşantılarının şiddetinin psikiyatrik tanı almayan kadınlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Monteleone vd., 2019). Çocukluk çağı travmatik deneyimlerinin yeme bozukluğu gelişimi için bir risk faktörü olduğu görüşü yaygındır.

Çocukluk çağı travmatik olayları ile yeme bozuklukları arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için birçok çalışma, yeme tutumları ile çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkilere odaklanmıştır. Yeme bozukluklarına odaklanan çalışmaların bulgularına benzer şekilde, bazı çalışmalarda çocuklukta cinsel istismara uğramış yetişkinlerin daha düzensiz yeme örüntüleri gösterdiği bulunmuştur (Mitchell, 2018; Wonderlich vd., 2001). Neumark-Sztainer ve meslektaşları (2000), düzensiz yeme tutumları için ergenler arasında hem fiziksel hem de cinsel istismarın risk faktörleri olduğunu kaydetti. Aksine, Fischer, Stojek ve Hartzell (2010) sadece çocukluk dönemindeki duygusal istismarın yeme davranışındaki değişiklikleri açıklayabileceğinin altını çizmiştir. Türkiye'de yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin herhangi bir çocukluk çağı travması öyküsünün yeme tutumları ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Arabacı vd., 2021). Ayrıca, Smyth ve meslektaşları (2008), belirli bir türü olmayan travmatik deneyimlerin, problemlili yeme davranışlarının yordayıcısı olduğunu bulmuşlardır. Yakın zamanda yapılan bir araştırma, çocuklukta herhangi bir kötü muamelenin, düzensiz yeme tutumları için daha büyük riskle ilişkili olduğunu da vurgulamışlardır (Emery vd., 2021). Ek olarak, herhangi bir çocukluk travması deneyiminin farklı sorunlu yeme tutumlarıyla nasıl ilişkili olduğu konusunda erkekler ve kadınlar arasında farklılıklar olduğunu bildirmişlerdir.

Çocukluklarında kötü muamele deneyimi olan erkeklerin, kötü muamele deneyimi olmayan erkeklere göre aşırı yeme ve aşırı yeme risklerinin daha yüksek olduğu bulundu; kadınlar kilo ve şekil endişeleri, sorunlu kilo kontrolü davranışları, aşırı yeme ve kronik diyet için daha büyük risk altında olduğu belirlendi.

4. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Yeme Tutumu Arasındaki İlişki

Bireyler dünyayı anlamlandırma çabasıyla deneyimlerini düzenlemeye ve bu karmaşık deneyimler, nesnelere ve uyaranlar arasında bir düzen kurmaya çalışırlar. Bu düzenin oluşturulmasına yardımcı olan düzenleyici çerçeve ve kalıplara "şemalar" denir. Şemalar yaşamın erken dönemlerinde oluşur ve yaşam boyu şekillenmeye devam eder (Rafaeli vd., 2012). Çocukluk çağında ihtiyaçların bozulması sonucunda ortaya çıkan uyumsuz oluşumun üç ana unsuru vardır. Bunlar gelecek, dünya ve benlik hakkındaki düşüncelerdir (Bahadır, 2019).

Evrensel olarak, her insanın ihtiyaçları vardır. Bireylere bu ihtiyaçların fazlasının verilmesi de aynı derecede zarar verebilmektedir (Rafaeli vd., 2012). Rafaeli ve arkadaşları (2012) bu ihtiyaçları istikrar, özerklik, kabul, güvenlik, rekabet, öz farkındalık, duygu ve ihtiyaçları ifade etme özgürlüğü, gerçekçi sınırlar, spontanlık ve oyun olarak özetlemektedir. Bireyin durumlarla baş etmesini sağlayan şemalar yanlış yorumlandığında işlevselliklerini kaybederek kafa karıştırıcı olabilmekte, uyumsuz şemalar ise bireyin yaşantısını etkilemekte ve zamanla katılaşılarak bireyin esnekliğini kaybetmesine neden olabilmektedir.

Erken dönem uyumsuz şemalar, bireyin erken dönem olumsuz deneyimleri, mizacı ve tutumlarının etkileşiminden kaynaklanan uzun vadeli, tekrarlayan örüntülerdir (Young vd., 2003). Erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda çocuklukta yaşanan dört ana deneyimin önemli bir faktör olduğu kabul edilmektedir. Bu deneyimler; çocuğun ihtiyaçlarını zararlı bir şekilde engellemesi, seçici içselleştirme ve önemli kişilerle özdeşleşme, çocuğa tehlike ve tehdidin varlığını acı verici bir şekilde hissettiren ve/veya yaşatan travmalar ve de iyi şeylerin aşırı verilmesi şeklinde sıralanmaktadır (Rafaeli vd., 2012). Young ve meslektaşları (2003), çocukluk ya da ergenlik döneminde gelişen, bedensel duyular, anılar, duygular ve bilişlerden oluşan, bireyin kendisiyle ya da başkalarıyla olan ilişkilerini dikkate alan katı inanç ve kalıpları "Erken Uyumsuz Şemalar" olarak tanımlamıştır (Young vd., 2003).

Young ve meslektaşlarının (2003) bu konu ile ilgili belirledikleri on sekiz şema şunlardır:

- Terk edilmişlik/ İstikrarsızlık,
- Duygusal Yoksunluk (Duygusal Açıdan İhmal Edilmişlik),
- Kusuruluk (Yetersizlik) / Utanç,
- Sosyal İzolasyon (Yalnızlaştırılma)/ Yabancılaşma,
- Bağımlılık (Ehliyetsizlik),
- Dayanıksızlık, (Yaralanabilirlik),
- İç İçelik / Gelişmemiş Benlik,
- Başarısızlık/ Yenilgi
- Haklılık/ Üstünlük (Grandiyözite),
- Yetersiz Öz denetim/ Öz Kontrol,
- Boyun Eğme/ İtaat,
- Kendini Feda/ Fedakarlık,
- Onay ve Takdir Arayıcılık/ Kabul Arayıcılık,
- Olumsuz Öne Çıkartma/ Karamsarlık,
- Duyguları Baskılama/ Duygusal Tutukluluk
- Yüksek Standartlar (Acımasız Talepler) / Aşırı Eleştiri ve
- Cezalandırıcılık/ Cezalandırma Eğilimi şeklinde sıralanmaktadır.

Yine konuya yönelik beş alan ise Ayrılma-Reddedilme, Zedelenmiş Özerklik ve Performans, Zedelenmiş Sınırlar, Başkası Yönelimlilik ve Aşırı Uyarılma ve Baskılama şeklinde ifade edilmektedir. Kopma ve reddetme alanındaki şemalar bireyin aile ortamında kopukluklar ve uzun süreli ayrılıklar yaşaması, istikrarsız, reddedici, istismarcı, şefkatsiz ve kolayca öfkelenen ebeveynleri olması (Rafaeli vd., 2012) ve çocuğun bağlanma gereksinimlerinin hayal kırıklığına uğraması (Roediger, 2009) durumunda ortaya çıkmaktadır. Bozulmuş özerklik ve performans alanındaki şemalar, erken yaşlarda bakıcı tarafından çok fazla ilgi gösterilen ve becerilerini geliştirecek alanı olmayan ya da ilgilenilmeyen ya da çok az ilgi gösterilen bireylerde gözlemlenmektedir. Bu gibi durumlarda bireyler kendi kimliklerini oluşturmakta, kendi hayatlarını kurmakta ve kendi kendilerine yetmekte zorlanma eğilimi sergilemektedir. Bozulmuş sınırlar alanındaki şemalar aşırı liberal ve hoşgörülü davranışlardan kaynaklanmaktadır (Young vd., 2003). Öteki yönelim alanındaki

şemalar bireyin koşullu sevgi, saygı ve kabul ortamında büyüdüğü çocukluk döneminde oluşmaktadır.

Beslenme insan varlığı için çok önemli bir ihtiyaçtır. “Beslenmek” doğuştan gelen bir insan dürtüsüdür ve vazgeçilmez bir ihtiyaçtır (Ertaş, 2006). Beslenme insanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için yaşamaları gereken ve insana haz veren davranışlardan biridir. Yemek yeme doğumla birlikte başlayan ve yaşam boyu farklı değişkenlerle etkileşime giren bir davranıştır. Tutumlar, bireyin duygu, düşünce ve psikolojik davranışlarının bir parçası olup bireyin çevresindeki durumlara sürekli olarak benzer şekilde tepki verme eğilimidir (Arkonaç, 2008; Baysal, 1981). Bu nedenle yeme tutumları, kişinin beslenme ve yemeye karşı gösterdiği benzer düşünce, davranış ve duyguların oluşmasında etkili olan eğilimlerdir. Beslenmeye ve yemeye yönelik bu eğilimin bozulması, yeme tutumlarının bozulmasına yol açabilmektedir. Ailevi faktörler, biyolojik-psikolojik yatkınlık, olumsuz sosyal koşulların etkileşimi, çocukluk çağı travmaları, beden imajı, genetik ve biyolojik faktörler bu bozulmuş yeme tutumlarının gelişiminde risk faktörleri olarak kabul edilmektedir (Tunç, 2020; Womble vd., 2001).

Son yıllarda yeme bozukluklarındaki artış, yeme tutumları ile ilgili araştırma ve tartışmaların artmasına neden olmuştur. Yapılan araştırmalar yeme davranışındaki değişiklik ve bozulmaların birçok nedeni olabileceğini göstermiştir. Çeşitli araştırmalar, mizacın ve erken dönem uyumsuz şemaların yeme tutumlarında bozulmaya katkıda bulunabileceğini göstermiştir. Affektif mizacın da yeme bozukluklarının gelişmesinde ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynadığına inanılmaktadır.

B. Kuşaklararası Aktarılan Travma

Bu kısımda kuşaklararası travmanın aktarılmasına yönelik olarak kavramsal ve teorik çerçeve hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. Kuşaklar arası travmanın gelişiminde Aborijin çalışmalarından yararlanılmaktadır. Kuşaklararası travma araştırmacıları aracılığıyla sunulan kuşaklararası travma, farklı düşünce kuruluşlarında tartışılmakta olup çeşitli kuşaklararası aktarılan travma teorileri ve anahtar kavramlar sunulmaktadır. Travmanın tanımı, yer değiştirme travması ve travmatolojide sınıflandırılması netleştirilmiştir. Ayrıca, ailelerin yaşadığı travmayı bağlamsallaştırmak için teorik çerçevenin bir parçasını da oluşturan anlatı terapisi

teorisi bu tanımı yapmada yardımcı rol oynamaktadır. Son olarak literatürde tanımlanan travma aktarma mekanizmaları tartışılmakta ve kuşaklararası travma teorisi ve anlatı terapisi teorisi bu araştırma projesine rehberlik etmektedir. Travmanın ailelerde aktarılmasını anlamak, ailelerde neyin aktarıldığını ve nasıl aktarıldığını vurgulamakta ve bu bilgi travma aktarılmasının kesilmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak travma aktarılma teorileri sosyo-tarihsel bağlamı dikkate almamış tıbbi bir modele dayanmaktadır. Anlatı terapisi teorisi ve kolektif anlatı pratiğinin ilkeleri hem kavramsal bir çerçeve hem de metodolojik çerçeve olarak kullanılmıştır. Anlatı terapisi teorisi Foucauldian söylem analizine dayanırken, Denborough (2008) kolektif anlatı uygulaması Freire'nin Umut Pedagojisi'nin (1994) çalışmasına dayanmaktadır. Freire, sınırlı koşullarda umut için bir neden olabileceğine ve insanların umut olmadan var olamayacağına inanıyordu. Dekolonizasyon, Fanon'un (1996) çalışmalarına dayanan araştırma süreci boyunca refleksivite için bir rehber olarak da kullanılmıştır.

Kuşaklararası, akraba olabilecek veya olmayabilecek bireylerin farklı nesillerini veya yaş kategorilerini ifade etmektedir (Larkin, 2004:9). Kuşaklararası çalışmalar, akraba olabilecek veya olmayan farklı yaşlardaki bireyler arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Kuşaklararası aktarım, kuşaklararası ilişkiler üzerine yapılan geniş bir araştırma grubunun bir yönüdür. Kuşaklararası ilişkiler, "aynı ailedeki bireyler arasında çok çeşitli etkileşim kalıpları" anlamına gelmektedir. Kuşaklararası aktarım, bir nesil ile diğeri arasındaki etkileşimin veya bazı "malların" veya hizmetlerin değişimini ifade eder. İletilenler, o aileye özgü inançlar, normlar, değerler, tutum ve davranışlar gibi soyut olabilir. İletilenler, sosyo-kültürel, dini ve etnik açıdan ilgili uygulamaları ve inançları da yansıtabilir (Ehrensaft vd., 2003).

Kuşaklararası aktarım kavramı, aile içi şiddet araştırmalarında da yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Duffy ve Momirov (2000) ve Wareham, Boots and Chavez (2009), aileler içindeki şiddetin sosyal öğrenimini açıklamak için kuşaklararası aktarım kavramını kullanmaktadır. Bu bağlamda, kuşaklararası aktarım, şiddet içeren bir ailede büyüyen çocukların şiddet içeren rolleri öğrenme biçimlerini açıklamaya yardımcı olan ve daha sonra kendi yetişkin ailelerinde mağdur veya mağdur rollerini oynayabilecek sosyalleşmeyi ifade etmektedir. Sosyalleşme yoluyla yerinden edilme travması, sosyalleşme ve sosyal öğrenme mekanizmaları aracılığıyla aktarılmıştır. Aile ve cinsiyet rolleri sosyalleşme yoluyla da aktarılabilir (Rosenthal, 1985; Wareham vd., 2009).

1. Travmanın Tanımları

Van de Kolk'un (1987) tanımına göre travma, bireylerin güvenli yerlerini, geri çekilebilecekleri ve duygularını işleyebilecekleri yerlere kaybettiklerinde ortaya çıkar. Psikolojik travma ve travma sonrası stres bozukluğu (Psychological Trauma and Post Traumatic Stress Disorder, PTSD) 1980 yılında Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'na (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders- DSM) dahil edilmiştir. DSM-IV, travmatik bir olayı, gerçek veya tehdit altındaki ölümü veya ciddi yaralanmayı veya kendisinin veya başkalarının fiziksel bütünlüğüne yönelik tehdidi içeren bir olay olarak tanımlar. Ringel ve Brandell'in (2011: 136) yorumuna göre, travma aynı zamanda birinin öğrendiği ve o kişiyi ve ailesini tehdit eden bir olay olabilir. Travmatoloji teorisinde, kişilerarası travmaya bakmaktan, travmanın politik ve sosyal yönlerine bakmaya doğru önemli bir kayma olmuştur. Politik travma ve sosyal travma ile çalışmak karmaşıktır, çünkü aileler ve tüm topluluklar gibi insan gruplarını etkiler ve bu da kişilerarası travmaya dayanmayan çok yönlü müdahaleler gerektirir. Bu, travmatize olmuş bireylere, ailelere ve topluluklara müdahale etmek zorunda kalan sosyal hizmet profesyonellerinin çalışmalarını karmaşıklştırmıştır (Ringel & Brandell, 2012: vii).

2. Yer Değiştirme Travmasının Tanımlanması ve Etkileri

Yerinden edilme travması, yerinden edilmeye eşlik eden kayıp, aşağılanma, sosyal ve kültürel çıkık ve bazen şiddet deneyimi olarak tanımlanabilir (Alayarian, 2007; Wade, Mitchell & Bayliss, 2005; Kuusisto-Arponen, 2009). Kuusisto-Arponen'e (2009:548) göre yer değiştirme deneyimi kolayca unutulmaz. Travma tanımının sınırlamaları göz önüne alındığında, yerinden edilme travmasını tanımlamak için Kira'nın (2001:76) "bağlantısızlık travması" tanımını ve sosyal/yapısal travmayı rehber edinmek faydalı olabilir. Yer değiştirme travması, sadece bir aile içindeki bireyler tarafından değil, aynı zamanda bir topluluk içinde toplu olarak hissedildiği için sosyal veya yapısal travma olarak tanımlanabilir. Bu nedenle, kolektif travma olarak da adlandırılır.

Bireyin veya grubun yerinden edilmede yaşadığı travma, Kira'nın (2001: 76) "kopukluk travması" olarak sınıflandırdığı şeydir; burada bireyler, bir sosyal ilişkiler ağından oluşan emniyet ve güvenlikleri tehdit edildiğinde travmatize olurlar. Sosyal etkileşimin hayatta kalmanın temeli olduğunu ve bireyin, kendisine duygusal, sosyal

ve maddi destek veren bir bağlantı ağı içinde kilitlenmesine yardımcı olmaktadır. İnsana sosyal bir "gömülmüşlük", yaşama aidiyet ve anlam duygusu vermektedir. Bireyler, fizyolojik ve duygusal olarak kök salmış ve temel güvenlik, güvenlik ve topluluk duygularını sağlayan şartlı bir sosyal olasılıklar sistemi geliştirirler. Bağlantı ağını ve kişinin içine gömülmesini tehdit eden olaylar bireyi travmatize edebilir. Bir çocuk için okuldan okula veya şehirden şehire geçmek bile, uzun süredir devam eden ilişkileri ve bir destek sistemini kaybetmeyi içerdiği için bazı durumlarda travmatize edici olabilir. Köklerinden sökülme, özellikle de istemsiz olarak yerinden edilmek (örneğin, mültecilerin deneyimleri veya zorla yerinden edilme), askıya alınma veya zorla çıkarılma yoluyla bağlantının kaybedilmesi bu tür travmaların örnekleridir. Bu, çeşitli araştırmacılar tarafından doğrulanmıştır (Alyarian, 2007; Wade, Mitchell & Bayliss, 2005; Kuusisto- Arponen, 2009; Walls & Whitbeck, 2012) ve yerinden edilme travmasıyla yaşanan kültürel yerinden edilmeyi ve destek ağlarının kaybını tanımlamaktadır. Yukarıdaki araştırmacılar tarafından tanımlanan kültürel yer değiştirme, toprak, kültür ve topluluk kaybını içermektedir. Bu nedenle kültürel ayrışma, bireyin yaşamlarını yeniden yerleştirmesini ve yeniden inşa etmesini ve yeni topluluklarındaki ağları desteklemesini gerektirir (Trotter (2009).

3. Kuşaklararası Travmayı Tanımlama

Kuşaklararası travma, travmanın etkileri bir nesilde çözülmediğinde bir sonraki nesle aktarılan travma olarak tanımlanmaktadır. Travma göz ardı edildiğinde ve bununla başa çıkmak için bir destek olmadığında, travma bir nesilden diğerine geçmektedir (Wesley-Esquimaux & Smolewski, 2004:2). Volkan (1996), Freudyen ilkeleri kullanarak, travmanın kuşaklararası aktarılması terimini ileri sürmüştür ve geçmişin çözülmemiş travmasının bir nesilden diğerine aktarıldığını ve böylece gelecekteki çatışmaları körükleme potansiyelini geliştirdiğini savunmaktadır. Kogan (2012: 5-7) aktarılmanın çoğunlukla bilinçsizce gerçekleştiğini iddia etmektedir. Aile kaynakları, dayanıklılık ve duygusal refah travmatik olaylardan etkilendiği için toplulukların ve bireylerin maruz kalmış olabileceği farklı travmatik olayları anlayabilmek önemlidir. Travma, bir bireyin genel refahı üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip olabilir. Travmatik olayın etkileri nesiller boyu sürebilir çünkü etkiler birkaç nesil boyunca aktarılabilir (Wesley-Esquimaux & Smolewski, 2004:2). Kişi travmatik olayı kabul etmez veya anlamlandırmazsa, çözülmemiş travmanın birey ve bireye yakın olanlar üzerinde kalıcı veya uzun süreli bir etkisi olmaktadır. Sosyal

hizmet uzmanlarından yardım isteyen bireyler genellikle geçmişlerinde veya günümüzdeki travma nedeniyle yardım talep etmektedirler.

4. Tarihsel Travma

Tarihsel travma, kuşaklararası travmanın bir örneğidir. Tarihsel travma kavramı, kuşaklararası travma üzerine orijinal araştırmaların içermediği travmanın tarihsel mirasını içerecek şekilde geliştirilmiştir. Kuşaklararası travma üzerine orijinal araştırma Aborjin halkının yaşadığı aynı tarihsel sömürge travması mirasına sahip olmayan Holokost ve Holokost'tan kurtulanlara dayanmakta olup, Cape Town'daki birçok aile Cape Town'daki travmanın tarihsel doğasını yansıtan bir köle mirasına sahiptir. Tarihsel travma üzerine temel araştırmalar Duran ve Duran (1995) ve Brave Heart ve DeBruyn (1998) tarafından yürütülmüş olup kronik travmanın tarihsel mirasına, yerli Amerikalıların sömürgeleştirme yoluyla nesiller boyunca yaşadıkları büyük can kayıplarına, topraklara ve kültüre tarihsel travma olarak atıfta bulunmuşlardır. Kolonizasyon, bir grubun diğeri tarafından boyun eğdirilmesi olarak tanımlanır (Young, 2001). Chillisa'ya (2012: 9) göre sömürgeleştirme, "dünyanın üçte ikisinin siyasi, sosyal ve ekonomik sistemlerin yok edilmesiyle birlikte işgal ve toprak kaybı yaşadığı ve dış siyasi kontrole ve Batı'ya ekonomik bağımlılığa yol açtığı acımasız bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Fransa, İngiltere, Almanya, İspanya, İtalya, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri). Tarihsel travmaya verilen yanıtlardan bazıları yüksek intihar oranlarını, kendini yok eden davranışı, madde bağımlılığını, ataların katlandığı acıyla özdeşleşmeyi, travmanın sabitlenmesi, tıbbi nedeni olmayan somatik semptomları, kaygıyı, suçluluğu ve kronik kederi içermektedir (Wesley-Esquimaux & Smolewski, 2004:54). Evans-Campbell'e (2008:321) göre, tarihsel travma, aynı grup kimliğini, bağlılığını veya etnik kökenini paylaşan bir grup insana uygulanan kolektif bir karmaşık travma olarak kavramsallaştırılmaktadır. Aynı topluluktaki birçok insanın yaşadığı sayısız travmatik olayın tarihsel mirasıdır ve bu nedenle doğası gereği kolektiftir. Tarihsel travma kavramıyla yakından bağlantılı olan Brave Heart ve DeBruyn (1998), tarihsel çözülmemiş keder terimini ileri sürmüştür.

5. Tarihsel Olarak Çözülmemiş Keder ve Haklarından Mahrum Bırakılmış Keder

Tarihsel çözülmemiş keder, kolonizasyon nedeniyle büyük can, toprak ve kültür kaybının bir sonucu olarak nesiller boyunca kronik travma ve çözülmemiş tarihsel keder anlamına gelmektedir (Brave Heart ve DeBruyn,1998). Tarihsel sömürgeleştirme mirasının, on yıllar boyunca meydana gelen soykırım karşısında Amerikan Kızılderililerinin kültürel yas uygulamalarını reddettiği belirtilmektedir. Katliamlar ve yatılı okullara yerleştirme gibi travmatik olaylardan sonraki keder de yas tutma hakkının reddedilmesinin yanı sıra utançla sonuçlanabilir. Batı kültürü, yası yalnızca birinci dereceden aile ve yakın akrabalar için meşru görmektedir. Bu, yerli halkın “atalarının, geniş akrabalarının, hayvan akrabalarının, geleneksel dilin, şarkıların ve dansların kaybının” kederini haklarından mahrum etmeye hizmet etmektedir (Brave Heart ve DeBruyn, 1998: 67). Haklarından mahrum bırakılmış keder, Stein (2012) tarafından bir travma aktarılma mekanizması olarak da tartışılmaktadır. Haklarından mahrum bırakılmış kederin travma aktarılma sürecini gösterdiğini açıklamaktadır (Stein 2012:178). Stein'in travma aktarılma aracı olarak haklarından mahrum bırakılmış keder hakkındaki bakış açısı, bölümün ilerleyen kısımlarında ayrıntılı olarak tartışılmaktadır.

6. İçselleştirilmiş Baskı

Poupart (2003:89), yaşanan yoğun tarihsel çözülmemiş kedere, geçmiş ve şimdiki suistimaller için baskın kültüre karşı acı ve aşırı öfke eşlik ettiğini bildirmektedir. Poupart (2003), içselleştirilmiş baskının tarihsel çözülmemiş kederin sonucu olabileceği fikrine atıfta bulunmaktadır. Hooks'a (1995) göre, "*siyah insanların saldırgan ırkçılığın getirdiği psişik yaralarla başa çıkmadaki kolektif başarısızlığı, siyah insanların ruhlarında öğrenilmiş çaresizlik, kontrol edilemeyen öfke ve ezici güçsüzlük ve umutsuzluk duygularının bol olduğu bir mağduriyet psikolojisinin üreme alanıdır, ancak bütünlüğü ve refah durumlarını teşvik edecek şekilde ilgilenilmez*".

Poupart'a (2003: 88) göre, Kızılderililer sömürgecilik ve post kolonyalizmin bir sonucu olarak içselleştirilmiş baskıyı yaşarlar. İçselleştirilmiş baskı, zalimin değerlerini ve inançlarını bilinçli veya bilinçsiz olarak özümsemek ve kişinin grubu hakkındaki klişelere ve yanlış bilgilere abone olmak olarak tanımlanabilir (Alleyne,

2004). Poupart (2003), Kızılderililer Avrupalılarla temas kurmadan önce, alkolizm, aile içi şiddet, ensest, cinsel saldırı, fetüs alkol sendromu, cinayet ve intiharın neredeyse hiç var olmadığını belirtmektedir. Günümüzde topluluk bu konularla endişe verici bir oranda mücadele etmektedir, çünkü bu konular içselleştirilmiş baskı biçimleridir. Brave Heart ve DeBruyn (1998) ve Duran ve Duran (1995), içselleştirilmiş baskı da dahil olmak üzere ırkçılık ve baskının, Kızılderili topluluklarının yaşadığı mevcut sosyal sorunları güçlendirdiğine inanmaktadır. Fanon (1996), klasik eseri Black Skin, White Masks'ta, sömürgecilik ve ırkçılığın bir sonucu olarak içselleştirilmiş baskı üzerine kapsamlı bir şekilde anlatmaktadır.

7. Kuşaklararası Aktarılan Travmanın Etkileri

Sömürgeciliğin mevcut toplumda hala bir etkisi olduğu gerçeği Akinyela (2002), Brave Heart ve DeBruyn (1998), Evans-Campbell (2008), Fanon (1996), Gump (2010) Poupart (2003), Randall and Haskell (2009), Wesley-Esquimaux and Smolewski (2004) ve Whitbeck ve ark. Avustralya'daki Aborjin kabilelerinin sömürgeleştirme yoluyla yaşadığı mülksüzleştirme, ırkçılık, dışlama, imha ve aşağılamanın psikolojik etkisi, varlık ve kimlik duygularını hala büyük ölçüde etkiliyor. Çalınan Nesiller terimi, çocukları ebeveynlerinden en travmatik ve korkunç şekillerde zorla çıkarma politikalarını tanımlamak için kullanılmıştır (Raphale vd., 1999). Çocuklar küçük yaşta zorla ebeveynlerinden uzaklaştırılmış ve az sayıda ebeveyn figürü olan kurumlarda yetiştirilmiştir. Bu travmatik ayrılık ve kayıp, zorla uzaklaştırılanların ebeveynlik yetenekleri üzerinde derin bir psikolojik etkiye sahip olmuştur. Aile yapısı, büyükanne ve büyükbabaların torunlarına baktığı veya çocukların diğer aile üyeleriyle birlikte veya kurumlarda yaşadığı, çünkü ebeveynleri ebeveynlik becerilerinden yoksun olduğu veya aile içi şiddet veya madde bağımlılığı nedeniyle onlara bakamadığı durumlarda büyük ölçüde etkilenmiştir.

Kuşaklararası travma aktarımı ile ilgili Sözer Dabanlıoğlu (2018) Türkiye'deki üçüncü kuşak Bosnalı göçmen ailelerden miras kalan anlatı temalarını inceleyerek, bu temaların işlevini ve anlamını psikanalitik bir bakış açısıyla değerlendirdi. Araştırma sonucuna göre üçüncü kuşak bireylerin zihinsel dünyasının, atalarının göç sürecinde (göç öncesinde, sırasında ve sonrasında) yaşadığı travmatik deneyimlerin izlerini hâlâ taşıdığını gösterilmiştir. Ayrıca üçüncü kuşak bireylerde yok olma ve parçalanma kaygılarının da ön plana çıktığı saptanmıştır. Kuşaktan kuşağa aktarılan travma öykülerinin araştırılmasında travmanın kümülatif etkisini araştırmak ve bireylerin

terapötik sürecinde aktarımın olası klinik özelliklerinin değerlendirilmesi günümüzde önemli bir araştırma konusu olarak kabul edilmektedir.

8. Travma Aktarım Mekanizmaları

Kuşaklararası aktarıma dair araştırmalar II. Dünya savaşından günümüze kadar askerler ve Holokost'tan kurtulanlar eve dönerken, araştırmacılar travmanın kuşaklararası aktarımı fikrini incelemektedir (Danieli, 1998). Bir psikanalist ve sosyal hizmet uzmanı olan Fraiberg (1975), çalışmanın şekillendirilmesine ve travmanın kuşaklararası aktarımı teriminin kullanılmasına yardımcı olmuştur. Kuşaklararası travma, birden fazla kuşak boyunca aktarılan travmadır. Fraiberg'in (1975) çığır açan çalışması ve *Kreşteki Hayaletler* başlıklı makalesinden bu yana, kuşaklararası travmanın özellikle ailelerde aktarılması üzerine yapılan araştırmalar, sosyal bilimlerde kabul görmüş bir alan haline gelmiştir. Ayrıca, aile içi şiddet, bağlanma, yoksulluk, esneklik, destek, yaşam kurslarına geçişler, dayanışma, okuryazarlık ve çocuklara kötü muamele gibi alanlarda kuşaklararası aktarım üzerine araştırmalara yol açmıştır. Şiddetin kuşaklararası aktarımı üzerine literatürün zenginliği, aile içi şiddetin bir nesilden diğerine aktarılabilmesine dair kanıtlar sunmaktadır. Aile içi şiddetin bir nesilden diğerine aktarılma mekanizmaları travma aktarılma mekanizmalarına benzer olarak değerlendirilebileceğinden önemlidir. Ailelerde kuşaklararası şiddetin aktarılması için önerilen mekanizmalar sosyalleşme ve sosyal öğrenmedir (Wareham, Boots & Chavez, 2009; Weingarten, 2004). Kuşaklararası travma alanında psikodinamik, sessizlik ve genetik de travmanın kuşaklar arası aktarımının mekanizmaları olarak görülmektedir (Danieli, 1998; Fromm, 2012; Weingarten, 2004; Yehuda, 1998). Travmatoloji literatürüne göre travma aktarılma mekanizmaları biyolojik, psikolojik, ailevi ve toplumsaldır. Travma iletiminin biyolojik yolları, stres hormonu kortizolün doğmamış fetüse geçebileceği travmanın nörobiyolojisine odaklanır ve bu da doğumdan sonra stresli durumlara karşı artan reaktiviteye neden olmaktadır. Bu nedenle kortizol, travmanın aktarılabilmesi için biyolojik mekanizmalardan biridir. Holokost'tan kurtulanlar ve çocukları üzerinde bu etkiyle ilgili kapsamlı çalışmalar yapılmıştır (Suomi & Levene, 1998; Weingarten, 2004; Yehuda, 1998, 2001).

Aktarılma mekanizmalarını anlamak, kişinin "ne" aktardığını ve bir nesilden diğerine nasıl aktarıldığını tanımlamasına yardımcı olur. Kira'ya (2001) göre, iki tür kuşaklararası iletim vardır. İlk kuşaklararası aktarılma türü bir aile içinde gerçekleşir,

örneğin kuşaklararası aile içi şiddet. İkinci tür kuşaklararası aktarılma kolektif bir ortamda gerçekleşir ve iki türe ayrılır: soykırım veya kölelik gibi tarihsel travma ve sosyal veya yapısal travma. Bu, bireylerin aileleri içinde olduğu gibi sosyo-tarihsel olaylar veya sosyo-yapısal olaylar yoluyla toplu olarak travmaya maruz kalabileceği anlamına gelmektedir. Yer değiştirme travması, katılımcıların hem toplum içinde hem de aileleri içinde toplu olarak bu tür travmalara maruz kalacakları için sosyal veya yapısal travma olarak sınıflandırılabilir. Kira (2001) tarafından ortaya konan iki tür kuşaklararası travma, dikey ve yatay travma şeklindedir.

a. Dikey ve Yatay Aktarım

Dikey travma aktarılması travma bir nesilden diğerine aktarıldığında gerçekleşir. Travma, travmayı paylaşan aynı grubun üyelerine "yatay" veya yanal olarak da aktarılabilir (Stein, 2012:185). Stein, paylaşılan bir travmanın, grubun kendisi arasında bile duygusal olarak çok büyük ve tabu hale geldiğinden bahsetmektedir. Bu nedenle, "bilinçsizce" olsa bile herkesin bildiği bir "sır" haline gelir. Stein (2012), bir grubun travmasının aynı anda dikey ve yatay olarak aktarılabilmesine ifade etmektedir. Buna bir örnek, Güney Afrika'daki siyasi şiddet travmasıdır. Bu travma, apartheid (1948'de Ulusal Parti'nin iktidara gelmesinden sonra Güney Afrika'da ırkçı ve ayrımcı politikaların uygulandığı ve "apartheid rejimi" olarak adlandırılan dönem) döneminde doğanlara ve sonrasında doğanlara birkaç nesil boyunca dikey olarak aktarılmıştır (Adonis, 2008; Frankish, 2009). Ayrıca, siyasi şiddet travması, bir ailede birkaç nesil aynı anda veya büyükanne ve büyükbabaların, ebeveynlerin ve çocukların siyasi şiddete tanık olduğu aynı dönemde etkilediği için yatay olarak aktarılmıştır. Kuşaklararası travmanın karmaşıklığı ve aktarılabilmesi yollar göz önüne alındığında, Kellerman (2001) travma aktarılmasının araç ve mekanizmalarını destekleyen bir teori modeli sunmaktadır.

9. Kuşaklararası Aktarılan Travmayı Destekleyen Teorik Modeller

Kellerman (2001), aşağıdaki Çizelge 1'de gösterildiği gibi, travma aktarılmasının üç ana teorik modelini önermektedir.

Çizelge 1 Travma Aktarılmasında Başlıca Teorik Modeller

Teori	Orta (mekanizma)	Ana Aktarım Faktörü
Psikodinamik	Kişilerarası ilişkiler	Bilinçsiz yerinden edilmiş duygu
Sosyo-kültürel	Sosyalleşme	Ebeveynlik ve rol modelleri
Aile sistemleri	İletişim	Enmeshment

Kaynak: Kellerman, 2001

a. Psikodinamik Teori

- Projektif tanımlama

Projektif tanımlama, genellikle sıradan etkileşimin bir parçası olan başka bir kişiye kabul edilemez duygular yansıttığında ortaya çıkmaktadır. Projektif tanımlama aynı zamanda kabul edilemez duyguların diğerine yansıtıldığı, diğerinin ise bu tür projeksiyonların içeriğini anlamlandırmak için hiçbir yolu olmadığı bir travma aktarılma aracıdır (Dekel & Goldblatt, 2008). Weingarten (2004), travma aktarılmanın bir aracı olarak izdüşümsel tanımlama fikrini destekler, ancak her zaman patolojik olduğuna inanmaz. Ona göre, projeksiyon katı bir şekilde korunduğunda ve yansıtılan kişi yansıtılanın içeriğine meydan okuyamadığında patolojik hale gelir. Yansıtılan kişi, üzerine yansıtılan kişiyi manipüle ederek reddedilen duyguları kontrol etmeye gelir. Bu nedenle, duygularını yansıtan kişi, yansıtılan kişiyi duyguyu üstlenmesi için sözel olmayan bir şekilde manevra yapar. Weingarten (2004), siyasi şiddete maruz kalan ebeveynlerin, kendi kendini iyileştirme aracı olarak yansıtılmalı tanımlamayı kullanabileceğine inanmaktadır. Başa çıkma ve dayanıklılık yollarının gelecek nesle de yansıtılabileceğine inanmaktadır.

- Aşırı açıklama

Bu, ebeveynler sürekli güvensiz ve güvenilmez olduğuna inandıkları bir dünyada çocuklarına yardım etmek için çocuklarına grafik travmatik ayrıntıları ifşa ettiklerinde ortaya çıkabilir. Aşırı ifşa, çocukları gelişim yaşlarına ve bilişsel yeteneklerine uygun olmayan büyük miktarda bilgiye maruz bırakabilir ve bilgiler uygun ebeveyn rehberliği olmadan açıklanabilir (Dekel & Goldblatt, 2008:5).

- Yeniden canlandırma

Canlandırma veya yeniden canlandırma, canlandırmanın acı verici bilgi veya anılardan kaçınma amacına hizmet ettiği durumlarda hem harekete geçmeyi hem de yeniden canlandırmayı içeren bir kavram olarak adlandırılabilir. Bu nedenle canlandırma, geçmişten gelen travmatik temaların dışsallaştırılması olarak görülebilir (Kogan, 2012: 6). Travma geçirmiş insanlar travmalarını yeniden canlandırarak kendilerine yakın olanları bu travmaya maruz bırakmaktadırlar. Sonuç olarak, onlara yakın olanlar travma geçirmiş gibi hissetmeye ve davranmaya başlayabilirler (Ancheroff, 1998; Weingarten, 2004; Dekel & Goldblatt, 2008).

b. Sosyo-Kültürel Teori

- Sosyalleşme

Kuşaklararası travmanın aktarılmasının kilit mekanizmalarından biri, sosyal öğrenmenin gerçekleştiği ve değerlerin, inançların ve davranışların nesilden nesille aktarıldığı sosyalleşmedir. Şiddetin aile içinde sosyal öğrenme ve sosyalleşme yoluyla kuşaklararası olarak nasıl aktarıldığına dair geniş literatür bilgisi bulunmaktadır (Kaminer & Eagle, 2010; Keeling & Mason, 2008; Jansen, 2009; Franklin ve Kercher, 2012; Belnap, 2012; Demos 2012).

Sosyalleşme bilinçsiz olduğu kadar bilinçli olarak da gerçekleşebilir. Jansen (2009:140), inançlar insanların ırkçılık ve yoksulluk gibi tehdit edici sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olduğunda, bu inançların korunacağını ve sonraki nesillere sosyalleştireceğini belirtmektedir. Araştırmacı bunun Güney Afrika toplumunda gerçekleştiğine inanmakta ve özellikle apartheid sonrası nesil de dahil olmak üzere nesilden nesile aktarılan ırksal tutumlara işaret etmektedir. Bu, siyah beyaz etnik kökenli apartheid sonrası ergenlerin ırksallaştırılmış tutumlarını inceleyen Keizan ve Duncan (2010) tarafından doğrulanmıştır. Bu çalışmaların her ikisinin de bulduğu şey, entegrasyonu teşvik eden üniversitelere ve okullara rağmen sosyal etkileşimin hala ırksal çizgilere dayandığı şeklindedir (Bozalek ve ark., 2008). Jansen (2009:70), apartheid değerlerini ve inançlarını iletme mekanizmasının karmaşık, çoklu ve çok sayıda değişkenin aracılık ettiğini belirtmektedir. Ona göre, bilgiyi aktarmanın gayri resmi yolları yemek, hikayeler, şarkılar, arkadaşlar ve ana dili konuşma gibi şeyler aracılığıyla gerçekleşir. Bilgi aktarmanın resmi araçları eğitim, dini katılım, siyasi

katılım veya görüşler yoluyla veya kültürel faaliyetler yoluyla kişinin kültürü hakkında bilgi edinme yoluyla gerçekleşir.

- Aile

Çocuklar için aile, sosyalleşmenin ana kaynağıdır. Jansen (2009: 71), aynı zamanda her yerdeki ebeveynlerin ve çocukların politik tutumları arasındaki "kuşaklararası uyum"un erken bir mekanizması olduğunu belirtmektedir. Kuşaklararası uyum, çocukların ebeveynlerinin politik tutumlarını özümsemesini ifade eder. Cape Town'daki küçük çocukların ırksal tutumlarını inceleyen Newheiser, Hoosain, Merrill ve Olson (2014) ve apartheid'den sonra doğan çocukların ebeveynlerinin ırksal tutumlarını içselleştirdiklerini bulmuşlardır. Jansen (2009), Danieli'yi (1998) ve psikolojinin travmaya odaklanmasını ve kuşaklararası çalışmaların duyguya odaklanmasını eleştirir. Bilgi ve dolaylı bilginin, ailelerin ve toplumların kuşaklararası değerleri ve inançları nasıl aktardıklarının en önemli aracı olduğuna inanmaktadır. Çalışmalarını, dolaylı bilgi ve travmatik bilgi ve hafızanın Holokost'tan kurtulanların ikinci nesline nasıl aktarıldığını incelediği Hoffman'ın (2004) bu bilgiden sonra, Jansen (2009: 32) özellikle iletilen şeyin travma veya patoloji deneyimi değil, "bilgi" olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda bu bilginin iletilirken nasıl dolaylı hale geldiği ve bunun nasıl iletildiği ile de ilgilidir. Geçmişin bilgisi nesilden nesille kesintisiz geçmez, her zaman nesilleri birbirine bağlar. Jansen (2009: 53-54) ayrıca bilginin etkiyle ilgili olduğunu ve her zaman ilişkisel olduğunu belirtir. Bilgi her zaman kuşaklararası olarak aracılık eder ve bir nesilden diğerine aktarılan bilgi doğada her zaman paradoksaldır çünkü şöyle sorar: "Orada olmasaydık bir şeyi nasıl bilebiliriz?" Belnap (2012: 116), travmanın bazı hatıralarının atalarımızdan yaşam dersleri şeklinde aktarıldığını ifade etmektedir. Bu, Jansen'in bilginin paradoksaldığı fikrine benzer ve orada olmasak bile nasıl "bildiğimizi" açıklar. Bu yaşam derslerinin amacı rehberlik etmek ve korumaktır, ancak çoğu zaman bağlam dışıdır ve yansıma olmadan gerçekleşir. Bu, travmayı ve aile üzerindeki etkilerini tekrarlayabilir, çünkü hiçbir açıklamaya ihtiyaç duymadığı kabul edilir. Belnap (2012: 115), aileler içinde tekrarlayan şakaların ve alayların genellikle ritüel formda biraz aile travmasını nasıl koruduğunu açıklar. Travma "o" olarak adlandırılacak veya çeşitli şekillerde şaka yapılacak veya alay edilecektir.

Jansen (2009: 140), bilginin duygulara gömülü olduğunu, ancak bilginin birincil olduğunu, çünkü bir vahşeti bilmenin veya bilmemenin suçluluk olduğunu kabul eder. Aileseldir ve faili olsun ya da olmasın kişisel sonuçları vardır. Bilgiye odaklanarak daha derin bir anlayış kazanabilir ve şu gibi önemli sorular sorabiliriz: "Ne biliyorlar, nasıl biliyorlar ve bu bilgiyle ne yapıyorlar? Doğrudan alıcıdan dolaylı bilgi olarak ikinci nesle nasıl aktarıldı?" Jansen'e göre bilgi (2009: 80-81) sadece kelimelerle değil, aynı zamanda sessizlik içinde, onu çocuklarına ileten ebeveynlerin bedenlerinde, eylemlerinde ve tepkilerinde de iletilir. Jansen'in dolaylı bilgisi, bugün Western Cape'in kültürel manzarası göz önüne alındığında, belirli değerlerin ve inançların kölelerden torunlarına nasıl aktarılabilceğini açıklamada kilit bir mekanizma olabilir. Bu, aile üyelerinin kim olduklarını veya daha büyük bir organizasyonla (politik veya dini) oluşturdukları bağları tanımlamak için kullandıkları ideoloji ve değerlerin travma aktarılma mekanizmaları olabileceğini iddia eden bir psikoterapist olan Belnap (2012: 129) tarafından doğrulanmaktadır.

c. Aile sistemleri teorisi

- Aile iletişim kalıpları

Aile iletişim kalıpları, duyguları, değerleri ve kuralları gelecek nesle aktarmanın bir yoludur. Aile iletişim kalıpları aynı zamanda ebeveynler ve çocuklar veya bakıcılar ve çocuklar arasındaki etkileşim yoluyla travmayı iletmenin bir aracı olacaktır. Bu, aile üyelerinin veya çocukların bir başkasının travmasını duyduğu ve kendilerini travmatize ettiği vekil travma olarak görülebilir. Belnap (2012), ailelerdeki travmanın aile iletişimini nasıl değiştirebileceğini ve çocukların tehlikeyi çocuklar anlamadan hatırlamalarına ve bu tehlikeden kurtulmalarına yardımcı olarak hâkim davranış kalıpları oluşturabileceğini tartışıyor. Bu, konuşulan kelimelerdeki çelişkilerde, sessizliklerde ve travmanın tartışıldığı duygusal bağlamda olur. Sürekli ebeveynler arası şiddete maruz kalmanın çocuklar üzerinde uzun vadeli olumsuz psikolojik, sosyal ve akademik etkileri vardır. Travma sonrası stres bozukluğu mağdurlarından oluşan bir ailede, travmatik olay ve sonuçları etrafındaki iletişimin, sıkıntıyı ebeveynlerden çocuklara iletmenin hayati bir aracı olduğu bulundu (Franklin & Kercher, 2012:188-189). Bu olaylarla ilgili iletişim kalıpları, önceki bölümde daha önce tartışılmış olan sessizlikten aşırı ifşaya kadar değişebilir. Hassas konulardan kaçınıldığı veya yoğunlaşan sıkıntıyı önleyecek şekilde konuşulduğu için iletişim kafa karıştırıcı, dolaylı ve kararsız hale gelir. Çocuklar daha sonra ebeveynlerinin travması hakkında

eksik mesajlar ve ipuçları alırlar ve bunu anlamlandıramazlar. Dekel ve Goldblatt (2008), bu olduğunda çocukların evlerinde olup bitenlerin anlamını anlayamadıklarını bildirmektedir. Çocuklar eksik detayları hayal edebilir ve gerçek hikayeden daha korkutucu bir hikaye yaratabilir. Bunun tersi "aşırı ifşa" da olabilir. Aşırı ifşa ailede bir kalıp haline geldiğinde, çocuklar bilişsel ve duygusal olarak işleyemedikleri veya anlamlandıramadıkları bilgilere maruz kalırlar. Ebeveynler, korku ve çaresizliğin kendi hatırlanmamış erken ilişkiisel deneyimlerini yeniden canlandırarak travmayı bir nesilden diğerine aktarabilir.

- Enmeshment- İç İçe Geçme

İki veya daha fazla insan arasındaki kişisel sınırların geçirgen ve belirsiz olduğu bir ilişkiyi tanımlamak için kullanılan bu terim, genellikle iki kişinin birbirinin duygularını ‘hissettiği’ duygusal bir düzeyde veya bir kişi duygusal olarak yükselirken diğer aile üyesinin de aynı şeyi yaptığı zaman gerçekleşir (Hann-Morrison, 2012). Son derece kapalı sistemlerde, ebeveynler çocuklarına tamamen bağlıdır ve çocuklar, her ikisi de diğerini acı verici deneyimlerden korumaya çalışan ebeveynlerinin refahı ile aşırı derecede ilgilenirler (Kellerman, 2001). Karşılıklı kimlikler yoluyla, ebeveynler çocukları aracılığıyla vekaleten yaşarlar ve çocuklar ebeveynlerinin korkunç geçmişinde vekaleten etkilenirler. Çok fazla önemseyen ve aşırı derecede ilgili ve müdahaleci olan ebeveynler, yavrularını kendi duygusal sorunlarının çapraz ateşine sokma eğilimindedir ve çocuklarını bağımsızlık kazanmalarını zorlaştıracak şekilde kendilerine bağlarlar (Baptist, Thomas, Norman, Hardy & Link 2012). İç içe geçmenin nedenleri değişse de buna genellikle aile geçmişinde hastalık, travma, sosyal sorunlar sebep olur. Ebeveynlerin, çocuklarının hayatlarında müdahil olup olmaması gereken durumları birbirine karıştırıp, aynı yaklaşımı kullanmakta takılı kalması durumudur (Matejevic, Todorovic, Jovanovic, 2014).

Kellerman'ın çalışması, aktarım mekanizmalarının arkasındaki teorileri anlamak için yararlı olsa da sessizlik, utanç ve aşağılanma veya haklarından mahrum bırakılmış keder ve politik ardıllık gibi travma iletiminin toplumsal mekanizmalarını içermez. Danieli (1998) ve Weingarten'e (2004) göre, travma iletiminin toplumsal mekanizmaları, toplumun ailelere, topluluklara ve bireylere aktardığı sessizlik, utanç ve aşağılanma gibi mekanizmalardır.

10. Toplumsal Mekanizmalar

Travma mirası göz önüne alındığında, o travmadan etkilenen insanların sosyal ve kültürel bağlamına bakmak gerekmektedir. Bir sosyal hizmet uzmanına yardım için gelen bir çocuk veya aile, nesillerdir zulüm gören veya travma geçirmiş bir gruptan olabilir (Ancherhoff, Munroe & Fisher, 1998:269). Bu nedenle sessizlik, utanç ve aşağılanma ve haklarından mahrum edilmiş keder ve siyasi veraset, toplumlarda aileleri ve bireyleri etkilemek için travmanın bulaştığı bir araç olarak görülmüştür (Adonis, 2008; Ancherhoff, 1998; Belnap, 2012; Danieli, 1998; Weingarten, 2004). Aşağıdaki mekanizmaların her biri ve travmayı nasıl bulaştırdıkları açıklanmıştır.

- Sessizlik

Kuşaklararası travma literatürüne göre (Danieli, 1998; Ancherhoff, Munroe & Fisher, 1998; Eldelman, Kordon & Lagos, 1998; Weingarten, 2004), sessizlik, travmanın bir nesilden diğerine aktarılmasının ana yollarından biridir. Sessizlik bireysel, ailesel ve toplumsal düzeyde çalışabilir. Depelchin'e (2005: 9, 10) göre, toplumsal düzeyde işleyen iki tür sessizlik vardır ve bunlar devlet baskısı ve terör yoluyla üretilen sessizlik ve daha sonra sosyal bilimciler ve tarihçiler tarafından üretilen sessizliktir. Bu nedenle sessizlik, travma aktarılmasının temel mekanizmalarından biridir (Danieli, 1998; Weingarten, 2004).

Sessizlik sadece sesin yokluğu değildir. Ailelerde, travmayı bir nesilden diğerine iletmek için bir dizi komutlar silsilesidir. İnsanlar arasındaki ve bir aile içindeki sessizlik aşağıdakileri iletebilir (Weingarten 2004: 16): *Oraya gitmeyin. Bunu yapmayın. Bunu söyleme. Bu çok fazla. Bu çok az. Bu acıttıyor; bu böyle bir şey değildir.* Sessizlik aynı zamanda travmatik bir şeyin ifşasını da takip edebilir. Kolektif sessizliğe genellikle şiddet, özellikle de Güney Afrika'da birçok şekilde yaşanan siyasi şiddet eşlik etmektedir. Frankish (2009), siyasi ve ilişkisel şiddete maruz kalan ilgili siyah Güney Afrikalı kadınların nesilleri arasındaki sessizliği rapor etmiştir. Travmatik bir olayın etrafındaki sessizlik, travmanın kuşaklararası paylaşılmasının bir yolu olduğunu ifade etmiştir. Frankish (2009) araştırmasında, ebeveynlerin travmaları hakkındaki sessizliği, gelecek nesillere travma hakkında soru sormamaları veya tartışmamaları için bir mesaj göndererek çocuklar sessizlikten sonuçlar çıkarmaya veya topluluk ağları veya kulak misafiri hikayeler aracılığıyla dolaylı biçimde başa çıkmaya bırakmıştır. Sessizlik aynı zamanda travmanın tarif edilemez olduğunu da

bildirmektedir. Bu sayede çocuklar travmayı hiçbir detay bilmeden paylaşırlar. Bu nedenle travma dolaylı "bilme" yoluyla aktarılmaktadır.

Danieli (1998), Holokost'tan kurtulanların travmasına ve dehşetine dayanan, hikayelerine inanılmayacağından veya kimsenin onları dinlemeyeceğinden korktukları için kurbanların sessiz hale getirildiği sessizlik komplosu olarak adlandırdığı bir kavramı geliştirmiştir. Bu sessizlik hem toplum hem de profesyoneller tarafından sürdürülmüştür. Hayatta kalanların sessizliği, ailelerine uyum sağlamaları ve uzun vadeli iyileşmeleri ve travmayı bütünleştirmeleri üzerinde özellikle olumsuz bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir.

- Utanç

Utanç aynı zamanda bir nesilden diğerine travma aktarılmasında da rol oynar ve bireysel, aile ve ulusal düzeyde var olabilir. Kişilerin veya grupların sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda grup düzeyinde de bozulduğu aşağılanma olarak da adlandırılabilir (Adonis, 2008). Utanç, aşağılama, yenilgi, ihlal, aşağılık ve/veya yabancılaşmanın etkisidir (Kaufman, 1992). İnsanlar istedikleri, ihtiyaç duydukları ve hatta özledikleri bir şeye ulaştıkları ve kendilerini başkalarının tepkisine bağlı olarak deneyimledikleri durumlarda utanç yaşarlar. İnsanların başkalarının onlara nasıl dileyebileceklerine aykırı şekillerde yanıt verdiği veya gördüğü duygusu, utanç veya korku duygularının ortaya çıkması için yaygın bir tetikleyicidir ve insanlar daha sonra kendilerini bu acı verici duygulardan korumak için kendilerini yenen şekillerde yanıt verirler. Bu olduğunda, insanlar utancı akut bir şekilde deneyimlemek için daha da fazla risk altında olurlar. Bu utanç tepkileri selini tipik olarak, ilişkisel alanlarındaki desteğin alıcılık derecesi hakkında kullanılabilir bilgilerden ziyade kendileri hakkında olumsuz bilgiler olarak yorumlarlar. Bu nedenle, güçsüzleştirme, felç ve daha fazla utanç dalgası kısır döngüsüne dönüşen bu referanssal yorumdur (Carlson & Kolodny, 2009:181- 182).

Bu utanç deneyimi güçlü bir şekilde tatsızdır ve bundan kaçınmak için zorlayıcı bir ihtiyaç doğurur. Düşük utanç seviyeleri, insanların kendilerinin ne kadarını sosyal dünyaya açıklayacaklarını düzenlemede yardımcı olabilir. Bu nedenle utanç, özellikle insanlar göz ardı edilmelerinin veya olumsuz olarak yargılanmalarının nedeninin kendi hataları olduğuna inandıklarında ve yorumladıklarında güçsüzleştirilebilir. Carlson ve Kolodny (2009:184), insanların tepki eksikliğini veya alıcılığı sosyal alanın bir işlevi

olarak görmek yerine kendi hataları olarak yorumladıkları anlam verme sürecinde kritik bir adım olduğunu, çünkü insanların utancı kendi hataları olarak gördüklerinde içselleştirdiklerini ifade etmektedirler. Utanç aynı zamanda güç ilişkileriyle de ilgilidir ve güç ilişkileri eşit olmadığında harekete geçirilme olasılığı daha yüksektir. Bir parti kendisini diğerinin üzerinde konumlandırır, diğerini "daha az" hale getirir ve diğerini eş eşit olarak değerlemez (Bozalek, 2004). Bu nedenle, utancın engelleyici etkisi, bazı istek, ilgi veya özlemi gerçekleştirmede engellenmenin yanı sıra, takip eden yetersizlik, eksiklik ve değersizlik duygularına yanıt olarak, sadece kendi gözlerinde değil, başkalarının gözünde de eksik oldukları inancıyla birleştiğinde ortaya çıkmaktadır. Utanç sadece ihtiyaçlarımızı karşılayamamak değil daha da önemlisi, insanların ihtiyaçlarının neden karşılanmadığı konusunda kendilerine verdikleri mesaja verilen bir yanıttır. Utanç sadece sosyal alandan gelen hayal kırıklığı yaratan veya yetersiz destekle ilgili değil, aynı zamanda bireylerin eksikliğin kendi içlerindeki bir eksiklikten kaynaklandığına dair kendi yorumuyla da ilgilidir (Carlson & Kolodny, 2009:187). Carlson ve Kolodny (2009) utancı, insanların kendileri için önemli olan başkaları tarafından karşılanmayacağı ve bu insanların bunu doğal değersizliklerinin bir işareti olarak kabul edecekleri olasılığı olarak tanımlar. "*Yanlış bir şey yaptım*" değil, "*Bende yanlış bir şey var*". Bu nedenle, herhangi bir kişilerarası etkileşim utanç riskini taşır. Bu nedenle bireyler ne pahasına olursa olsun utançtan kaçınmaya çalışacaktır. Utanç kaygısı ve insanların utançtan kaçınmaya çalıştıkları çeşitli yollar farkındalıklarını daraltır ve onları karmaşık düşünmekten, değişmekten ve yaratıcı olmaktan alıkoyarlar çünkü bunu kendi hataları olarak görürler (Carlson & Kolodny, 2009:198). Sessizlikte olduğu gibi, utanç bireysel, aile ve ulusal düzeyde vardır. Sessizlik korkuyu kuluçkaya yatırır, utanç kuluçkaya yatar ve şiddeti teşvik edebilir, genellikle misilleme şiddeti olarak ortaya çıkabilir. Bu nedenle utanç, travmanın bir nesilden diğerine aktarılmasında da önemli rol oynamaktadır (Kaufman, 1992).

- Haklarından Mahrum Bırakılmış Keder

Doka (1989), haklarından mahrum bırakılmış keder terimini, ailelerin, toplulukların ve bütün toplumların meşru olarak tanımayı reddettiği kayıp ve keder türleri olarak tanımlamaktadır. Stein'a (2012:173) göre, kabul edilmeyen ve kabul edilemez keder, travmanın bir nesilden diğerine aktarılmasında rol oynayan bir mekanizmadır. Araştırmacıya göre bazı insanların kederini alenen kabul ettiklerini, diğerlerinin kederinin ise ya göz ardı edildiğini ya da unutulduğunu savunmaktadır.

Örneğin, Batı Cape'deki yerinden edilme travması ve siyah ailelerin köleliğinin tarihsel travması, bir anlamda unutulmuş ve göz ardı edilmiştir. Divoine ve Gaudilliere (2004), travmanın sosyal söylemden "kesilebileceğine" ve insanları kabul edilmemiş kederle bırakabileceğine inanmaktadır. Stein (2012:175), toplumdan bilinçli olarak "yasaklanan" şeyin canlandırma şeklinde geri geldiğini iddia etmektedir. Keder ve yas bastırıldığında veya ayrıştığında, kayıpla ilgili acı verici deneyimlerden kaçınmak için bireyin veya grubun "harekete geçtiği" yerde canlandırma meydana gelir. Canlandırma, geçmişten gelen travmatik temaların sözel olmayan davranış biçiminde dışsallaştırılmasıdır (Kogan, 2012:6).

- Siyasi Veraset

Stein (2012: 183), ister şiddetli ister barışçıl olsun, liderlik değişikliğinde olduğu gibi siyasi ardılığın, bitmemiş duygusal travmayı bir nesilden diğerine aktaran bir mekanizma olabileceğini ifade etmektedir. Hiçbir toplumun veya grubun buna karşı bağışık olmadığına ve gruplar zamanda sıkışıp kaldıkça "tarihin" kendini tekrar edebileceğine ve bu olduğunda değişmeyeceğine vurgu yapmaktadır. Bir diktatörün vahşetiyle uğraşan, Post-Stalin döneminde sıkışıp kalan Rusya'da bu tür örnekler rastlanmaktadır. Yas, günümüz toplumuna girdiğinde korkunç geçmiş nedeniyle karmaşık hale gelmektedir (Stein, 2012:185). Güney Afrika açıkça apartheid sonrası dönemde yaşananlar ve apartheid mirası üzerine ortaya konan literatür bilgisi, Güney Afrikalılara günlük olarak travmatik geçmişinin hatırlatıldığını göstermektedir (Adonis, 2008; Barbarin 2001; Bozalek, 2010; Keizan & Duncan, 2010). Bu araştırmaya katılan ailelerde travmanın aktarılmasını anlamak için Güney Afrika'daki travmanın tarihsel bağlamını anlamak önemlidir. Ancak travma aktarılma mekanizmaları büyük ölçüde ezilen topluluklar için uygun olmayan travmanın tıbbi ve psikoterapötik modeline dayanmaktadır (Evans-Campbell, 2008). Bu nedenle anlatı terapisi teorisi, travma yaşamış insanlarla çalışırken daha geniş sosyal bağlamı dikkate almak için kavramsal çerçeveye dahil edilmiştir (Morgan, 2000).

C. Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları

1. Şema Kavramı

Şema teriminin çok sayıda tanımı vardır. Bunlardan biri; şemaların, kişinin çevresini anlamasını ve hareket etmesini sağlayan bilgi ağları olmasıdır (James, Southam ve Blackburn, 2004). Şema ile ilgili bir durum meydana geldiğinde şema etkinleştirilir, algı ve eyleme rehberlik etmek için hangi uyaranlarla ilgilenileceği, nasıl anlaşılacağı ve bununla ne yapılacağı hakkında bilgi saklanır. Bu şablonların yerinde olması, kişinin çok fazla zihinsel enerji harcamadan durumun hızlı ve çoğu zaman doğruya yeterince yakın bir yorumlamasını sağlar (James ve ark., 2004). Örneğin, araç kullanarak derse veya herhangi bir konferansa yetişmeye çalışan araştırmacıların araba ile konferansa gittikleri zamanlar gibi. "Sürüş şemaları" algıyı ilgili özelliklere yönlendirerek, aynı anda kafalarında bekleyen konuşmayı gözden geçirirken güvenli bir şekilde gezinmelerini sağlar. Ancak, şema güdümlü verimliliğin bir bedeli vardır. Algıyı yanlış yönlendirebilir ve kişiyi belirli bir durum hakkında şema odaklı olarak çarpıtılmış bir izlenime yönlendirebilir (Wenzel, 2012). Konuşmanın nesnel olarak iyi gittiğini varsayarsak, ilk araştırmacının izleniminin şema odaklı olarak çarpıtılmış olduğu söylenebilir. Bilgi işlemenin nasıl bozulduğuna baktığımızda, konuşma sırasında kollarda ne tür bir şema olabileceği sonucuna varabiliriz. Bir performans durumuyla karşı karşıya kalmanın onun "başarısızlık şemasını" harekete geçirmesi muhtemel görünür. Bu aktivasyon da onu şema tutarlı uyaranlara (halkların kınayan bakışları) dikkat etmeye ve sorgulamayı ilgili olmaktan ziyade agresif bir şekilde eleştirel olarak yorumlamaya yönlendirir. Şema tutarlı algı ve değerlendirmenin sonucu, öz eleştirel düşünceleri, olumsuz duyguları, gelecekte kaçınma arzusunu ve şemanın kendisinin pekiştirilmesidir. Şemalar nasıl düşündüğümüzü, hissettiğimizi ve hareket ettiğimizi önemli ölçüde etkiler. Elli yıldan fazla bir süredir şemalar, düşünme, duygu ve davranıştaki rahatsızlıklara önemli katkıda bulunanlar olarak kabul edilmektedir. 1964'te Beck bir şemayı "çıkıcı uyaranları taramak, kodlamak ve değerlendirmek için kullanılan bir yapı" olarak tanımlamıştır (Beck, 1964). Şemalar, çoğunlukla bilinçli farkındalığın dışında çalışan bir katman olan bilişin temel katmanını oluşturan, kararlı yapılar olarak teorize edilmiştir (Riso & McBride, 2007). Bu temel yapıların ara inançlara ve en "yüzeysel" ve bilinçli düzeyde otomatik düşüncelere yol açtığı düşünülmektedir (Riso & McBride, 2007). Negatif ve uyumsuz şemalar, olumsuz otomatik düşüncelere yol açar. Olumsuz otomatik düşünceler de

kişinin ruh halini ve davranışlarını çevrelerine yanıt olarak etkiler (Wells, 1997). Bilişsel organizasyonun nispeten kararlı bileşenleri olan şemalar, depresyon gibi zihinsel bozuklukların sürdürülmesinde ve tekrarlanmasında özellikle önemli bir rol olarak belirlenmiştir (Beck, 1964). Beck'in bilişsel modelinin, şemaların bireyin patolojiye yönelik diyatezini oluşturan bir diyatez-stres modeli olduğu söylenebilir. Bu nedenle, olumsuz otomatik düşüncelerde ve depresif atakların tekrarında azalmaya yol açacağı için tedavinin şemaları değiştirmeyi amaçlaması gerektiği önerilmiştir (Beck, 1964). Bununla birlikte, sonraki yıllarda geliştirilen bilişsel odaklı terapiler esas olarak zorlu olumsuz otomatik düşüncelere ve ilişkilendirme stilleri gibi daha az temel bilişsel yapılara odaklanmıştır (Riso & McBride, 2007). Bununla birlikte, seksenlerin sonlarında ve doksanların başında, şemalarla daha "temel" katman üzerinde çalışmaya yeni bir ilgi vardı. Bu yenilenen odağın önde gelen savunucularından biri Jeffrey Young'dır (Riso & McBride, 2007).

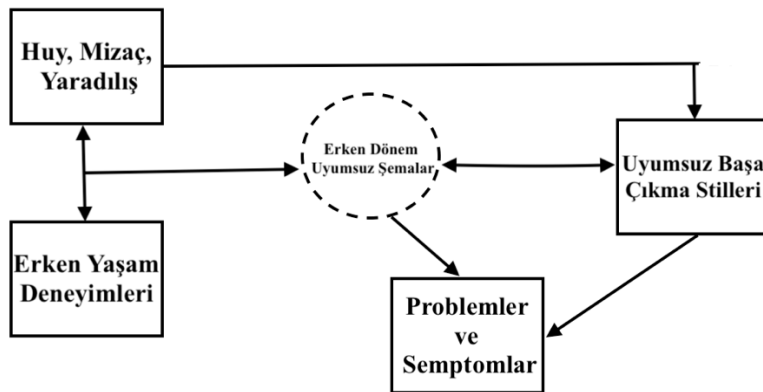
2. Young'ın Erken Dönem Uyumsuz Şemaları

1990 yılında Young, karmaşık patolojiyi tedavi etmek için şema odaklı bir yaklaşım üzerine ilk klinik kılavuzunu yayınlamıştır. Klinik deneyimi sayesinde, kişilik bozuklukları ve uzun süredir devam eden semptom bozuklukları olan karmaşık hastaların, başarılı kısa süreli bilişsel terapinin ön koşullarını nadiren yerine getirdiğini bulmuştur. Yapılan klinik çalışmalarda denekler, duygulara, düşüncelere ve inançlara erişmekte ve birkaç seansta iyi bir terapötik ittifaka girmekte zorlandığı, bir problem odağını kolayca sınırlandıramadıkları ve ev ödevi yapmak ve öz kontrol stratejilerini öğrenmek için motive olamadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca deneklerin yaşadıkları sorunların genellikle ego-sentrik ve değişime karşı çok dirençli olduğunu tespit etmişlerdir (Young ve ark., 2003). Bu zorluklarla yüzleşmek için Young, klinik kılavuz olarak şema terapisini geliştirmiştir. Şema terapi, Beck'in (1967) depresyon teorisine dayanmaktadır ve kısa süreli bilişsel terapiye cevap vermeyen karmaşık hastaların ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için diğerlerinin yanı sıra Gestalt, bağlanma ve psikodinamik teoriden unsurları bütünleştirmektedir (Young ve ark., 2003). Young'ın şema terapisinin özü, Erken Dönem Uyumsuz Şemaların yapısıdır (EDS; Young ve ark., 2003). Erken dönem uyumsuz şemalar, "benlik ve başkalarıyla olan ilişkilerle ilgili geniş, yaygın bir anı, duygu, biliş ve bedensel duyum teması veya örüntüsü" olarak tanımlanmaktadır (Young ve ark., 2003, s. 7).

Erken dönem uyumsuz şemalar, kişinin duygusal, bilişsel, davranışsal ve kişilerarası işleyişi için düzenleyici ilkeler olarak kabul edilir (Young ve ark., 2003). Ancak, şemalar her zaman işleyişi yönlendirmez. Yalnızca kişi şema ile ilgili durumlarla karşılaştığında etkinleştirilirler. Örnek olarak yukarıda bahsedilen ve bir performans durumuyla karşı karşıya kaldığında başarısızlık şeması etkinleştirilen araştırmacıdır. Performans dışı durumlarda, başarısızlık şeması uykuda olabilir ve diğer bazı şemalar kendisini ve başkalarını algılama şekline rehberlik eder. Erken dönem uyumsuz şemalar belirli bir şema türünü oluşturur. Tanımlayıcı özelliklerden biri, etiyojilerinin açıkça belirtilmiş ve yaşamın erken dönemlerinde yer almasıdır. Bu, erken dönem şemaları Beck'in (1964) şemaları gibi diğer bilişsel şema yapılarından ayırır. Bu nedenle, erken dönem uyumsuz şemaların benzersiz özelliklerini anlamak için kökenlerinin ve organizasyonlarının bir açıklaması gereklidir.

3. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Geliştirilmesi

Erken dönem uyumsuz şemalar, doğuştan gelen mizaç ve erken yaşam deneyimleri arasındaki etkileşim yoluyla gelişir (Şekil 1). Bu deneyimler; kişinin temel duygusal ihtiyaçlarının çok az veya çok fazla iyi bir şey (örneğin, kurallar ve sınırlar) alarak, travmatize ederek, seçici olarak içselleştirerek veya istismarcı önemli başkalarıyla özdeşleştirerek karşılanmamasını içerir (Young ve ark., 2003). Bazı mizaç özellikleri, daha kapsamlı duygusal ihtiyaçları olduğu için çocukları erken dönem uyumsuz şema geliştirmeye karşı daha savunmasız hale getirir (Lockwood & Perris, 2012).

Şekil 1 EDŞ Şemaların Kökeni.

Kaynak: Van Genderen, Rijkeboer ve Arntz, 2012'den uyarlanmıştır.

Erken dönem uyumsuz şemaların kökenleri yaşamın ilk yıllarına dayanmaktadır. Erken gelişim döneminde başlayıp gelişen ve yaşam boyunca tekrarlanabilen, anılar, duygular, bilişler ve bedensel duyumlardan oluşan kalıplardır. Bu duygusal ve bilişsel kalıplar, bireyin kendisi ve etrafındakilerle ilişkilerinde belli bir dereceye kadar işlev bozucu olabilir. Şemaların oluşum sürecini anlamak, neden oldukları sorunlarla başa çıkma zorluğunu azaltabilir. Şemaların oluşumundaki temel faktörler; bireyin erken çocukluk deneyimleri, ebeveynleriyle etkileşimleri, temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmaması ve travmatik yaşantılarıdır (Young vd., 2009).

Şemalar, kişilerin gerçeklikleri ya da deneyimleri üzerine inşa edilen ve bireylerin açıklamalara, algılara aracılık etmelerine ve tepki vermelerine yardımcı olan kalıplardır (Young vd., 2009). Şemalar yaşamın erken dönemlerinde oluşur ve köklenir ve artık geçerli olmasa bile sonraki yaşam deneyimlerini etkileme kapasitesine sahiptir. Benlikle ilgili ortak temalar olarak tanımlanan erken dönem uyumsuz şemalar, bireyin çocukluk döneminde deneyimlediği karşılanmamış duygusal ihtiyaçların bir sonucu olarak gelişir ve yerleşik hale gelir. Günümüzde bu şemalar 5 ana alan ve 18 şema olarak kategorize edilmektedir (Young vd., 2009). Bahsedilen alanlar ve şemalar aşağıda listelenmiştir.

Ayrılma ve Reddedilme Alanı: Duygusal Yoksunluk (Duygusal Açıdan İhmal Edilmişlik), Terk Edilmişlik/ İstikrarsızlık, Güvensizlik/ Kötüye Kullanılma, Kusurluluk (Yetersizlik)/ Utanç, Sosyal İzolasyon (Yalnızlaştırılma)/ Yabancılaşma

Zedelenmiş Özerklik ve Performans Alanı: Bağımlılık (Ehliyetsizlik)/ Yetersizlik, Dayanaksızlık (Yaralanabilirlik), İç İçelik/ Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık/Yenilgi

Zedelenmiş Sınırlar Alanı: Haklılık/ Üstünlük (Grandiyözite) , Yetersiz Öz Denetim/ Öz Kontrol

Başkaları Yönelimlilik Alanı: Boyun Eğme/ İtaat, Kendini Feda/Fedakarlık, Onay ve Takdir/ Kabul Arayıcılık

Aşırı Uyarılma ve Baskılama Alanı: Olumsuzu Öne Çıkartma/ Karamsarlık, Duyguları Baskılama/ Duygusal Tutukluluk, Yüksek Standartlar (Acımasız Talepler)/ Aşırı Eleştiri, Cezalandırıcılık/ Cezalandırma Eğilimi

Başkalarına güvenli bağlanma ihtiyacı karşılanamazsa geliştirilen şemalar çoğunlukla Ayrılma ve Reddedilme alanına girer. Bununla birlikte, zorluklarla aktif olarak başa çıkma, işleri halletme, yalnız kalma, sevdiklerinden uzakta olma ve bağımsız çalışma gibi alanlarda uygunsuz düşünce ve tutumlar Bozulmuş Özerklik ve Performans alanının ayırt edici özellikleridir. Bozulmuş Sınırlar alanında şemaları olan bireyler karşılıklılık ya da öz disiplin için uygun içsel sınırlar geliştiremezler. İstek ve duyguları ifade edememekten kaynaklanan şemaların toplandığı alan ise "Öteki Yönelim" alanıdır. Spontanlık ve oyun ihtiyacının karşılanamamasından kaynaklanan şemalar ise Aşırı Uyarılma ve Bastırma alanında toplanmaktadır.

4. Şemaların Tanımı

Adaptif olmayan şemalar 18 şemaya ayrılmıştır. Bu şemalar aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Roediger, 2015).

Duygusal Yoksunluk: Bu şema, diğer kişinin orada olmasına rağmen duygusal olarak ihtiyaç duyduğu şeyi alamama duygusu yaratan şemadır.

Terk Edilme/ İstikrarsızlık: Kişiden veya çocuktan çok uzun süre ve öngörülemeyen bir şekilde uzak kalmaktan kaynaklanan bir şemadır.

Güvensizlik/Kötüye Kullanılma: Bu şema, başkaları tarafından incitilme, istismar edilme, aşağılanma, aldatılma, kandırılma, manipüle edilme ve istismar edilme deneyimlerinin sonucudur. Aynı zamanda çok fazla dışlanmış hissetmek ya da sürekli olarak hak ettiğinizi alamamak ve durumu değiştirme şansınızın olmadığını hissetmek bu şemanın ortaya çıkmasına neden olabilir.

Kusurluluk/ Utanç: Bakım verenlerden gelen aşağılayıcı eleştiriler sonucunda değersiz, kötü, istenmeyen, sevilmeyen gibi belirsiz duygulara yol açabilen bir şemadır.

Sosyal İzolasyon/ Yabancılaşma: Bu şema genellikle geç çocukluk ve ergenlik dönemlerinde dışlanma ve aşağılanmayı takip eden bir geri çekilme sürecinin sonucudur.

Bağımlılık/ Yetersizlik: Bu şema, örneğin aşırı kontrolcü bir ebeveyn kişi adına pek çok karar verdiğinde ortaya çıkar.

Dayanıksızlık: Bu şema bakım verenin aşırı korumacı ve korkulu tutumu nedeniyle, bireyin yeterli korumanın olmadığı durumlarda sürekli olarak afetlerin veya olumsuz olayların tehdidini hissetmesinin bir sonucudur.

İç İçe Geçme/ Gelişmemiş Benlik: Bu şema kişinin sevdiğine veya partnerine aşırı bağlanmasını ifade eder. Kendi mutluluğu diğerlerinin mutluluğuna bağlıdır. Aile üyeleriyle temasın kaybı; boşluk, endişe ve yönelim bozukluğu duygularına yol açar.

Başarısızlık: Bu şema, bakım verenlerden gelen aşırı eleştirilme ve başarı odaklı geri bildirimlerle beslenir ve bu da öz güven eksikliğine yol açar.

Haklılık/ Üstünlük: Bu şemaya sahip kişiler kendilerine özel haklar ve ayrıcalıklar talep ederler. Ayrıca istediklerini de elde etmeyi beklerler. Başkalarının ihtiyaç ve duygularına karşı duyarsızdırlar.

Yetersiz Özdenetim: Çocuklukta yeterince bir şeyler sorulmamasının bir sonucu olarak çaba gösterme, hayal kırıklığına katlanma, duyguları düzenleme ve uyum sağlama arzusunu azaltan bir şemadır.

Boyun Eğicilik: Bu şema, ebeveynlerin sürekli olarak çocuğun duygularının, ihtiyaçlarının ve arzularının önemli olmadığını hissettirmesinden kaynaklanır. Bu, uzun vadede pasif, agresif davranışlara, kontrol edilemeyen öfke nöbetlerine, psikosomatik semtomlara, uyuşturucu bağımlılığına ve genel duygu azalmasına yol açabilir.

Kendini Feda: Bu şema sonucunda bakıcılar çocuğu kendi sorunlarını çözmek için çok fazla kullandıklarında, çocuğun çoğu zaman birazcık bile olsa sevgi görmek için diğer insanların isteklerini yerine getirme ihtiyacı gelişebilir.

Onay/ Kabul Arayıcılık: Bakım verenler sürekli olarak arzu edilen davranışları beklerse, bu durum kişinin ileriki yaşamında öz saygısını artırmak için iyi davranarak dikkat çekmeye veya takdir edilmeye çalışmasına yol açabilir.

Olumsuzluk/ Karamsarlık: Olumsuzluk veya kötümserlik, bu şemaya sahip kişilerde kalıcı bir kişilik özelliğidir. Sürekli olarak gelecekteki afetler veya krizler hakkında endişelenirler ve bunların başlangıcına dair işaretler ararlar. Olumsuzluk ya da karamsarlık bir kişilik özelliğidir.

Duyguları Baskılama: Bu şemaya sahip kişiler, katı kısıtlamalar ve ağır cezalar ile spontan ve sürtüsel davranışlardan kaçınma eğilimindedirler. Çünkü ‘uygunsuz davranış’ ve damgalanma korkusu belki de her zaman mevcuttur.

Yüksek Standartlar/ Aşırı Eleştiri: Bu şema, ebeveynin aşırı başarı taleplerinin bir sonucudur. Mükemmeliyetçiliğe, aşırı içselleştirilmiş başarı beklentisine ve her zaman verimli yaşama ve zamandan tasarruf etme eğilimine yol açar.

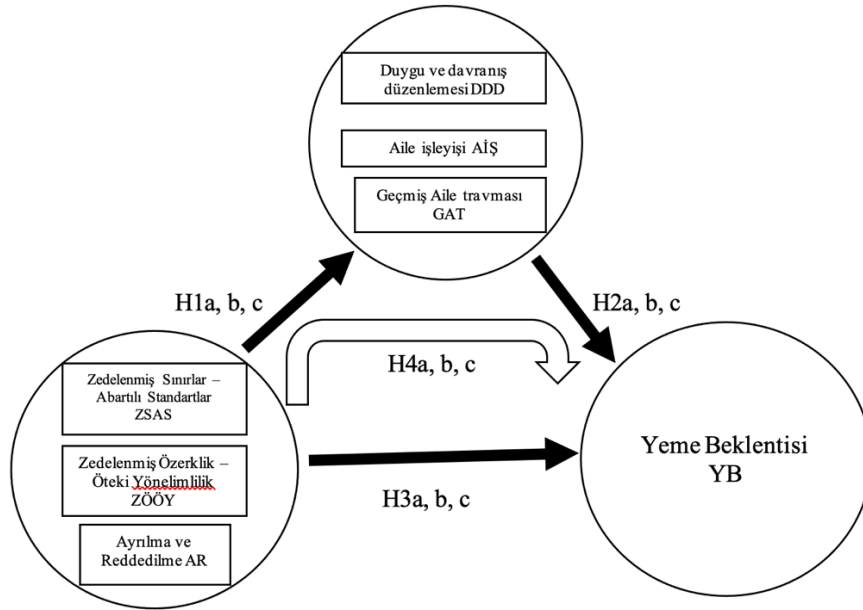
Cezalandırıcılık: Bu şema, insanları kendilerinin ve başkalarının eksikliklerine ve zayıflıklarına karşı hoşgörüsüz kılar ve onları sert bir şekilde cezalandırma eğilimindedir. Sapkın davranışlar reddedilir ve kurallardan sapma gibi istisnalara izin verilmez.

III. GEREÇ VE YÖNTEM

A. Araştırmanın Modeli

Araştırmada birincil veri toplama ve anket tekniği kullanılmış ve rastgele seçilmiş 225 kişi üzerinde anketler uygulanmıştır. Yapısal Eşitlik Modelleri üzerine yapılan çalışmalar, model sonuçlarını geliştirmek için en az 200 gözlemlilik bir örneklem büyüklüğü önermeyi içerir (Jackson, 2003).

Önerilen araştırma modeline göre Yeme beklentisi (YB) bağımlı (predicted) değişken, Erken dönem uyumsuz şema alanları (EDUŞA) bağımsız (predictor) değişken ve kuşaklararası aktarılan travma (KAT) değişkeni (duygu ve davranış düzenlemesi, aile işleyişi ve geçmiş aile travması) ise aracı değişkenler (mediator) olarak belirlenmiştir. Araştırma modeli, araştırmacı tarafından öngörülen araştırma sorularına cevap verecek şekilde aşağıdaki şekilde geliştirilmiştir. (Şekil 2). Çalışmanın önerilen modelleri ve değişkenler arasındaki varsayımsal ilişkiler Şekil 2'de gösterilmektedir.

Şekil 2 Araştırma Modeli-1 ve Hipotetik İlişkiler

(ZSAS: Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar; ZÖÖY: Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik; AR: Ayrılma ve Reddedilme; DDD: Duygu ve Davranış Düzenlemesi; AİŞ: Aile İşleyişi; GAT: Geçmiş Aile Travması; YB: Yeme Beklentisi)

Şekil 2'de sunulan araştırma modeline dayanan bu çalışmanın ana hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1a: ZSAS şema alanı ile Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1b: ZÖÖY şema alanı ile Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1c: AR şema alanı ile Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2a: Duygu ve Davranış düzenlemesi ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2b: Aile işleyişi ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2c: Geçmiş Aile travması ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3a: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3b: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3c: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

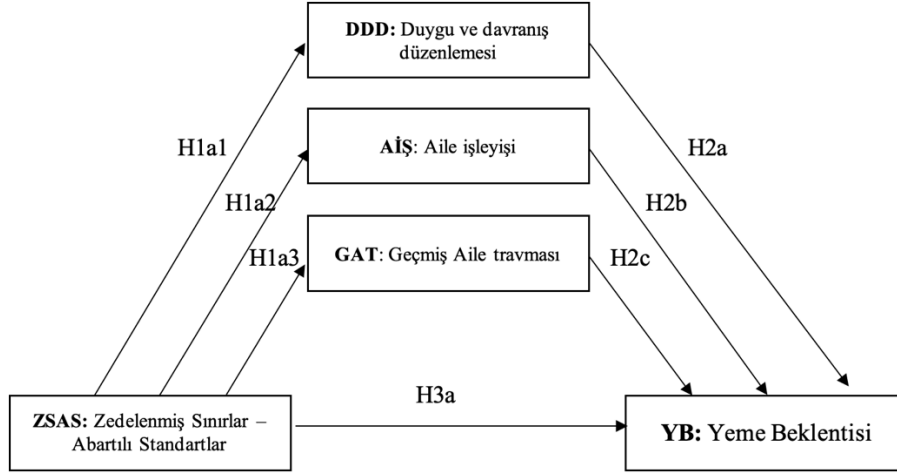
H4a: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması ara bulucu rol oynamaktadır.

H4b: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması ara bulucu rol oynamaktadır.

H4c: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide Duygu ve Davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması ara bulucu rol oynamaktadır.

Önerilen modelde kullanılan araştırma ölçeği toplam 134 ifadeden oluşmaktadır. Ölçek 3 ana değişkeni ölçmektedir. Bu değişkenler YB: Yeme Beklentisi, EDUŞA: Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve KAT: Kuşaklararası Aktarılan

Travma'dır. Çalışmada Şekil 2'de yer alan hipotezli ilişkileri gösteren araştırma modeli geliştirilirken, ilgili model aşağıdaki Şekil 3, 4 ve 5'e dönüştürülmüştür.

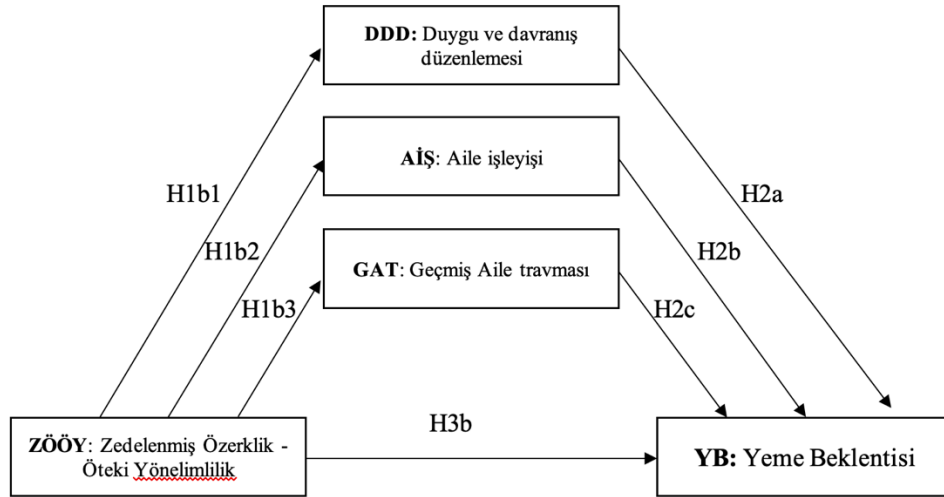

Şekil 3. Araştırma Modeli 2.

H1a1: ZSAS şema alanı ile Duygu ve Davranış Düzenlemesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1a2: ZSAS şema alanı ile Aile İşleyişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1a3: ZSAS şema alanı ile Geçmiş Aile Travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

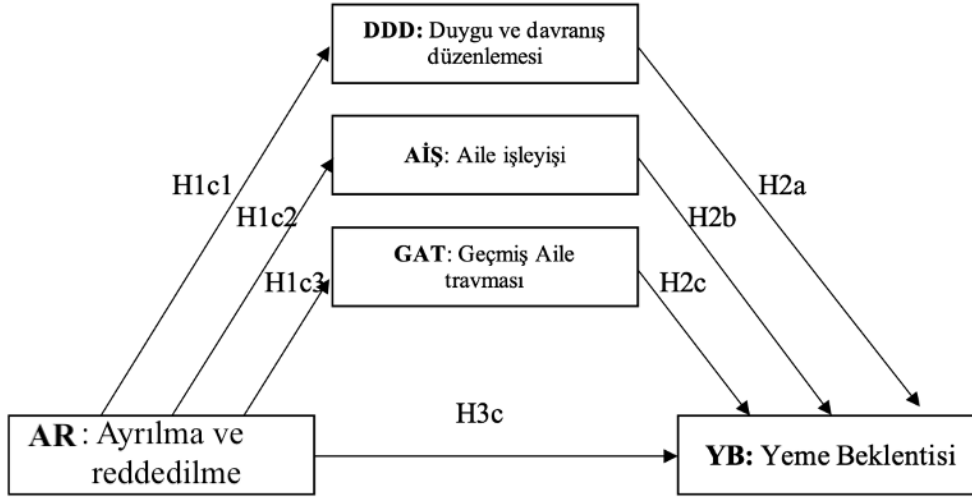

Şekil 4. Araştırma Modeli 3.

H1b1: ZÖÖY şema alanı ile Duygu ve Davranış Düzenlemesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1b2: ZÖÖY şema alanı ile Aile İşleyişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1b3: ZÖÖY şema alanı ile Geçmiş Aile travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 5 Araştırma Modeli 4.

H1c1: AR şema alanı ile Duygu ve Davranış Düzenlemesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1c2: AR şema alanı ile Aile İşleyişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1c3: AR şema alanı ile Geçmiş Aile Travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

(YB: Yeme Beklentisi, EDUŞA: Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları, KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma) değişkenleri ön görülen model çerçevesinde aralarındaki ilişkiler incelenecektir.

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma çerçevesinde veriler birincil veri karakterindedir. Bu yüzden, birincil verileri elde etmede en iyi yöntem anket yöntemidir. Veriler 18-65 yaş arası İstanbul'da yaşamakta olan gönüllü katılım sağlayan kişilerden elde edilmiştir. Gönüllü katılım anlayışına dayanarak hazırlanan formlar (bilgilendirilmiş onam formu ile demografik bilgi formu) ve ölçekler (KAT, YB ve EDUŞA) uygulanmıştır. İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komitesi'nden alınan izin çerçevesinde Nisan 2023- Mayıs 2023 tarihleri arasında anket uygulaması yapılmıştır. Katılımcılardan n=79 kişi Bosna Hersek, Bulgaristan, Kosova, Makedonya, Selanik ve Balkan ülkelerinden göç etmiş ailelerden oluşmakta olup ankete toplam 225 kişi katılmıştır.

C. Veri Toplama Araçları

1. Young Şema Ölçeği Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3)

Young tarafından 2003 yılında geliştirilen bu ölçek 5 şema alanı ve bu alanlar içerisinde 18 şema boyutu içermektedir. Ölçekte yer alan ana şema alanları aşağıdaki gibidir:

Bozulmuş Özerklik - Diğer Yönelim Şema Alanı (ölçek kapsamındaki alt şemalar Bağımlılık, Boyun Eğicilik, Başarısızlık, Terk Edilme, İçe Dönüklük, Dayanıklılık);

Bozulmuş Sınırlar - Abartılı Standartlar Şema Alanı (ölçek kapsamındaki alt şemalar Karamsarlık, yüksek standartlar, doğruluk, onay arayışı, fedakârlık, yetersiz özdenetim);

Ayrılma-Reddedilme Şema Alanı (kapsamındaki alt şemalar: duygusal yoksunluk, sosyal geri çekilme, duyguların bastırılması, cezalandırıcılık, istismar, yetersizlik) (Sarıtaş-Atalar ve Gençöz, 2015).

Bu ölçekte toplam 90 önerme bulunmakta ve her önerme altı farklı derecelendirme ile değerlendirilmektedir. Bu derecelendirme 1= Benim için tamamen yanlış, 2= Benim için çoğunlukla yanlış, 3= Bana uyan kısmı bana uymayan kısmından biraz daha fazla, 4= Benim için orta derecede doğru, 5= Benim için çoğunlukla doğru ve 6= Beni mükemmel bir şekilde tanımlıyor şeklinde ifade edilmektedir.

Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları 2009 yılında Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır tarafından yapılmış ve çalışma sonucunda on dört faktörlü yapının daha geçerli olduğu tespit edilmiştir. Bu faktörler şunlardır: Duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon, duyguları bastırma, onay arayışı, içe dönüklük, özdenetim eksikliği, kendini feda etme, terk edilme, cezalandırılma, kusurluluk, hastalık ve zarara tahammülsüzlük ve yüksek standartlar.

2. Yemeden Beklentiler Ölçeği (T-EEI- YB)

Beklenti öğrenme teorisinin bir parçası olarak Hohlstein ve arkadaşları (1998) tarafından yeme beklentilerini değerlendirmek üzere geliştirilmiştir. Ölçek 34 maddeden oluşmaktadır. Her madde 7 puan üzerinden puanlanmaktadır. Ölçeğin beş alt boyutu bulunmaktadır. Bu boyutlar: hafifletme, ödül/zevk, olumsuz duyguları

yönetme, kontrol dışı hissetme ve bilişsel yeterliliği artırmadır. Orijinal ölçeğin faktörleri için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0,78 ile 0,94 arasında değişmektedir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları 2021 yılında Sapmaz Yurtsever ve Tekinsac Sütcü tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenilirlik özellikleri değerlendirilmiş ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının .75 ile .95 arasında, test-tekrar test güvenilirlik değerlerinin ise .63 ile .83 arasında değiştiği bulunmuştur. T-TREI'nin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.98 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.70 olarak bulunmuştur.

3. Aktarılan Psikolojik Travma Ölçeği

Uslu ve Kolburan (2021) tarafından geliştirilen ölçek, her bir madde için beşli Likert derecelendirme yanıtlarından (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum) oluşmaktadır. Yapılan belirleyici faktör analizi, ölçek bataryasının 3 alt boyuttan oluşan ve toplamda 19 maddeden oluşan bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alfa katsayısı 0,849 olup ve ölçek yüksek düzeyde güvenilir olarak kabul edilmiştir.

D. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılacak üç değişkenden EDUŞA: Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve YB: Yeme Beklentisi değişkeni ve KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma ölçekleri DFA analizi ile bu çalışmada değerlendirilmiştir. Literatürde çeşitli türleri vardır ve bu ölçeklerden elde edilen boyutlar kısmen farklıdır. Yapısal eşitlik modellemesi (YEM), bilimsel araştırmalarda giderek daha fazla kullanılan çok değişkenli bir tekniktir. Çok değişkenli nedensel ilişkileri test etmek ve değerlendirmek için kullanılır. YEM'ler önceden varsayılan nedensel ilişkiler üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri test eder, bu da onları diğer modelleme yaklaşımlarından ayırır. YEM, iki istatistiksel tekniği birleştirir: doğrulayıcı faktör analizi ve yol analizi. Psikometrik doğrulayıcı faktör analizinin amacı, tutumlar ve memnuniyet gibi altta yatan psikolojik özellikleri tahmin etmektir. Yol analizi biyometrik kökenlidir ve amacı yol diyagramlarının oluşturulması yoluyla değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri belirlemektir (Jackson, 2003). Toplanan veriler IBM SPSS AMOS 25. Sürüm ve YEM kullanılarak test edilmiştir. Model varsayımlarını

sağlamak için maksimum olabilirlik tahmini kullanılmıştır. Yol analizi aracılığıyla tüm hipotezlerin eşzamanlı olarak test edilmesi planlanmaktadır.

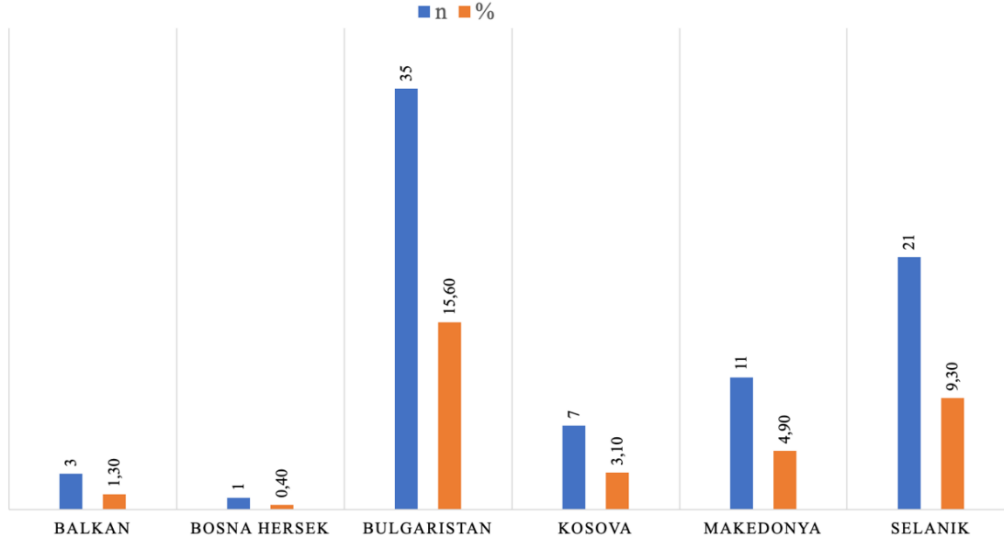
E. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler ve bu verilere ilişkin bulgular Çizelge 2’de belirtilmiştir.

Çizelge 2 Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları (N=225)

Değişken	Alt Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	123	54.7
	Erkek	102	45.3
Yaş (Ortalama)		38,16±11,78	
Medeni durum	Evli	120	53.3
	Bekar	90	40.0
	Dul (Eşi vefat etmiş ya da boşanmış)	15	6.7
Eğitim düzeyi	İlköğretim	14	6.2
	Lise	60	26.7
	Ön lisans	25	11.1
	Lisans	95	42.2
	Yüksek Lisans	26	11.6
	Doktora	5	2.2
Kiminle yaşamaktasınız?	Tek başıma evimde	35	15.6
	Arkadaşlarımla birlikte evde	5	2.2
	Arkadaşlarımla birlikte yurttan	5	2.2
	Ailemlerle birlikte (eşimle)	55	24.4
	Ailemlerle birlikte (eşim ve çocuklarımla)	80	35.6
Ailenizde göçmenlik var mı?	Aile yakınlarımla yanında	45	20.0
	Evet	79	35.6
	Hayır	141	62.7
	Cevap vermeyen	5	98.2

Katılımcıların yaş ortalaması 38,16±11,78 olup en düşük yaş 18 ve en yüksek yaş 54 olarak tespit edilmiştir. %54,7’sinin erkek, %53,3’ünün evli, %42,2’sinin lisans düzeyinde eğitim aldıkları görülmektedir. Katılımcıların %35,6’sının ailesi ile birlikte (eş ve çocuklar) yaşadığı, %62,7’sinin göçmen bir aileden olmadığı belirlenmiştir.

Şekil 6 Katılımcıların Ailelerinin Hangi Ülkelerden Göç Ettikleri

F. Verilerin Analiz Edilmesi

Anketler aracılığıyla toplanan bilgiler Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi (SPSS for Mac 25.0) ve Amos yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar %95 güven aralığı ve %5 anlamlılık düzeyi kullanılarak analiz edilmiştir. $0.05 > p$ değeri anlamlı kabul edilmiştir.

1. Ön Analizler

Çalışmadaki katılımcı sayısının $n=232$ olması ve tüm maddelerin gerekli olması nedeniyle elde edilen veriler üzerinde veri temizliği yapılmış ve eksik veriler çalışmaya dâhil edilmemiştir. İlk olarak, iki madde manipülasyon kontrolüne uygun olmadığı için anket verilerinden çıkarılmıştır. İkinci olarak, yanıtlarının %85'inden fazlası için aynı Likert puanını kullanan herhangi bir katılımcı kabul edilen yanıt olarak işaretlenmiştir. Son olarak, aykırı değerleri aramak için tüm ölçümlerin ham puanları z puanlarına dönüştürülmüştür. Herhangi bir z puanı $+1.98$ 'in üzerinde veya -1.98 'in altında ise, iki vaka hariç tutulmuştur (Tabachnick ve Fidell, 2007). Genel olarak, nihai örneklem büyüklüğü $n=225$ olarak belirlendi. Aykırı değerler daha sonra ölçek düzeyinde değerlendirildi ve bir normallik değerlendirmesi yapıldı. Sosyal bilimlerde anormal veriler nadir olmadığından, yapısal eşitlik modellemesi normallik ihlallerine karşı nispeten sağlamdır (Bentler ve Chou, 1987 & Tabachnick ve Fidell, 2007). Bununla birlikte, öğeleri bir araya getirmek veya ortalamasını almak genellikle tek öğelerin aşırı etkilerini hafiflettiğinden, parsel geliştirmek normal olmayan durumu

kısmen ele alabilir. Parseller, Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ölçeğinde şu önlemler için oluşturulmuştur. Ölçekte üç boyut bulunmaktadır ve bu boyutlar ZSAS: Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar; ZÖÖY: Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik; AR: Ayrılma ve Reddedilme şeklindedir. Kuşaklararası Aktarılan Travma ölçeğinde parseller; DDD: Duygu ve Davranış Düzenlemesi; AİŞ: Aile İşleyişi; GAT: Geçmiş Aile Travması şeklinde olup YB: Yeme Beklentisi ölçeğinin tek boyutu vardır. Her ölçü, rastgele atanmış maddelerden oluşan 3-8 parsel içermektedir. Bu rastgele atama yöntemi önceki çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Hall vd., 1999). Parseller oluşturulduktan sonra, daha ileri analizler bazı parsellerin önemli ölçüde bastırıldığını göstermiştir. Bu nedenle kalan değişkenler tüm analizler boyunca endişe duyulmadan yakından izlenmiştir. Daha sonra, kabul edilebilir iç tutarlılığı değerlendirmek için Nunnally'nin (1978) önerdiği $\alpha > 0.70$ değeri kullanılmıştır. Tüm ölçekler için kabul edilebilir güvenilirlik elde edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler ve tüm çalışma değişkenleri arasındaki korelasyonlar daha sonra analiz edilmiştir.

2. Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler, Güvenilirlik Analizi ve Faktör Analizi

- *Young Şema Ölçeği Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3-EDUŞA)*

Araştırmada ölçeğin orijinal formunda yer alan doksan maddelik ölçüm değerlendirmesi ile oluşturulan on dört şema, yeniden faktör analizine tabi tutulmuştur. Buna göre araştırma modeline uygun olarak oluşturulan yeni şemalar şu şekildedir:

- *ZSAS: Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar*
- İç İç Geçme/Bağımlılık (63, 81, 9,79, 7, 64, 10, 25, 82),
- Hastalık ve Tehditlere Karşı Dayanıksızlık (62, 71, 44, 21, 39),
- Başarısızlık (6, 60, 78, 24, 42, 33),
- Terk Edilme (2, 20, 38, 28, 74),
- *ZÖÖY: Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik*
- Karamsarlık (35,17, 8, 26,80),
- Yüksek Standartlar ve Aşırı Eleştiricilik (13, 31, 14),
- Onay Arayıcılık (88, 52, 70, 56, 34, 16),
- Kendini Feda Etme (83, 47, 29, 65, 11),

- Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim (68, 69, 15, 32, 51, 22), ve
- AR: Ayrılma ve Reddedilme
- Duygusal Yoksunluk (55, 19, 37, 73, 1),
- Sosyal İzolasyon/Güvensizlik (58, 4, 76, 3, 57, 75, 40),
- Duyguları Bastırma (30,84, 12,66, 48),
- Cezalandırılma (54, 72, 18, 53, 49, 89)
- Kusurluluk/ Utanma (90, 41, 23, 43, 59, 77).

Buna göre oluşturulan şemaların iç tutarlılık kat sayıları sırasıyla 0.87, 0.85 ve 0.82'dir.

- *EDUŞA Doğrulayıcı Faktör Analizi*

EDUŞA Ölçeğine ait ortalama, standart sapma ve değişkenler arası korelasyonlar Çizelge 3'de belirtilmiştir.

Çizelge 3 EDUŞA Ölçeğine ait Ortalama, Standart Sapma ve Değişkenler Arası Korelasyonlar.

Değişkenler	Ort.	Ss	ZSAS	ZÖÖY	AR
ZSAS	56,3467	18,68930	1		
ZÖÖY	78,9732	16,26433	,520**	1	
AR	66,9778	21,28389	,351**	,328**	1

**p < 0,001

İlk olarak, Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ölçeğinin uyumunu ve değişkenlerin gözlenen faktör yüklerini değerlendirmek için doğrusal bir faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin uyum iyiliği, doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre çeşitli indeksler kullanılarak değerlendirilmiştir. Ki-kare istatistiği uyum iyiliğini değerlendirmek için kullanılan en temel ölçüttür. Bu istatistik, model ile veri arasındaki uyumun iyiliğini ölçer (gerçek kovaryans matrisi ile beklenen kovaryans matrisi arasındaki fark).

Bir modelin uyum iyiliği değerlendirilirken, $\chi^2 / \text{serbestlik derecesi (sd)}$ oranının $0 \leq \chi^2 / \text{sd} \leq 2$ arasında olması iyi bir uyuma, $2 \leq \chi^2 / \text{sd} \leq 3$ arasında olması ise kabul edilebilir bir uyuma işaret eder. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda RMSEA, CFI, SRMR, GFI uyum indekslerine de bakılmalıdır. GFI indeksi 0 ile 1 arasında değer alır. 0 hiç uyum olmadığı, 0.90 iyi uyum olduğu, 0.95-1.0 de mükemmel uyum olarak

yorumlanmaktadır (Jöreskog ve Sörbom, 1982). Bazıları, 0.75 değerinin de alt değeri olarak alınabildiğini savunmaktadır (Hu ve Bentler, 1999).

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı ve araştırmaya üç faktör yapısı olarak dahil edilebileceği tespit edilmiştir.

Çizelge 4 EDUŞA Ölçeğine ait DFA Uyum Değerleri

Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir	EDUŞA DFA Uyum Değerleri
GFI	$0,95 \leq \dots \leq 1$	$0,90 \leq \dots \leq 0,95$	0,92
AGFI	$0,90 \leq \dots \leq 1$	$0,85 \leq \dots \leq 0,90$	0,88
CFI	$0,97 \leq \dots \leq 1$	$0,95 \leq \dots \leq 0,97$	0,98
NFI	$0,95 \leq \dots \leq 1$	$0,90 \leq \dots \leq 0,94$	0,91
TLI	$0,95 \leq \dots \leq 1$	$0,90 \leq \dots \leq 0,94$	0,92
RMSEA	$0 \leq \dots \leq 0,05$	$0,05 \leq \dots \leq 0,08$	0,08
(χ^2/Sd)	≤ 3	$\leq 4-5$	3.71

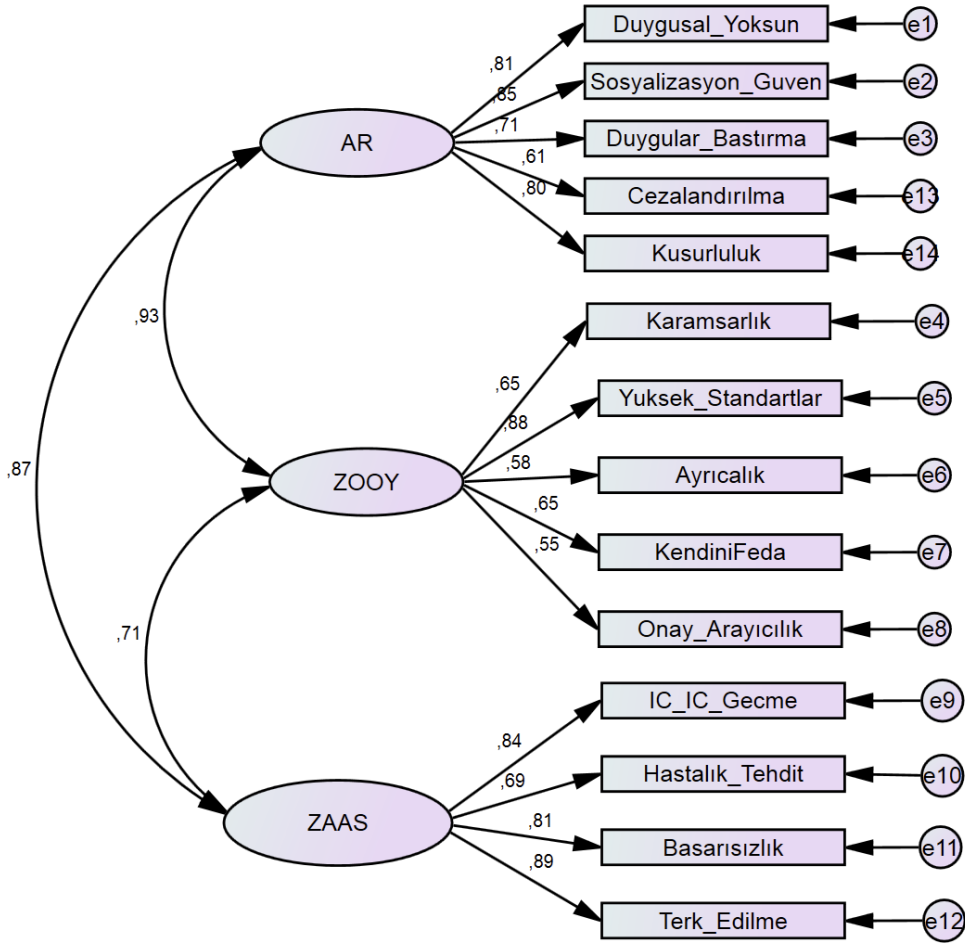
Kaynak: Hair vd., 2014, Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003

Çizelge 4’de doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bileşik güvenilirlik CR ve Ortalama Varyans AVE değerlerinin oluşturulan faktör yükleri dikkate alındığında model başarısı için oldukça iyi olduğu görülmektedir. Ölçeklerin AVE değerlerinin karesi korelasyon değerlerinden yüksek olması ilgili ölçeğin ayrılarla geçerliliğine sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Çizelge 4’deki CR değerleri 0,884 ile 0,801 arasında; AVE değerleri ise 0,553 ile 0,658 arasında yer almaktadır. Buna göre CR değerlerinin 0,70’ten büyük olması ve AVE değerlerinin 0,50’den büyük olması varsayımları gerçekleştirilmiştir. Bu durumda önerilen modelden elde edilene boyutların yansıtıcı bir şekilde birleştirilebileceği anlaşılmaktadır (Şekil 7).

Çizelge 5 EDUŞA Ölçek Geçerlilik Değerleri

	CR	AVE	MSV	MaxR(H)	AR	ZOOY	ZAAS
AR	0,872	0,579	0,862	0,888	0,761		
ZOOY	0,801	0,553	0,862	0,851	0,928***	0,763	
ZAAS	0,884	0,658	0,749	0,899	0,866***	0,711***	0,811

** $p < .01$, * $p < .05$, *** $p < .001$

Şekil 7 EDUŞA Doğrulayıcı Faktör Analizi

(EDUŞA) Alt boyutlar; ZSAS: Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar, ZÖÖY: Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik, AR: Ayrılma ve Reddedilme

- Aktarılan Psikolojik Travma Ölçeği-KAT

Aktarılan Psikolojik Travma ölçeğinde yer alan on dokuz maddelik ölçüm değerlendirmesi ile oluşturulan on dört şema faktör analizine tabi tutulmuştur. Böylelikle araştırma modeline göre oluşturulan faktör yapısı DDD: Duygu ve Davranış Düzenlemesi; AİŞ: Aile İşleyişi; GAT: Geçmiş Aile Travması şeklinde olup bu dört faktörlü yapı toplam varyansın %67'sini açıklamaktadır. Bu noktada ölçme aracının güvenilirliğini sağlamak için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı belirlenir. Her bir maddenin varyansına göre hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları Çizelge 6'da gösterilmiştir.

Çizelge 6 KAT Ölçeğine Ait Cronbach Alfa İç tutarlılık Değeri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Katsayısı
KAT	19	,867
Faktör 1 (AİŞ)	3	,871
Faktör 2 (GAT)	5	,735
Faktör 3 (DDD)	11	,801

Çizelge 6 incelendiğinde, ölçeğin toplamında ortaya çıkan 0.867 Cronbach Alfa değeri oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Böylece, ölçeğin toplamının kabul edilebilir derecede güvenilirliği sağladığı görülmüştür.

- KAT Doğrulayıcı Faktör Analizi

Çizelge 7 KAT Ölçeğine ait Ortalama, Standart Sapma ve Değişkenler arası Korelasyonlar.

Değişkenler	Ort.	Ss	AİŞ	GAT	DDD
AİŞ	21,7156	22,23212	1		
GAT	23,7778	21,14965	,986**	1	
DDD	36,6978	15,66665	,883**	,910**	1

**p < 0,001

Aktarılan Psikolojik Travma ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Çizelge 7’de ölçeğin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı ve araştırmaya üç faktör yapısı olarak dahil edilebileceği tespit edilmiştir.

Çizelge 8 KAT Ölçeğine Ait DFA Uyum Değerleri

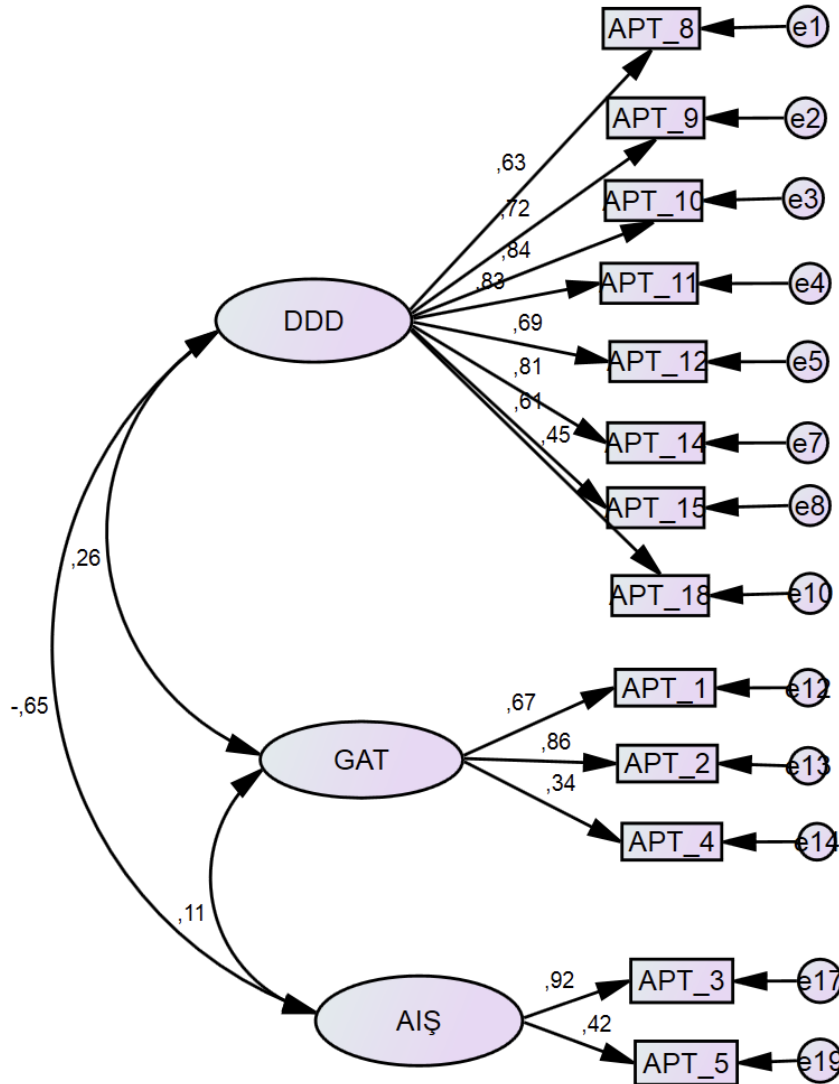
Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir	EDUŞA DFA Uyum Değerleri
GFI	0,95 ≤ ≤ 1	0,90 ≤ ≤ 0,95	0,94
AGFI	0,90 ≤ ≤ 1	0,85 ≤ ≤ 0,90	0,90
CFI	0,97 ≤ ≤ 1	0,95 ≤ ≤ 0,97	0,96
NFI	0,95 ≤ ≤ 1	0,90 ≤ ≤ 0,94	0,94
TLI	0,95 ≤ ≤ 1	0,90 ≤ ≤ 0,94	0,90
RMSEA	0 ≤ ≤ 0,05	0,05 ≤ ≤ 0,08	0,06
(χ^2 /Sd)	≤ 3	≤ 4-5	2.97

Çizelge 9 KAT Ölçek Geçerlilik Değerleri

	CR	AVE	MSV	MaxR(H)	AIŞ	GAT	DDD
AIŞ	0,886	0,502	0,525	0,909	0,708		
GAT	0,757	0,537	0,660	0,794	0,257**	0,661	
DDD	0,748	0,511	0,535	0,851	-0,652***	0,111	0,715

** $p < .01$, * $p < .05$, *** $p < .001$

Çizelge 9'daki CR değerleri 0.886 ile 0.748 arasında; AVE değerleri ise 0.502 ile 0.535 arasında yer almaktadır. Bu durumda önerilen modelden elde edilen boyutların reflektif olarak birleştirilebileceği anlaşılmaktadır.

Şekil 8 KAT Doğrulayıcı Faktör Analizi

(KAT) Alt boyutlar; DDD: Duygu ve davranış düzenlemesi; AIŞ: Aile işleyişi; GAT: Geçmiş Aile travması

- Yeme Beklentisi Ölçeği (YB)

Yeme Beklentisi ölçeğinde yer alan otuz dört maddelik ölçüm değerlendirilmesi ile oluşturulan yapı faktör analizine tabi tutulmuştur. Araştırma modeline göre oluşturulan faktör yapısı Faktör 1: olumsuz duygulanımı yönetme, Faktör 2: ödül/zevk verme, Faktör 3: kontrol dışı hissetme, Faktör 4: sıkıntıyı hafifletme ve Faktör 5: bilişsel yeterliliği arttırma şeklinde olup beş faktörlü bu yapı toplam varyansın %71'ini açıklamaktadır. Bu aşamada ölçme aracının güvenilirliğini sağlamak amacıyla ölçeğin iç tutarlılık katsayısı belirlenmiştir. Her bir maddenin varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları Çizelge 10'da yer almaktadır.

Çizelge 10 YB Ölçeğine Ait Cronbach Alfa İç Tutarlılık Değeri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Katsayısı
YB	34	,789
Faktör 1	18	,772
Faktör 2	6	,713
Faktör 3	4	,775
Faktör 4	4	,704
Faktör 5	2	,701

Buna göre ölçeğin toplamında ortaya çıkan 0.789 Cronbach Alfa değeri oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Böylece, ölçeğin toplamının kabul edilebilir derecede güvenilirliği sağladığı görülmüştür.

Çizelge 11 YB Ölçeğine ait Ortalama, Standart Sapma ve Değişkenler arası Korelasyonlar.

Değişkenler	Ort.	Ss	F1	F2	F3	F4	F5
F1	57,1689	22,00133	1				
F2	24,8444	5,25746	-,453**	1			
F3	12,4000	4,22788	-,717**	,324**	1		
F4	16,7467	3,81524	,909**	-,912**	-,936**	1	
F5	9,5205	3,10863	,408**	-,876**	-,146	,672**	1

**p < 0,001

- YB Doğrulayıcı Faktör Analizi

Yeme Beklentisi ölçeğine ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Çizelge 12’de ölçeğin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı ve araştırmaya üç faktör yapısı olarak dahil edilebileceği tespit edilmiştir.

Çizelge 12 YB Ölçeğine ait DFA Uyum Değerleri

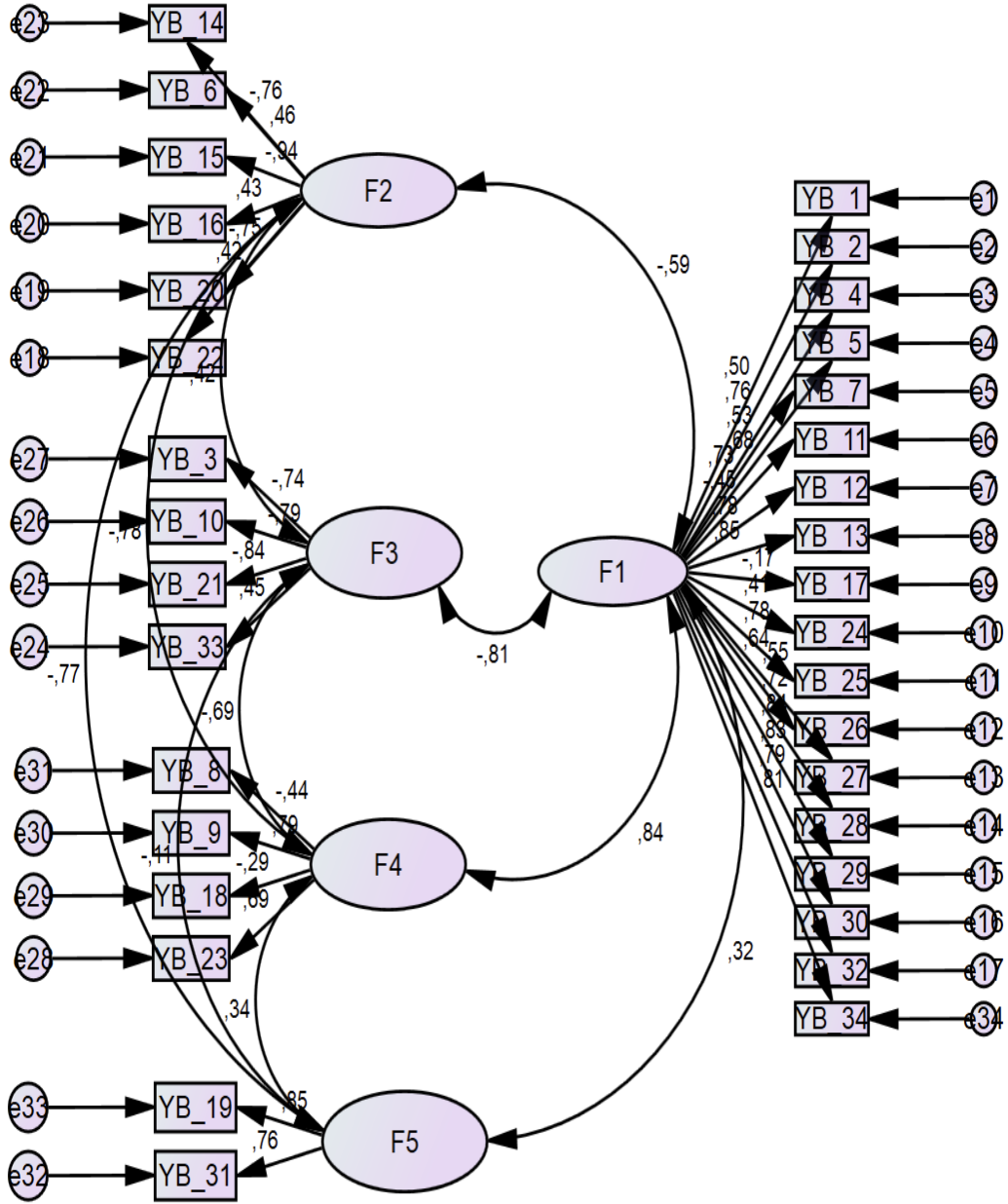
Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir	EDUŞA DFA Uyum Değerleri
GFI	$0,95 \leq \dots \leq 1$	$0,90 \leq \dots \leq 0,95$	0,93
AGFI	$0,90 \leq \dots \leq 1$	$0,85 \leq \dots \leq 0,90$	0,89
CFI	$0,97 \leq \dots \leq 1$	$0,95 \leq \dots \leq 0,97$	0,94
NFI	$0,95 \leq \dots \leq 1$	$0,90 \leq \dots \leq 0,94$	0,91
TLI	$0,95 \leq \dots \leq 1$	$0,90 \leq \dots \leq 0,94$	0,93
RMSEA	$0 \leq \dots \leq 0,05$	$0,05 \leq \dots \leq 0,08$	0,07
(χ^2/Sd)	≤ 3	$\leq 4-5$	3.25

Çizelge 13’deki CR değerleri 0,756 ile 0,921 arasında; AVE değerleri ise 0,519 ile 0,652 arasında yer almaktadır. Bu durumda önerilen modelden elde edilen boyutların reflektif olarak birleştirilebileceği anlaşılmaktadır.

Çizelge 13 YB Ölçek Geçerlilik Değerleri

CR	AVE	MSV	MaxR(H)	F1	F2	F3	F4	F5
F1	0,921	0,565	0,711	0,954	0,682			
F2	0,778	0,534	0,606	0,917	0,593***	0,659		
F3	0,756	0,519	0,662	0,847	-0,814***	0,417***	0,721	
F4	0,783	0,547	0,711	0,748	0,843***	-0,778***	-0,693*	0,589
F5	0,789	0,652	0,595	0,799	0,317***	-0,772***	-0,112	0,341*** 0,808

** $p < .01$, * $p < .05$, *** $p < .001$

Şekil 9 YB Doğrulayıcı Faktör Analizi

(YB) Alt boyutlar; F1: olumsuz duygulanımı yönetme; F2: ödül/zevk verme; F3: kontrol dışı hissetme, F4: sıkıntıyı hafifletme, F5: bilişsel yeterliliği artırma

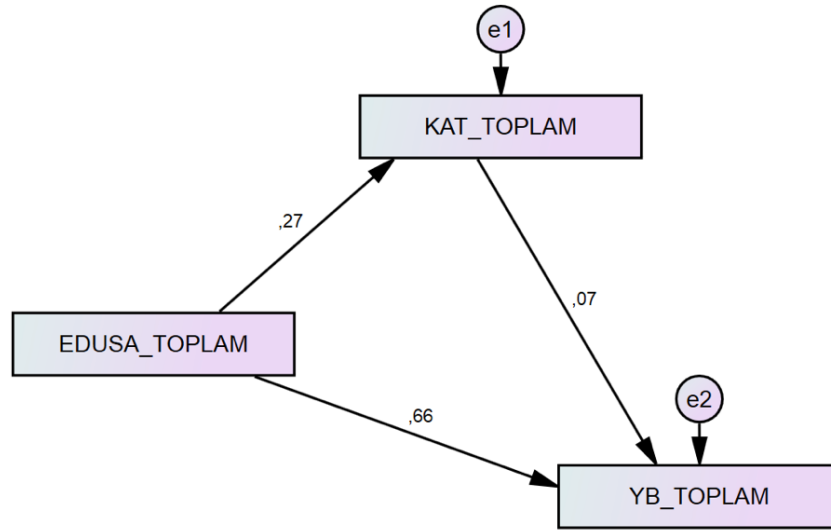
IV. BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

A. Model I

Ön görülen model kapsamında kullanılan araştırma ölçeği; 3 ana değişkeni (YB: Yeme Beklentisi, EDUŞA: Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları, KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma) ölçmeye yönelik toplamda 134 ifadeden oluşmaktadır. Bu bağlamda çalışmada Şekil 10'daki varsayılan ilişkileri gösteren Araştırma Modeli 1 detaylandırıldığında, söz konusu model aşağıda Şekil 11, 12 ve 13'deki haline getirilmiştir.

1. Aracılık Etkisi Hipotez (4)

Şekil 10 Model I

Çizelge 14 Model I regresyon yükleri

Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Model- 1				Sonuç
	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	
EDUŞA→ KAT	0,274**	-	,056	4,261	Kısmi Aracı
EDUŞA → KAT → YB	0,657**	0,018 n.s	,076	1,344	Rol
KAT→ YB	0,069 n.s	-	,065	12,883	H4: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

EDUŞA (Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları) değişkeni ile KAT (Kuşaklararası Aktarılan Travma) değişkeni arasında pozitif yönlü ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,274$; $p<0,01$). H1: Desteklendi.

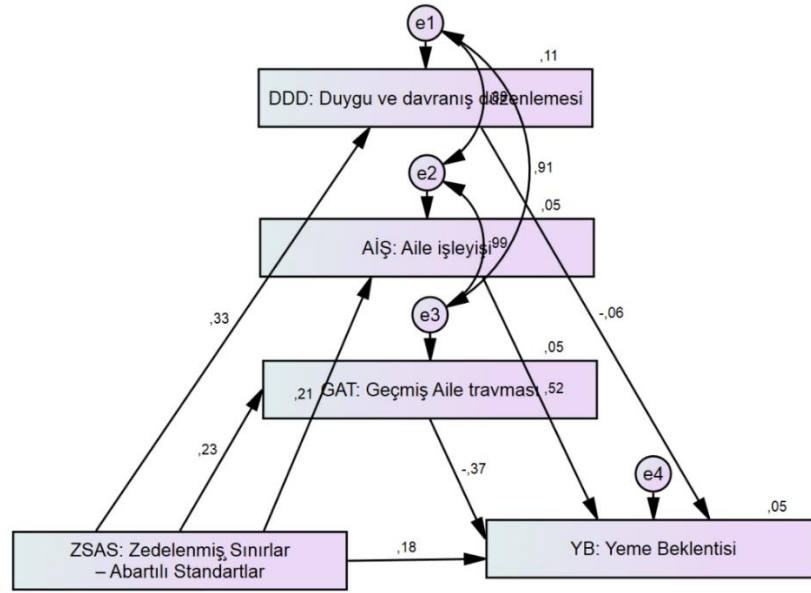
Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmemiştir ($\beta=0,069$; n.s). H2: Desteklenmedi.

Erken Dönem Uyum bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) pozitif yönlü ve güçlü düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,657$; $p<0,01$). H3: Desteklendi.

Erken Dönem Uyum bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) değişkeninin kısmi aracı rolü olduğu belirlenmiştir. H4: Desteklendi

B. Model-II

Model II çerçevesinde ön görülen hipotezler, varsayımlar karşılanarak maksimum olabilirlik tahmini yöntemi ile aynı anda değerlendirilmiştir. Model II için elde edilen değerler Çizelge 15’de verilmiş olup modele ait parametrelerin kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu anlaşılmaktadır.

Şekil 11 Model II

Çizelge 15 Model-2 Regresyon Yükleri

Model-2						
Bağımsız değişkenler	Bağımlı değişkenler	Standardize Beta (β_0)	Beta (β)	Std. Hata	Kritik t değerleri	Hipotez test
ZSAS	GAT	,233**	,263	,074	3,578	H1a3: Desteklendi
ZSAS	AİŞ	,213*	,253	,078	3,255	H1a2: Desteklendi
ZSAS	DDD	,334**	,280	,053	5,304	H1a1: Desteklendi
DDD	YB	-,059 n.s	-,131	,369	-,355	H2a: Desteklenmedi
AİŞ	YB	,522 n.s	,812	,611	1,330	H2b: Desteklenmedi
GAT	YB	-,373 n.s	-,610	,725	-,841	H2c: Desteklenmedi
ZSAS	YB	,182*	,337	,130	2,589	H3a: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

Çizelge 15'e göre KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkenine ait DDD: Duygu ve Davranış Düzenlemesi; AİŞ: Aile İşleyişi ve GAT: Geçmiş Aile Travması alt boyutu ile YB: Yeme Beklentisi değişkenine ilişkin (H2a, H2b, H2c) regresyon yükleri, p değerleri 0,05'ten büyük olduğu için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Diğer değişkenlere ilişkin regresyon yükleri, p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için

istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak Model 2’de belirlenen H1a3, H1a2, H1a1 ve H3a hipotezleri istatistiksel açıdan doğrulanmıştır.

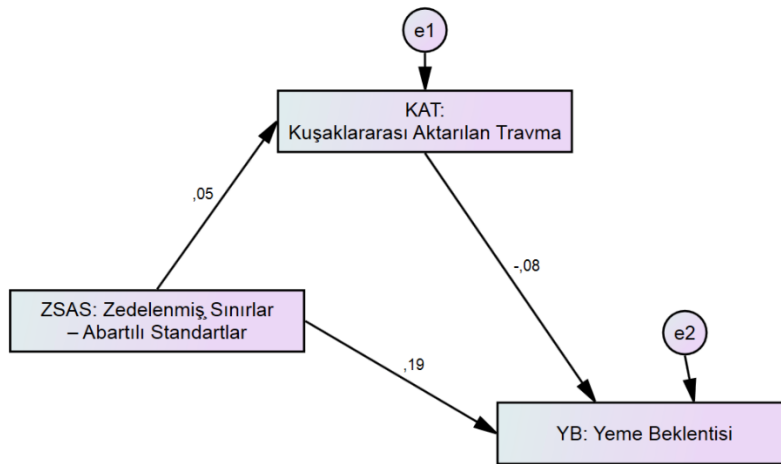
EDUŞA Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları değişkeni alt boyutu olan ZSAS Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar ile KAT Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkeni alt boyutuna ait GAT Geçmiş Aile Travması arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,233$; $p<0,01$). H1a3: Desteklendi.

EDUŞA Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları değişkeni alt boyutu olan ZSAS Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar ile KAT Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkeni alt boyutuna ait AİŞ Aile İşleyişi arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,213$; $p<0,05$). H1a2: Desteklendi.

EDUŞA Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları değişkeni alt boyutu olan ZSAS Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar ile KAT Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkeni alt boyutuna ait DDD: Duygu ve Davranış Düzenlemesi arasında olumlu ve orta düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,334$; $p<0,01$). H1a1: Desteklendi.

EDUŞA Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları değişkeni alt boyutu olan ZSAS Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar ile YB Yeme beklentisi arasında olumlu ve orta düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,337$; $p<0,01$). H3a: Desteklendi.

1. Aracılık Etkisi Hipotez (4a)

Şekil 12 ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Ara Bulucu Rol

Çizelge 16 ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Regresyon Yükleri

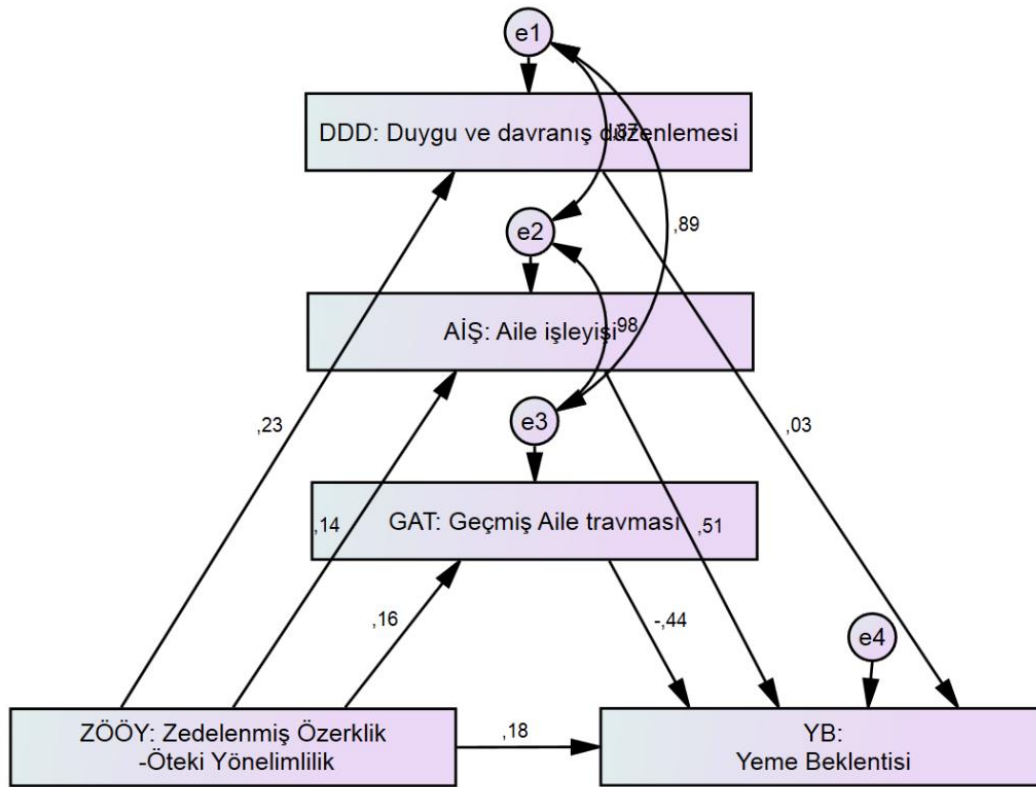
Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	Sonuç
ZSAS → KAT	0,055 n.s	-	,036	,817	Aracı Rol
ZSAS → KAT → YB	0,191*	-0,005 n.s	,121	2,913	H4a: Desteklenmedi
KAT → YB	-0,083 n.s	-	,225	-1,254	

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde hem aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta = -0,083$; $p > 0,05$) hem de bağımsız değişken (ZSAS şema alanı) arasındaki ilişkinin ($\beta = 0,055$; $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4a hipotezi desteklenmemiştir. Dolayısıyla katılımcıların ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

C. Model-III

Model III çerçevesinde ön görülen hipotezler, varsayımlar karşılanarak maksimum olabilirlik tahmini yöntemi ile aynı anda değerlendirilmiştir. Model III için elde edilen değerler Çizelge 16'da verilmiş olup modele ait parametrelerin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 13 Model III

Çizelge 17 Model-3 Regresyon Yükleri

Model-3						
Bağımsız değişkenler	Bağımlı değişkenler	Standardize Beta (β_0)	Beta (β)	Std. Hata	Kritik t değerleri	Hipotez test
ZÖÖY	GAT	,158*	,145	,061	2,398	H1b3: Desteklendi
ZÖÖY	AİŞ	,141*	,135	,064	2,125	H1b2: Desteklendi
ZÖÖY	DDD	,225**	,154	,045	3,462	H1b1: Desteklendi
DDD	YB	,026 n.s	,057	,340	,169	H2a: Desteklenmedi
AİŞ	YB	,510 n.s	,811	,584	1,389	H2b: Desteklenmedi
GAT	YB	-,435 n.s	-,728	,687	-1,060	H2c: Desteklenmedi
ZÖÖY	YB	,177*	,271	,103	2,626	H3b: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

Çizelge 17'e göre KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkenine ait DDD: Duygu ve davranış düzenlemesi; AİŞ: Aile işleyişi ve GAT: Geçmiş Aile travması alt boyutu ile ZÖÖY: Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik değişkenlere ilişkin regresyon yükleri, p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak Model 3'de belirlenen H1b3, H1b2, H1b1 ve H3b hipotezleri istatistiksel açıdan doğrulanmıştır.

ZÖÖY Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik ile GAT Geçmiş Aile travması arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,158$; $p<0,05$). H1b3: Desteklendi.

ZÖÖY Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik ile AİŞ Aile işleyişi arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,141$; $p<0,05$). H1b2: Desteklendi.

ZÖÖY Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik ile DDD Duygu ve Davranış düzenlemesi arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,225$; $p<0,01$). H1b1: Desteklendi.

ZÖÖY Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik ile YB Yeme beklentisi arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,177$; $p<0,05$). H3b: Desteklendi.

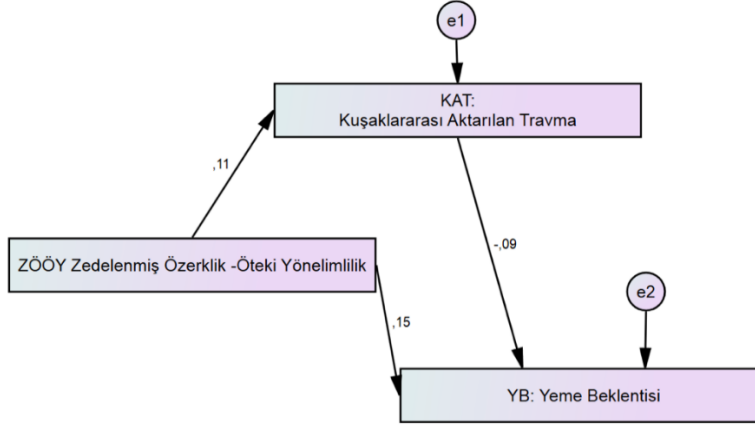
1. Aracılık Etkisi Hipotez (4b)

Çizelge 18 ZÖÖY Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Regresyon Yükleri

Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik değerleri	t Sonuç
ZÖÖY → KAT	0,110 n.s	-	,042	1,641	Kısmi Aracı Rol
ZÖÖY → KAT → YB	0,152*	-0,021 n.s	,141	2,294	H4b: Desteklenmedi
KAT → YB	-0,090 n.s	-	,228	-1,342	

** $p<0,01$, * $p<0,05$, n.s : anlamsız, GFI = 1.00, CFI=1,00, IFI = 1.00, NFI=1.00, $\chi^2/Sd=0.00$

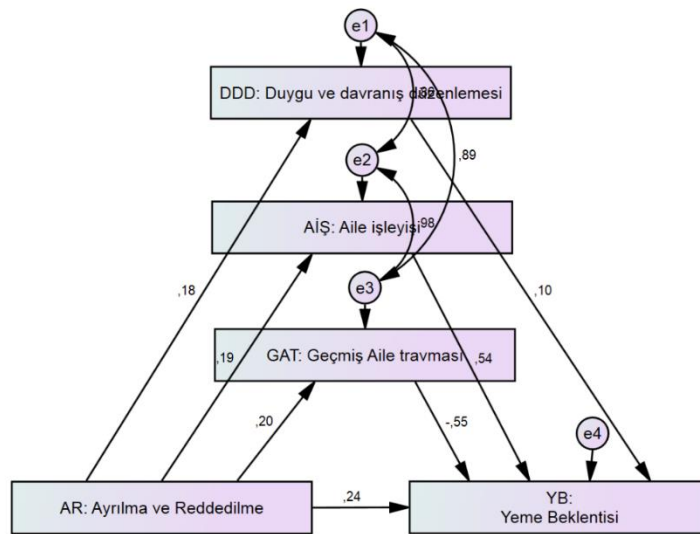
KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde hem aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta=-0,090$; $p>0,05$) hem de bağımsız değişken (ZÖÖY şema alanı) arasındaki ilişkinin ($\beta=0,110$; $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4a hipotezi desteklenmemiştir. Dolayısıyla katılımcıların ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 14 ZÖÖY Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Ara Bulucu Rol

D. Model-IV

Model IV çerçevesinde ön görülen hipotezler, varsayımlar karşılanarak maksimum olabilirlik tahmini yöntemi ile aynı anda değerlendirilmiştir. Model IV için elde edilen değerler Çizelge 18’de verilmiş olup modele ait parametrelerin kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu anlaşılmaktadır.

Şekil 15 Model IV

Çizelge 19 Model-4 Regresyon Yükleri

Model-4						
Bağımsız değişkenler	Bağımlı değişkenler	Standardize Beta (β_0)	Beta (β)	Std. Hata	Kritik t değerleri	Hipotez test
AR	GAT	,199*	,194	,064	3,046	H1c3: Desteklendi
AR	AİŞ	,186*	,190	,067	2,829	H1c2: Desteklendi
AR	DDD	,180*	,131	,048	2,744	H1c1: Desteklendi
DDD	YB	,101 n.s	,226	,329	,686	H2a: Desteklenmedi
AİŞ	YB	,538 n.s	,857	,576	1,489	H2b: Desteklenmedi
GAT	YB	-,552 n.s	-,922	,679	-1,357	H2c: Desteklenmedi
AR	YB	,243**	,395	,107	3,703	H3c: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

Çizelge 19'a göre KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkenine ait DDD: Duygu ve davranış düzenlemesi; Aİ: Aile işleyişi ve GAT: Geçmiş Aile travması alt boyutu ile AR: Ayrılma ve Reddedilme değişkenine ilişkin regresyon yükleri, p değerleri 0,05'ten küçük olduğu için istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak Model 4'de belirlenen H1c3, H1c2, H1c1 ve H3c hipotezleri istatistiksel açıdan doğrulanmıştır.

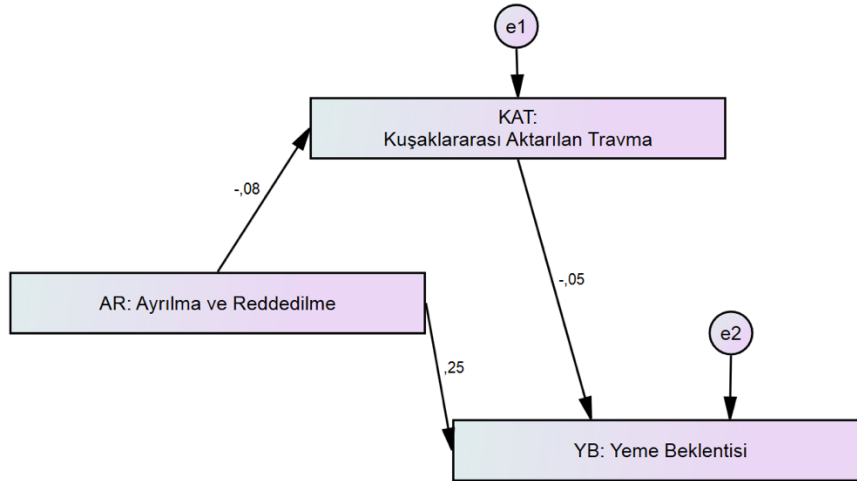
AR: Ayrılma ve Reddedilme ile GAT Geçmiş Aile Travması arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,199$; $p<0,05$). H1c3: Desteklendi.

AR: Ayrılma ve Reddedilme ile AİŞ Aile işleyişi arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,186$; $p<0,05$). H1c2: Desteklendi.

AR: Ayrılma ve Reddedilme ile DDD Duygu ve Davranış düzenlemesi arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,180$; $p<0,05$). H1c1: Desteklendi.

AR: Ayrılma ve Reddedilme ile YB Yeme beklentisi arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($\beta=0,243$; $p<0,01$). H3c: Desteklendi.

1. Aracılık Etkisi Hipotez (4c)

Şekil 16 AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Ara Bulucu Rol

Çizelge 20 AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide Regresyon Yükleri

Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	Sonuç
AR → KAT	-0,083 n.s	-	,032	-1,238	Kısmi Aracı Rol
AR → KAT → YB	0,247*	0,040 n.s	,105	3,808	H4c:
KAT → YB	-0,052 n.s	-	,223	-,794	Desteklenmedi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1,00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

KAT: Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde hem aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta = -0,083$; $p > 0,05$) hem de bağımsız değişken (AR şema alanı) arasındaki ilişkinin ($\beta = -0,052$; $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4a hipotezi desteklenmemiştir. Dolayısıyla katılımcıların AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

E. EDUŞA ile YB Arasındaki İlişkide KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolünün Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların tamamının farklılıkların dikkate alınmadığı örnekleme erken dönem uyumsuz şemalar ile yeme beklentisi arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve davranış düzenlemesi, Aile işleyişi, Geçmiş Aile travması) Aracı Rolünün incelenmesi amacıyla aracı değişken analizi yapılmasının

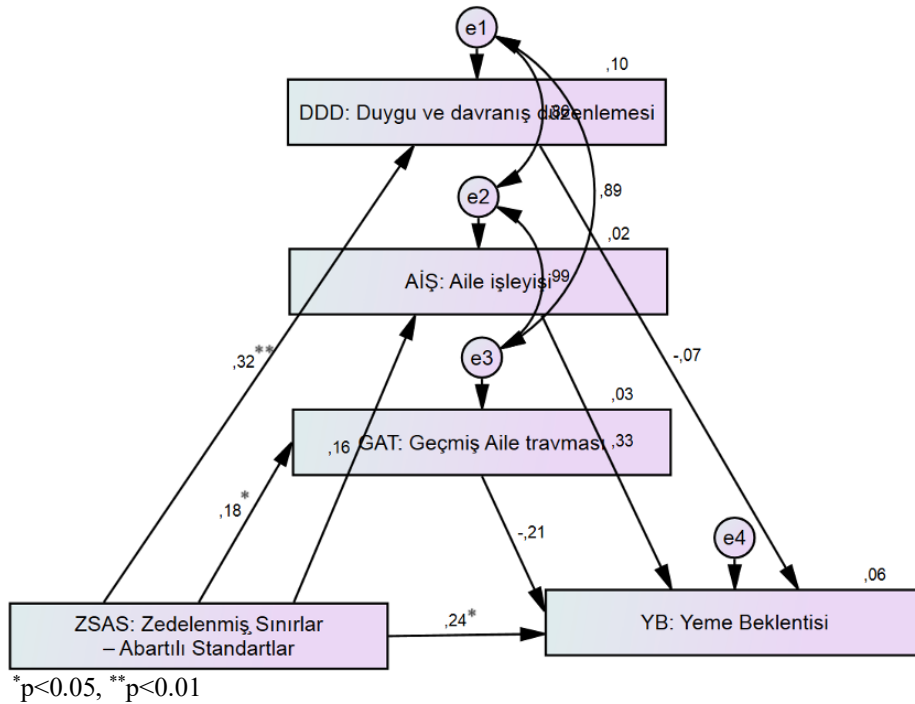
ardından cinsiyete göre farklılaşmayı görebilmek için analizler kadın katılımcılar ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı yapılmıştır. Bu aşamada ilk olarak kadın katılımcılar için aracı değişken analizi yapılmıştır.

1. EDUŞA ile YB Arasındaki İlişkide KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü (Kadın Katılımcılar)

Kadın katılımcılar için yapılan analizde; yeme beklentisi yordanan (predicted) değişken, erken dönem uyumsuz şema alanları (zedelenmiş sınırlar – abartılı standartlar, ayrılma – reddedilme ve zedelenmiş özerklik – öteki yönelimlilik) yordayıcı (predictor) değişkenler, Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve davranış düzenlemesi, Aile işleyişi, Geçmiş Aile travması) ise aracı değişkenler (mediator) olarak belirlenmiştir.

a. Kadın katılımcıların ZSAS ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü

Kadın katılımcıların zedelenmiş sınırlar-abartılı standartlar şema alanı ile yeme tutumu ilişkisinde Duygu ve davranış düzenlemesi, Aile işleyişi ve Geçmiş Aile travması değişkenlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla Model 2 kullanılarak bir aracı değişken analizi yürütülmüştür. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin yordanan değişkenle olan ilişkileri ve beta katsayıları Şekil 17’de gösterilmektedir.

Şekil 17 Kadın Katılımcılar Model II

Kadın Katılımcıların Zedelenmiş Sınırlar-Abartılı Standartlar Şema Alanı ile Yeme beklentisi ilişkisinde Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve davranış düzenlemesi, Aile işleyişi, Geçmiş Aile travması) Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları Çizelge 21’de verilmiştir.

Çizelge 21 ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide DDD (Duygu ve davranış düzenlemesi) Ara Bulucu Rol

Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	Sonuç
ZSAS → DDD	0,32**	-	,031	,717	Kısmi Aracı
ZSAS → DDD → YB	0,24*	-0,02 n. s	,143	2,945	Rol
DDD→ YB	-0,07 n.s	-	,216	-1,222	H4a1: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

DDD: Duygu ve davranış düzenlemesi değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta = -0,07$; $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, bağımsız değişken (ZSAS) arasındaki ilişki ($\beta = 0,32$; $p < 0,01$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4a1 hipotezi desteklenmiştir. Dolayısıyla kadın katılımcıların ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide DDD:: Duygu ve davranış düzenlemesi değişkeninin kısmi aracılık rolünün olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 22 ZSAS Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide GAT (Geçmiş Aile travması) Ara bulucu rol

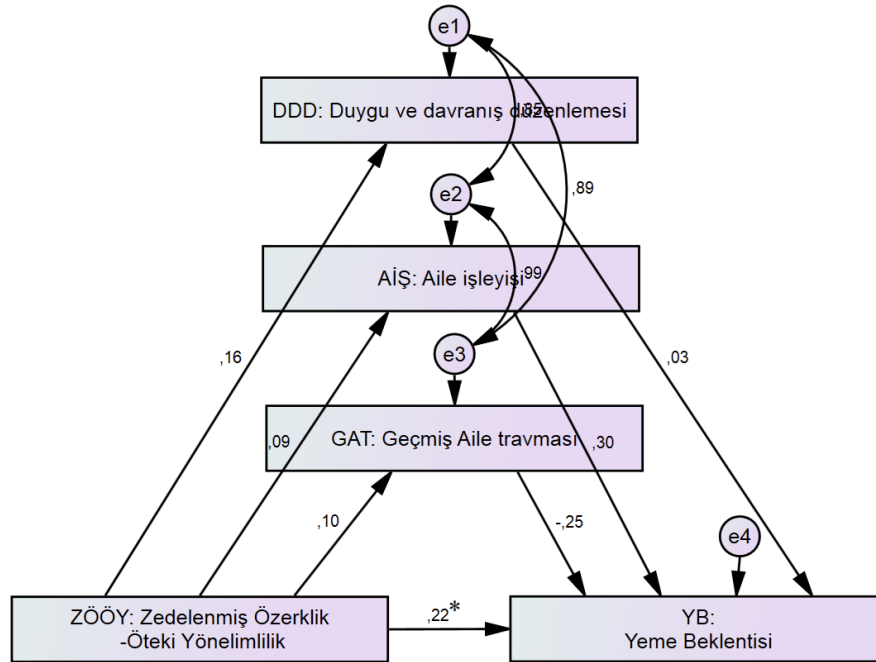
Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	Sonuç
ZSAS → GAT	0,18**	-	,035	,912	Kısmi Aracı
ZSAS → GAT → YB	0,24*	-0,03 n. s	,198	2,765	Rol
GAT→ YB	-0,21 n.s	-	,254	-1,765	H4a3: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

Çizelge 22'e göre GAT (Geçmiş Aile Travması) değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta=-0,21$; $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, bağımsız değişken (ZSAS) arasındaki ilişki ($\beta=0,18$; $p<0,01$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4a3 hipotezi desteklenmiştir. Dolayısıyla katılımcıların ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide GAT Geçmiş Aile Travması değişkeninin kısmi aracılık rolünün olduğu tespit edilmiştir.

b. Kadın Katılımcıların ZÖÖY ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü

Kadın katılımcıların zedelenmiş özerklik-öteki yönelimlilik şema alanı ile yeme tutumu ilişkisinde Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi ve Geçmiş Aile Travması değişkenlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla Model 3 kullanılarak bir aracı değişken analizi yürütülmüştür. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin yordanan değişkenle olan ilişkileri ve beta katsayıları Şekil 18'de gösterilmektedir.

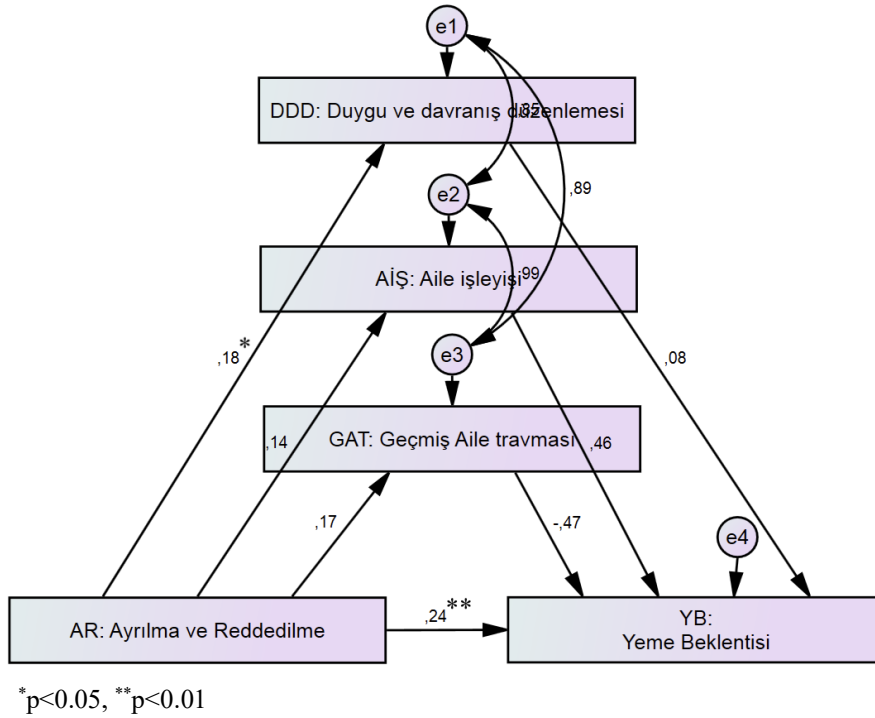
Şekil 18 Kadın Katılımcılar Model III

Kadın Katılımcıların Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi, Geçmiş Aile Travması) Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları şekil 18'de verilmiş olup değişkenler arasında zedelenmiş özerklik-öteki yönelimlilik Şema Alanı ile Yeme beklentisi ilişkisi hariç diğer değişkenlerde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla kadın katılımcıların ZÖÖY şema alanı

ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT alt boyutlarının tamamının aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

c. Kadın Katılımcıların AR ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü

Kadın katılımcıların Ayrılma ve Reddedilme şema alanı ile yeme tutumu ilişkisinde Duygu ve davranış düzenlemesi, Aile İşleyişi ve Geçmiş Aile Travması değişkenlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla Model 4 kullanılarak bir aracı değişken analizi yürütülmüştür. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin yordanan değişkenle olan ilişkileri ve beta katsayıları Şekil 19’da gösterilmektedir.

Şekil 19 Kadın Katılımcılar Model IV

Çizelge 23 AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide DDD (Duygu ve davranış düzenlemesi) Ara Bulucu Rol

Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	Sonuç
AR → DDD	0,18*	-	,243	,975	Kısmi Aracı
AR → DDD → YB	0,24**	0,01 n. s	,476	1,933	Rol
DDD → YB	0,08 n.s	-	,412	1,564	H4c1: Desteklendi

** p<.01, *p <.05, n.s : anlamsız, GFI = 1.00, CFI=1.00, IFI = 1.00, NFI=1.00, $\chi^2/Sd=0.00$

DDD: Duygu ve Davranış Düzenlemesi değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta=-0,08$; $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, bağımsız değişken (AR) arasındaki ilişki ($\beta=0,18$; $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4c1 hipotezi desteklenmiştir. Dolayısıyla kadın katılımcıların AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide DDD Duygu ve Davranış Düzenlemesi değişkeninin kısmı aracılık rolünün olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 23).

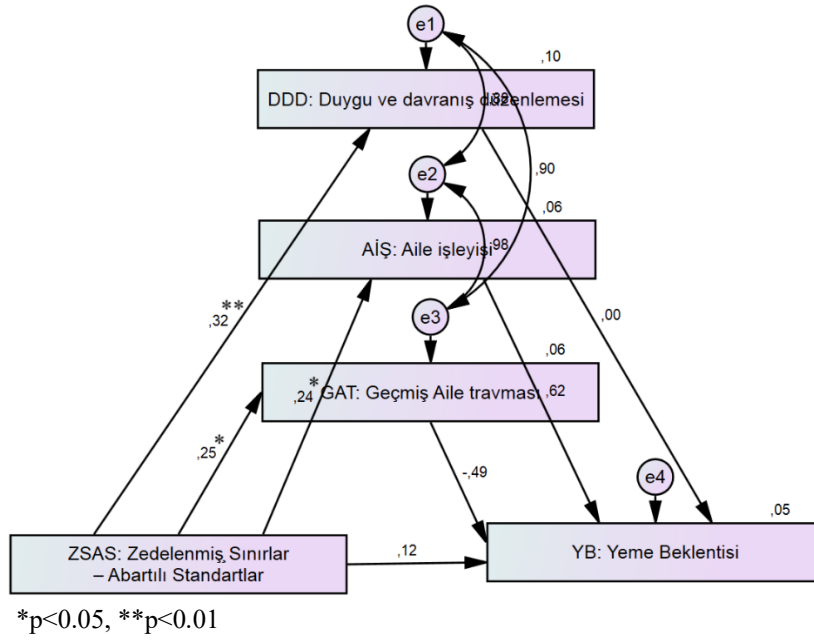
2. EDUŞA ile YB Arasındaki İlişkide KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü (Erkek Katılımcılar)

Erkek katılımcılar için yapılan analizde; yeme beklentisi yordanan (predicted) değişken, erken dönem uyumsuz şema alanları (zedelenmiş sınırlar – abartılı standartlar, ayrılma – reddedilme ve zedelenmiş özerklik – öteki yönelimlilik) yordayıcı (predictor) değişkenler, Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi, Geçmiş Aile Travması) ise aracı değişkenler (mediator) olarak belirlenmiştir.

a. Erkek katılımcıların ZSAS ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü

Erkek katılımcıların zedelenmiş sınırlar-abartılı standartlar şema alanı ile yeme tutumu ilişkisinde Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi ve Geçmiş Aile Travması değişkenlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla Model 2 kullanılarak bir aracı değişken analizi yürütülmüştür. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin yordanan değişkenle olan ilişkileri ve beta katsayıları Şekil 20’de gösterilmektedir.

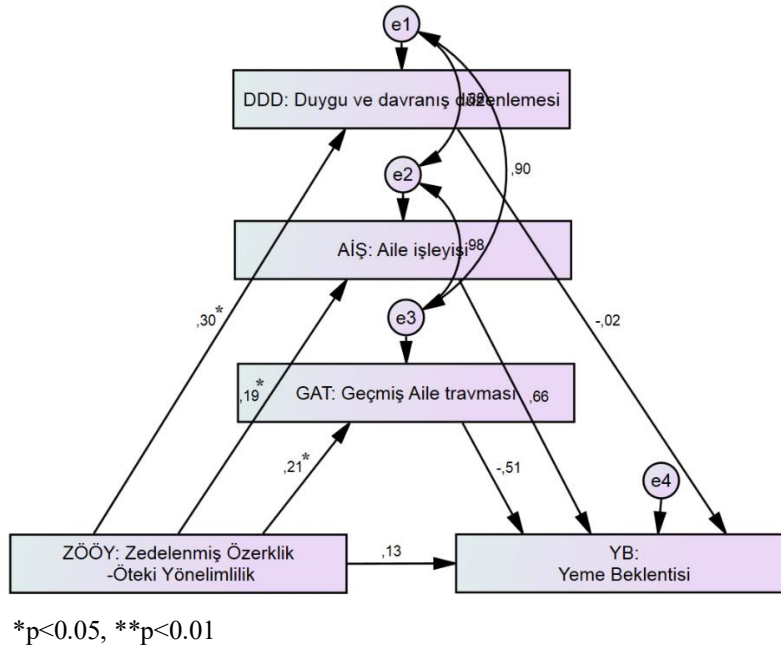
Erkek Katılımcıların Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi, Geçmiş Aile Travması) Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları şekil 20’de verilmiş olup değişkenler arasında zedelenmiş özerklik-öteki yönelimlilik Şema Alanı ile Yeme beklentisi ilişkisi dahil olmak üzere yeme beklentisi ve aracı değişkenler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla erkek katılımcıların ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT alt boyutlarının tamamının aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 20 Erkek Katılımcılar Model II

b. Erkek Katılımcıların ZÖÖY ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü

Erkek katılımcıların zedelenmiş özerklik-öteki yönelimlilik şema alanı ile yeme tutumu ilişkisinde Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi ve Geçmiş Aile Travması değişkenlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla Model 3 kullanılarak bir aracı değişken analizi yürütülmüştür. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin yordanan değişkenle olan ilişkileri ve beta katsayıları Şekil 21’de gösterilmektedir.

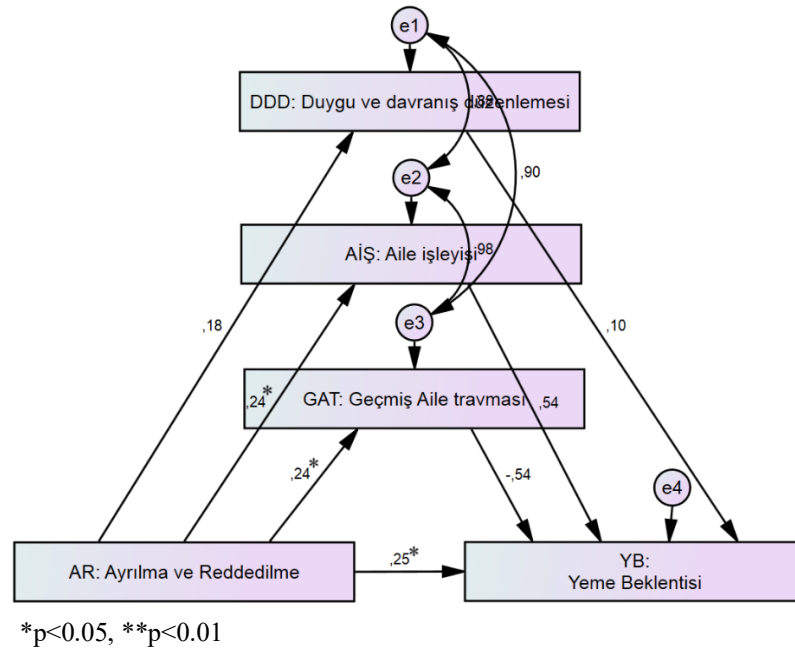

Şekil 21 Erkek Katılımcılar Model III

Erkek Katılımcıların Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi, Geçmiş Aile Travması) Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları Şekil 21’de verilmiş olup değişkenler arasında zedelenmiş özerklik-öteki yönelimlilik Şema Alanı ile Yeme beklentisi ilişkisi hariç diğer değişkenlerde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla erkek katılımcıların ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT alt boyutlarının tamamının aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir.

c. Erkek Katılımcıların AR ile YB İlişkisinde KAT (DDD, AİŞ, GAT) Aracı Rolü

Erkek katılımcıların Ayrılma ve Reddedilme şema alanı ile yeme tutumu ilişkisinde Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi ve Geçmiş Aile Travması değişkenlerinin aracı rolünü incelemek amacıyla Model 4 kullanılarak bir aracı değişken analizi yürütülmüştür. Yordayıcı ve aracı değişkenlerin yordanan değişkenle olan ilişkileri ve beta katsayıları Şekil 22’de gösterilmektedir.

Şekil 22 Erkek Katılımcılar Model IV

Erkek Katılımcıların Zedelenmiş Sınırlar-Abartılı Standartlar Şema Alanı ile Yeme Beklentisi İlişkisinde Kuşaklararası Aktarılan Travma (Duygu ve Davranış Düzenlemesi, Aile İşleyişi, Geçmiş Aile Travması) Aracı Rolüne İlişkin Beta Katsayıları Şekil 22’de verilmiştir.

Çizelge 24 AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide AİŞ (Aile işleyişi) Ara Bulucu Rol

Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	Sonuç
AR → AİŞ	0,32**	-	,031	,717	Kısmi Aracı
AR → AİŞ → YB	0,24*	-0,02 n. s	,143	2,945	Rol
AİŞ → YB	-0,07 n.s	-	,216	-1,222	H4c2: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

AİŞ: Aile İşleyişi değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta = 0,54$; $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, bağımsız değişken (AR) arasındaki ilişki ($\beta = 0,24$; $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4c2 hipotezi desteklenmiştir. Dolayısıyla erkek katılımcıların AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide AİŞ Aile İşleyişi değişkeninin kısmi aracılık rolünün olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 24).

Çizelge 25 AR Şema Alanı ile Yeme Beklentisi Arasındaki İlişkide GAT (Geçmiş Aile Travması) Ara bulucu rol

Yol Analizi (Standartlaştırılmış regresyon katsayılar)	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Std. Hata	Kritik t değerleri	Sonuç
AR → GAT	0,18**	-	,035	,912	Kısmi Aracı
AR → GAT → YB	0,24*	-0,03 n. s	,198	2,765	Rol
GAT → YB	-0,21 n.s	-	,254	-1,765	H4c3: Desteklendi

** $p < .01$, * $p < .05$, n.s : anlamsız, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $IFI = 1.00$, $NFI = 1.00$, $\chi^2/Sd = 0.00$

GAT (Geçmiş Aile travması) değişkeni araştırma modeline aracı olarak dahil edildiğinde aracı değişkenle bağımlı değişken (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişki ($\beta = 0,54$; $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı, bağımsız değişken (AR) arasındaki ilişki ($\beta = 0,25$ $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmanın H4c3 hipotezi desteklenmiştir. Dolayısıyla katılımcıların AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide GAT Geçmiş Aile Travması değişkeninin kısmi aracılık rolünün olduğu tespit edilmiştir.

F. Hipotez Sonuçları

Çizelge 26 Hipotez Sonuçları (Temel Hipotezler)

Temel Hipotezler	Katılımcıların Tamamı
H1: Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) arasında pozitif yönlü bir ilişki beklenmektedir.	Desteklendi
H2: Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında anlamlı bir ilişki beklenmektedir.	Desteklenmedi
H3: Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında anlamlı bir ilişki beklenmektedir.	Desteklendi
H4: Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) değişkeninin aracı rolü olduğu beklenmektedir.	Kısmi aracı Desteklendi
H4a: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olduğu beklenmektedir.	Desteklenmedi
H4b: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olduğu beklenmektedir.	Desteklenmedi
H4c: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide KAT Kuşaklararası Aktarılan Travmanın aracılık rolünün olduğu beklenmektedir.	Desteklenmedi

Çizelge 27 Hipotez Sonuçları (Alt Hipotezler)

Alt Hipotezler	Kadın Katılımcılar	Erkek Katılımcılar	Katılımcıların Tamamı
H1a1: ZSAS şema alanı ile Duygu ve Davranış Düzenlemesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi	Desteklendi	Desteklendi
H1a2: ZSAS şema alanı ile Aile İşleyişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklendi	Desteklendi
H1a3: ZSAS şema alanı ile Geçmiş Aile Travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklendi	Desteklendi
H1b1: ZÖÖY şema alanı ile Duygu ve Davranış Düzenlemesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklendi	Desteklendi
H1b2: ZÖÖY şema alanı ile Aile İşleyişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklendi	Desteklendi
H1b3: ZÖÖY şema alanı ile Geçmiş Aile Travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklendi	Desteklendi
H1c1: AR şema alanı ile Duygu ve Davranış Düzenlemesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi	Desteklenmedi	Desteklendi
H1c2: AR şema alanı ile Aile İşleyişi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklendi	Desteklendi
H1c3: AR şema alanı ile Geçmiş Aile Travması arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklendi	Desteklendi
H2a: Duygu ve Davranış Düzenlemesi ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklenmedi	Desteklenmedi
H2b: Aile İşleyişi ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklenmedi	Desteklenmedi
H2c: Geçmiş Aile Travması ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklenmedi	Desteklenmedi	Desteklenmedi
H3a: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi	Desteklenmedi	Desteklendi
H3b: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi	Desteklenmedi	Desteklendi
H3c: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi	Desteklendi	Desteklendi
H4a1: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) ara bulucu rol oynamaktadır.	Kısmı Aracı Desteklendi	Desteklenmedi	Kısmı Aracı Desteklendi
H4a2: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide AİŞ (Aile İşleyişi) ara bulucu rol oynamaktadır.	Desteklenmedi	Desteklenmedi	Desteklenmedi
H4a3: ZSAS şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide GAT (Geçmiş Aile Travması) ara bulucu rol oynamaktadır.	Kısmı Aracı Desteklendi	Desteklenmedi	Kısmı Aracı Desteklendi
H4b1: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) ara bulucu rol oynamaktadır.	Desteklenmedi	Desteklenmedi	Desteklenmedi

Çizelge 27 Hipotez Sonuçları (Alt Hipotezler) (devamı)

Alt Hipotezler	Kadın Katılımcılar	Erkek Katılımcılar	Katılımcıların Tamamı
H4b2: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide AİŞ (Aile İşleyişi) ara bulucu rol oynamaktadır.	Desteklenmedi	Desteklenmedi	Desteklenmedi
H4b3: ZÖÖY şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide GAT (Geçmiş Aile Travması) ara bulucu rol oynamaktadır.	Desteklenmedi	Desteklenmedi	Desteklenmedi
H4c1: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) ara bulucu rol oynamaktadır.	Kısmı Aracı Desteklendi	Desteklenmedi	Kısmı Aracı Desteklendi
H4c2: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide AİŞ (Aile İşleyişi) ara bulucu rol oynamaktadır.	Desteklenmedi	Kısmı Aracı Desteklendi	Desteklenmedi
H4c3: AR şema alanı ile Yeme Beklentisi arasındaki ilişkide GAT (Geçmiş Aile Travması) ara bulucu rol oynamaktadır.	Desteklenmedi	Kısmı Aracı Desteklendi	Desteklenmedi

V. TARTIŞMA

Bu çalışmada Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma değişkeninin aracılık rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Amaca yönelik yapılan alan yazın araştırmasında benzer araştırmalar ve bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar şu şekilde değerlendirilmiştir:

George ve arkadaşları (2004) tarafından anoreksiya nevroza hastalarında yapılan bir araştırma, tedavi öncesinde ayrılma-reddedilme şema alanında yer alan duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon ve kusurluluk şeması için yüksek puanlara sahip olduğunu bulmuştur.

Sapmaz (2014) tarafından yapılan bir araştırma, Ayrılma-Reddedilme şema alanındaki duygusal yoksunluk şeması ile yeme tutumu arasında bir ilişki bulmuştur. Batur (2004) tarafından yapılan benzer bir çalışma, yeme bozukluğu olan kişilerin Zedelenmiş Sınırlar-Abartılı Standartlar şema alanındaki yetersiz öz denetim şeması ve Aşırı Uyarılma ve Baskılama alanındaki yüksek standartlar şemalarından yüksek puan aldıkları gözlemlenmiştir. Literatürde travmatik deneyimler ile yeme psikopatolojisi arasında önemli bir ilişki olduğu ve travma öyküsü olan hastalarda daha büyük bir semptomatoloji gösterdiğini görülmektedir. Travma ve bilişsel şemalar arasındaki ilişkiler ile kişilik özellikleri, çocukluk ve yetişkinlik travma deneyimleri arasındaki farklar hakkında daha az şey bilinmektedir. Yeme bozukluğu hastalarının klinik ve psikolojik özelliklerini değerlendirmeyi, travma öyküsü olmayan hastalar ile travma deneyimleri olan hastalar arasındaki farklılıkları ve ayrıca yetişkinlik veya çocuklukta maruz kalma arasındaki olası farklılıkları araştırmayı amaçlayan bir çalışmada erken travma ve yeme psikopatolojisi arasındaki ilişkide bilişsel şemaların ve kişilik özelliklerinin olası aracılık rolünü değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında travma öyküsü olan hastalar daha yüksek fiziksel ve psikolojik semptomatoloji skorları göstermiş, hem çocukluk hem de yetişkinlik travmasına maruz kalan hastalarda klinik profil daha bozulmuştur. Ayrıca, çocukluk çağı travması ile yeme arasındaki ilişkide Ayrılma ve Reddedilme alanındaki

şemaların faktörü için belirli bir aracı rolü gösterdiği bulunmuştur. Travma ve yeme psikopatolojisi arasındaki aracı rolü nedeniyle, travma öyküsü olan yeme bozukluğu hastalarının tedavilerinde Ayrılma ve Reddedilme alanına bağlı spesifik bilişsel şemaların gelecek çalışmalarda değerlendirilebileceği önerilmiştir (Meneguzzo vd., 2021).

Anoreksiya nevroza hastalarında yeme bozukluklarını tedavi etmek için motivasyon artırıcı ve şema odaklı terapiler kullanan başka bir çalışmada, hastaların tedavi öncesi aşırı uyarılma ve baskılama şema alanında yer alan yüksek standartlar/acımasız talepler şema puanının yüksek olduğu gözlenmiştir (George vd., 2004). Bu bulgular, yüksek standartlar şemasına sahip kişilerin eleştiriden korkma ve kendilerini aşırı eleştirme eğiliminde olduklarını, bunun da mükemmellik arayışları nedeniyle daha bozulmuş yeme tutumlarına yol açabileceğini göstermektedir.

Yeme bozukluğu olan kadınlarla sağlıklı kadınların karşılaştırıldığı bir başka çalışmada, bulimik grubun ayrılma-reddetme alanında daha yüksek eksiklik şeması puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Kusurluluk şemalarına sahip kişilerin değersiz, istenmeyen veya işe yaramaz oldukları düşüncesiyle başa çıkmak için arındırma davranışlarında buldukları öne sürülmüştür (Waller vd., 2000).

Sınırları kabul etmede zorluklar yaşanan alandaki şemalar haklılık/ grandiyözite ve yetersiz öz denetim/ yetersiz öz kontroldür (Sarıtaş-Atalar ve Gençöz, 2015). Bu şema alanındaki insanlar, hayatlarının erken dönemlerinde ailelerinden gerekli rehberlik ve ilgiden yoksun bırakılmışlardır, karşılıklı işbirliği ve hedef belirleme gibi davranışlardan yoksundurlar ve genellikle ebeveynlerin çocuklarına çok fazla özgürlük verildiği iddia edilir. Bu nedenle, bu insanların yetişkinliğe ulaştıklarında, ihtiyaç duyulduğunda hazzı geciktirmekte veya dürtülerini kontrol etmekte zorlandıkları ileri sürülmüştür. (Rafaeli vd., 2011).

Bu konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, yeme bozukluklarının, bireylerin erken dönem uyumsuz şemasını ele alabilmek için bir strateji olarak geliştirebileceğini göstermektedir (Cooper vd., 2004). Bu stratejiler de genellikle diyet yapma şeklini alır ve bunun kadınlarda daha yaygın olduğu iddiası, analiz sonuçlarının cinsiyete göre farklılık gösterebileceğini düşündürmektedir. Söz konusu çalışmada, erken dönem uyumsuz şemalar ile katılımcıların yeme davranışı arasındaki ilişkide yakın ilişkiler, beden imajı ve benlik saygısının aracı rolü incelenirken cinsiyet farklılıkları gözlemlenmiştir. Benzer bir çalışmada, kadınlarda sınırlılıkları kabullenmede zorluk

şema alanı yeme bozuklukları için ayırt edici bir değişken olarak bulunmuştur. Bu şemaya sahip kadınların bedenlerinden memnun olmadıkları ve kendilerini yetersiz hissettikleri ilişkiler içinde oldukları düşünülmektedir. Kendilerinden memnun değildirler ve her zaman daha fazlasına ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle yeme alışkanlıklarının da olumsuz şekilde etkilediği düşünülmektedir. Kadınların kendilerini beğenmemeleri ve yetersiz hissetmelerinden kaynaklanan daha zayıf bir beden arzusunun yemeyi kesme, aşırı fiziksel aktivite ve iştahsızlık gibi durumlara yol açtığı gösterilmiştir (Cooper vd., 2005).

Stres toleransı ile yeme beklentileri arasındaki ilişkiyi obezite olan ve travmaya maruz kalan üniversite öğrencileri üzerinde inceleyen bir araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, algılanan daha düşük sıkıntı toleransının, olumsuz duygulanımı yönetmeye yardımcı olmak ve kontrol dışı hissetmeye yol açmak için daha fazla yeme beklentisiyle ilişkili olduğunu gösterdiği görülmüştür. Bu bulgular travmaya maruz kalan ve obezite olan üniversite öğrencileri arasında yeme beklentilerini daha iyi anlamak ve tedavi etmek için sıkıntı toleransının tedavi için klinik olarak önemli bir hedef olabileceğini göstermiştir (Kauffman, Bakhshaei ve Zvolensky, 2022).

Obezitenin karmaşık psikolojik mekanizmalarını açıklamaya çalışan başka bir çalışma, erken uyumsuz şemalar (EMS), şema modları ve travma dahil olmak üzere daha kalıcı psikolojik yapıları incelemiştir. Bahsedilen çalışmanın analizleri sonucunda, obezitesi olan bireylerin, normal kilolu bireylere göre önemli ölçüde daha fazla uyumsuz şemaları ve şema modlarına sahip olduğunu ve önemli ölçüde daha az sağlıklı şema modlarını onayladığını ortaya koymuştur. Ek olarak, sonuçlar, grubun çocukluk çağı travması ve travma sonrası stres bozukluğu üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca, obezitesi olan bireylerin önemli ölçüde daha fazla çocukluk çağı travması bildirdiğini göstermiştir (Spirou vd., 2022).

Vogel (1994), feminist terapi teorisinin fikirlerinden yararlanarak, travmanın nesiller arası aktarımı üzerine bir araştırma yayınladı. Araştırmasının bir parçası olarak, feminist terapi teorisinin ilişki benliği inşa etmeye dayalı bir kişilik modeli önerdiğine dikkat çekti. Bu teoriye göre, travmadan kurtulan kızlar, ebeveynleri ve aile üyelerinin nesiller boyunca travma aktarımına duyarlı olabilir. Bunun nedeni, kızların erkeklere göre duygusal olarak daha açık olmaları ve ebeveynlerinin deneyimlerini ve duygularını daha iyi anlayabilmeleridir (Vogel, 1994). Burchert ve meslektaşları tarafından 2017 yılında yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edildi.

Öztürk'ün (2017) çocukluk çağı travmaları üzerine yaptığı araştırmaya göre, katılımcıların %87'sinin ailelerinde en az bir travma yaşandığını ve bu bireylerin ebeveynlerinin %85.7'sinin de kendi ailelerinde bu travmaları yaşadığını belirtmiştir (Öztürk, 2017). Başka bir çalışmanın sonuçları, çocukluklarında tecavüz, fiziksel istismar, şiddetli fiziksel istismar veya şiddet mağduru olan kişilerin evliliklerini bitirme olasılıklarının çok daha yüksek olduğunu gösterdi. Ayrıca çocukken cinsel istismara veya tecavüze uğrayanlarda evlilik doyumunun daha düşük bulunmuştur (Whisman, 2006). Bununla birlikte, başka bir çalışmada çocuklukta kötü muamele ile genel ruh sağlığı arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü incelenmiştir. Çalışmada tüm çocukluk istismarı deneyimlerinin değişkenler arasındaki ilişkide etkili olduğunu ve Ayrılma-Reddedilme ile Zedelenmiş Özerklik şema alanlarının tam aracılık ettiği bulunmuştur. Ayrılma-Reddedilme ve Zedelenmiş Özerklik alanındaki şemaların, istismar deneyiminin şekli ne olursa olsun şema gelişimine yol açabileceği ve bu şema alanlarının yetişkinlikte ruh sağlığı sorunları için önemli bilişsel risk faktörleri olabileceği görülmüştür (Yiğit ve Erden, 2015).

Yeme bozuklukları için risk grubunun hem anneden hem de babadan olumsuz ebeveynlik algıladığı, risk dışı gruba göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Kötü beslenme alışkanlıklarının genellikle ebeveynlerin aşırı korumacılık, otoriterlik, cezalandırma gibi olumsuz ebeveynlik tutumlarına sahip olduğu çocukluk döneminde çevreyi kontrol etmenin bir yolu olarak geliştiği öne sürülmüştür (Waller & Calam, 1994). Aşırı kuralların belirlendiği ve bireysellik şansının bulunmadığı, çocukların risk alma, hata yapma ve eylemlerine uygun yaşama seçeneğine ihtiyaç duydukları için yemek yemeyi reddetmenin sık sık gerçekleştiği belirtilmektedir (McDowell & Hostetler, 1996). Sonuç olarak, olumsuz ebeveynlik deneyiminin yarattığı olumsuz duyguları engellemek için uygunsuz yeme aktivitelerini yeniden sıraladıkları düşünülmektedir. Young ve meslektaşları ihmal ve istismar gibi çocuklukta yaşanan travmatik deneyimlerin erken dönem uyumsuz şemaların gelişimi için risk faktörleri olduğunu bildirmiştir (Young, 2003). Travmatik deneyimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan uyumsuz şemalar, bireyin günlük yaşam olaylarına verdiği duygusal tepkilerde bilgi işleme kalıpları olarak hizmet eder. Bu durum ciddi bilişsel sorunlara ve psikopatolojiye yol açma riski taşımaktadır (Dozois, Martin ve Bieling, 2009).

Savunmalar ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkiyi çocukluk çağı travması perspektifinden incelemek üzere tasarlanan bir çalışmada savunmalar, erken

dönem uyumsuz şemalar ve çocukluk çağı travması arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Bahadır, Astar ve Anlı, 2020).

Literatürdeki vaka çalışması sonuçlarına göre, anoreksiya nervoza veya bulimia nervozalı bireylerin sağlıklı kontrollere göre erken dönem uyumsuz şemalara daha fazla sahip oldukları gözlenmiştir. (Jones vd., 2005; Leung & Price, 2007). Çalışmada ayrıca kalori kısıtlaması (Deas ve ark., 2011), aşırı yeme (Jones ve ark., 2005) ve arınma (Jenkins ve ark., 2013) dahil olmak üzere yeme bozukluklarını öngören çeşitli davranışlar ve şemalar arasında güçlü ilişkiler bulunmuştur. 2021 yılında yapılan meta-analizde toplam 29 çalışma incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, yeme bozukluğu olan kişilerin sağlıklı kontrollere ve çeşitli klinik popülasyonlara kıyasla Haklılık/ Grandiyözite dışındaki tüm şema alanlarında anlamlı olarak daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Bununla birlikte, tüm yeme bozukluğu durumlarında Yüksek Standartlar şeması önemli bir şema olarak görülmüştür. Kısıtlayıcı davranış kalıpları olan yeme bozukluklarının tanısında Yetersiz Özdenetim/ Yetersiz Özkontrol şemaları önemli ölçüde daha az belirgin olarak kaydedilmiştir (Maher vd., 2022).

Benzer çalışmalardan elde edilen bir diğer bulgu, yeme bozukluğu riski taşıyan grubun erken dönem uyumsuz şemaların tümünden daha yüksek puan almasıdır. Sonuç olarak, erken dönem uyumsuz şemalar ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda, yeme bozukluğu olan kişilerin normal örneklere göre daha güçlü şema inançlarına sahip oldukları görülmüştür (Jones, Leung, & Harris, 2006; Leung, Waller, & Thomas, 1999; Waller, Ohanian, Meyer, & Osman, 2000). Aşırı yeme veya yeme davranışlarını kontrol etmenin, bireylerin şema eyleminin neden olduğu dayanılmaz duygulardan kaçmalarına yardımcı olduğuna inanılmaktadır (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray, & Meyer, 2009).

Benzer çalışmalarda yeme bozuklukları için risk grubunun, duygularını anlama ve kabul etme, dürtülerini kontrol etme, amaç belirleme ve strateji geliştirme konularında risk dışı gruba göre daha fazla zorluk çektiği tespit edilmiştir. Svaldi ve meslektaşları (2012) tarafından yapılan benzer bir çalışma, yeme bozukluğu olan hastaların normal örneklere kıyasla birçok açıdan duygu düzenlemede daha fazla zorluk yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, ilginç bir şekilde, mevcut çalışma, duygu farkındalığındaki zorluğun, riskli ve risksiz her iki grupta da farklılık göstermeyen tek duygu düzenleme zorluğu boyutu olduğunu bulmuştur. Yeme

bozukluğu olan hastaların öncelikle yaşadıkları duygu farkındalığı ile ilgili problemleri olduğu düşünölmektedir (Bydlowski ve ark., 2005). Bununla birlikte, Van Strien, Engels, Van Leeuwe ve Snoek (2005), içsel farkındalık eksikliğinin sadece bozulmuş yeme davranışlarından kaynaklanan yeme davranışı ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bu durumda beklenmeyen sonucun nedeni, risk grubunun duygusal bir yeme düzenine sahip olmaması olabilir. Ancak, bahsedilen çalışmada yeme bozukluğunun türü araştırılmadığından bu konuda kesin bir yargıya varılamamıştır.

Bahsedilen araştırmada, teorik bilgilere dayanarak, olumsuz algılanan anne ebeveynlik stili ile olumsuz algılanan baba ebeveynlik tarzının (ilk adım), erken uyumsuz şemaların (ikinci adım) ve duygu düzenlemedeki zorlukların (üçüncü adım) yeme tutumları üzerindeki öngörücü gücünü belirlemek için üç aşamalı bir hiyerarşik regresyon analizi de yapılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizinin sonuçlarına bakıldığında, ilk blok değişkenleri arasında sadece negatif algılanan maternal ebeveynlik tarzının anlamlı olduğunu göstermiştir. İkinci adımda, olumsuz algılanan anne ebeveynlik tarzının anlamlı etkisi, şemalar girildiğinde ortadan kalkmıştır. Üçüncü adımda ise duygu düzenlemedeki zorluklar modele girmiştir. Analiz sonucunda, duygusal yoksunluk, özveri ve yüksek standartlar/ aşırı eleştiri şeması ile duygu düzenlemedeki zorlukların yeme tutumlarını anlamlı bir şekilde açıkladığı görölmüştür. Bu çalışmada yeme bozukluklarının açıklanmasında önemli katkılar olarak bulunan duygusal yoksunluk ve yüksek standartlar/ aşırı eleştiri şemaları literatürde sıklıkla yeme bozuklukları ile ilişkilendirilmiştir. Leung, Thomas ve Waller (2000), anoreksik kadınların duygusal ihtiyaçlarının asla karşılanamayacağına inandıklarını ve bu nedenle kendi ihtiyaçlarını feda etmeleri gerektiğine inandıklarını savunmuştur. Anoreksiyalı kişilerin görünüşleri konusunda katı kurallara sahip oldukları, kendileri için belirledikleri acımasız standartlara ulaşmak için aşırı diyetler ve aşırı egzersiz yapma gibi davranışlar gösterdikleri de bilinmektedir (Shafran, Cooper, Fairburn, 2002).

Cooper, Rose ve Turner (2005) tarafından şemalar ve yeme alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi madde düzeyinde inceleyen bir çalışmada, depresyon puanları kontrol edildiğinde, en yüksek puan alan yeme bozukluğu maddesinin Yüksek Standartlar şeması ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Yüksek Standartlar şemasının yeme bozuklukları için ayırıcı değişken olduğuna inanılmaktadır. Aynı zamanda, bu çalışmada da, duygu düzenlemedeki farklılıkların yeme bozukluklarının önemli bir

belirleyicisi olarak çok kez tanımlandığını bir defa daha bulmuştur (Lavender & Andersen, 2010; Whiteside, Chen, Hunter, & Larimer, 2007). Bu noktada sonuçların literatür ile tutarlı olduğu söylenebilir.

VI. SONUÇ

Alanyazında yapılan benzer çalışmalar değerlendirildiğinde Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) değişkeninin aracılık rolünün incelenmesine yönelik birebir çalışma bulunmadığı görülmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırma alanında özgün bir çalışma olup araştırma bulgularına yönelik sonuçlar ve öneriler şu şekilde sunulmuştur:

Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) değişkeninin aracılık rolünün incelendiği çalışmada EDUŞA ölçeğine ait alt boyut ZSAS, ZÖÖY ve AR şema alanlarının ayrı ayrı aracılık rolünün olmamasına karşın ölçeğin tek boyutta analizi gerçekleştirildiğinde kısmi aracılık rolünün olduğu anlaşılmaktadır. Burada elde edilen sonuç 3 ana değişkenden oluşan modelde (EDUŞA, YB ve KAT) EDUŞA ile KAT ve YB arasında anlamlı ilişkinin belirlenmesi buna karşın KAT ile YB arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunamamasıdır. Bunun nedeninin kuşaklar arası travma öyküsü bulunan bireylerin yeme dürtüsünü etkilemediği, dolayısıyla yeme bozukluğunun daha yakın zamanda yaşanan travmalarla ilişkisi olabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların tamamı dikkate alındığında, ZSAS (Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar) ile DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) arasında olumlu ve orta düzeyde bir etkinin bulunduğu, benzer şekilde hem kadın hem de erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve aynı düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısı ile H1a1 hipotezi her iki grup (kadın-erkek) içinde desteklenmiştir.

Tüm katılımcılar için analiz değerlendirmeye alındığında, ZSAS (Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar) ile Aİ (Aile İşleyişi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu ve benzer şekilde erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve aynı düzeyde olduğu, bununla birlikte kadın katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği anlaşılmaktadır. H1a2 hipotezi tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların tamamı dikkate alındığında, ZSAS (Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar) ile GAT (Geçmiş Aile Travması) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği, erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve aynı düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. H1a3 hipotezi tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Tüm katılımcılar için analiz değerlendirmeye alındığında, ZÖÖY (Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik) ile DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği, erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. H1b1 hipotezi tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Örneklemin tamamı için analiz değerlendirmeye alındığında, ZÖÖY (Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik) ile Aİ (Aile İşleyişi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği, erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve aynı düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. H1b2 hipotezi tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların tamamı dikkate alındığında, ZÖÖY (Zedelenmiş Özerklik-Öteki Yönelimlilik) ile Aİ (Aile İşleyişi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği, erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve zayıf düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. H1b3 hipotezinin tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Tüm katılımcılar için analiz değerlendirmeye alındığında, AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve zayıf düzeyde olduğu, erkek katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği anlaşılmaktadır. H1b3 hipotezinin tüm katılımcılar ve kadın katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Örneklemin tamamı için analiz değerlendirmeye alındığında, AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile Aİ (Aile İşleyişi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği, erkek katılımcılar için

söz konusu ilişkinin olumlu ve aynı düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. H1c2 hipotezinin tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların tamamı dikkate alındığında, AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile GAT (Geçmiş Aile Travması) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği, erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve aynı düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. H1c3 hipotezinin tüm katılımcılar ve erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların tamamı dahil olmak üzere ve kategorik sınıflandırma cinsiyet şeklinde ele alındığında gerek tüm örneklem ve gerekse cinsiyet farklılıklarına göre YB (Yeme Beklentisi) değişkeni ile DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi), Aİ (Aile İşleyişi) ve GAT (Geçmiş Aile Travması) arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Ön görülen H2a, H2b ve H2c hipotezleri desteklenmemiştir.

Örneklemin tamamı göz önüne alındığında ZSAS (Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar) ile YB (Yeme Beklentisi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve orta düzeyde olduğu, erkek katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği anlaşılmaktadır. H3a hipotezinin tüm katılımcılar ve kadın katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Tüm katılımcılar için analiz değerlendirmeye alındığında, ZÖÖY (Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik) ile YB (Yeme Beklentisi) arasında olumlu ve zayıf düzeyde bir etkinin bulunduğu, kadın katılımcılar için söz konusu ilişkinin olumlu ve orta düzeyde olduğu, erkek katılımcılar için bu ilişkinin gözlenmediği anlaşılmaktadır. H3b hipotezinin tüm katılımcılar ve kadın katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların tamamı dikkate alındığında, AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile YB (Yeme Beklentisi) arasında olumlu ve orta düzeyde bir etkinin bulunduğu, benzer şekilde hem kadın hem de erkek katılımcılar için söz konusu ilişkinin aynı olduğu görülmektedir. H3c hipotezinin her iki grup (kadın-erkek) içinde desteklenmiştir.

Örneklemin tamamı göz önüne alındığında, ZSAS (Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar) ile YB (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişkide DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) değişkeninin kısmi aracı rolü olduğu, benzer şekilde kadın katılımcıların içinde aynı durumun geçerli olduğu belirlenmiş olup erkek katılımcılar

için söz konusu değişkenin aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir. H4a1 hipotezinin tüm katılımcılar ve kadın katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların tamamı dikkate alındığında, ZSAS (Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar) ile YB (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişkide Aİ (Aile İşleyişi) değişkeninin aracı rolünün bulunmadığı ve gerekse cinsiyet farklılıklarına göre yapılan analizde benzer sonuca ulaşıldığı anlaşılmaktadır. H4a2 hipotezinin tüm katılımcılar tarafından desteklenmediği görülmektedir.

Tüm katılımcılar için analiz değerlendirmeye alındığında, ZSAS (Zedelenmiş Sınırlar – Abartılı Standartlar) ile YB (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişkide GAT (Geçmiş Aile Travması) değişkeninin kısmi aracı rolü olduğu, benzer şekilde kadın katılımcıların içinde aynı durumun geçerli olduğu belirlenmiş olup erkek katılımcılar için söz konusu değişkenin aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir. H4a3 hipotezinin tüm katılımcılar ve kadın katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Örneklemin tamamı göz önüne alındığında ZÖÖY (Zedelenmiş Özerklik -Öteki Yönelimlilik) ile YB (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişkide DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) değişkeninin, Aİ (Aile İşleyişi) değişkeninin ve GAT (Geçmiş Aile Travması) değişkeninin aracı rolünün bulunmadığı ve gerekse cinsiyet farklılıklarına göre yapılan analizde benzer sonuca ulaşıldığı anlaşılmaktadır. H4b1, H4b2 ve H4b3 hipotezlerinin tüm katılımcılar tarafından desteklenmediği görülmektedir.

Tüm katılımcılar için analiz değerlendirmeye alındığında, AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile YB (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişkide DDD (Duygu ve Davranış Düzenlemesi) değişkeninin kısmi aracı rolü olduğu, benzer şekilde kadın katılımcıların içinde aynı durumun geçerli olduğu belirlenmiş olup erkek katılımcılar için söz konusu değişkenin aracılık rolünün olmadığı tespit edilmiştir. H4c1 hipotezinin tüm katılımcılar ve kadın katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların tamamı dikkate alındığında, AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile YB (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişkide Aİ (Aile İşleyişi) değişkeninin aracı rolünün bulunmadığı ve gerekse cinsiyet farklılıklarına göre yapılan analizlerde kadın katılımcılarda benzer sonuca ulaşıldığı ancak erkek katılımcılarda söz konusu

değişkenin kısmi aracı rolü olduğu anlaşılmaktadır. H4c2 hipotezinin erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Tüm katılımcılar için analiz değerlendirmeye alındığında, AR (Ayrılma ve Reddedilme) ile YB (Yeme Beklentisi) arasındaki ilişkide GAT (Geçmiş Aile Travması) değişkeninin aracı rolünün bulunmadığı ve gerekse cinsiyet farklılıklarına göre yapılan analizlerde kadın katılımcılarda benzer sonuca ulaşıldığı ancak erkek katılımcılarda söz konusu değişkenin kısmi aracı rolü olduğu anlaşılmaktadır. H4c3 hipotezinin erkek katılımcılar tarafından desteklendiği görülmektedir.

Literatürde yapılan bazı araştırmalarda özellikle göçmenlerin atalarının yaşadığı ve kuşaktan kuşağa aktarılan travmatik göç hikayelerinin anlatıları dinleyenler arasında dahi travmatik etkileri olduğu kanıtlanmıştır. Bu bağlamda çalışma örnekleminde yer alan göçmenlerin travmatik durumları ve bunun yeme alışkanlıklarına yansımaları ağır travmadan kurtulanların üçüncü kuşak yakınları ile terapötik süreçteki klinik etkilerini değerlendiren çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Öyle ki Türkiye’de pek çok göçmen popülasyon bulunmakla birlikte bu örneklerde kuşaktan kuşağa aktarılan travmanın etkileri pek çok alanda değerlendirilebilir. Çalışmada 225 kişinin bulunduğu örneklem üzerinde Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA), Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT), Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişki ve bu ilişki özel olarak kadın-erkek örnekleminde değerlendirilmiştir. Ancak bu modeller göçmenlerden oluşan örneklem üzerinde değerlendirilebilir. Araştırmamızın bu yönde yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Genel olarak araştırma kapsamında elde edilen temel sonuçlar:

Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu,

Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı,

Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasında anlamlı bir ilişki olduğu

Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA) ile Yeme Beklentileri (YB) arasındaki ilişkide Kuşaklararası Aktarılan Travma (KAT) değişkeninin aracı rolü olduğu yönündedir.

Bu sonuçlar ışığında farklı örneklemler üzerinde, değişkenlerin boyutları tek tek ele alınarak farklı ve kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Çalışmanın bu alanda yapılan çalışmalar arasında orijinalliği ve farklılığı ile alanyazına önemli katkılar sağlayacağı ve gelecek çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

VII. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- AJZEN, I., FISHBEIN, M., LOHMANN, S., & ALBARRACÍN, D. (2005). The influence of attitudes on behavior. **The handbook of attitudes**, (Albarracín D, Johnson BT, Zanna MP).
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. **American Psychiatric Association**, 5. ed.
- ARKONAÇ, S.A. (2008). **Sosyal psikolojide insanları anlamak: deneysel ve eleştirel yaklaşımlar**. Ankara: Nobel Yayınları.
- ERTAŞ, H.S. (2006). **Yeme Bozuklukları- Anoreksiya, Bulimia ve Diğerleri**. İstanbul: Timaş.
- ERTÜRK, İ. Ş., & KAYNAR, G. (2017). **Kişilik Bozukluklarında Şema Terapi Yaklaşımı**.
- FAIRBURN, C. G. (2008). **Cognitive behavior therapy and eating disorders**. Guilford Press.
- KESKI-RAHKONEN, A., & MUSTELIN, L. (2016). **Epidemiology of eating disorders in Europe**.
- RAFAELI, E., BERNSTEIN, D.P., & YOUNG, J.E. (2012). **Şema terapi: ayırıcı özellikler**. Şaşıoğlu M, translator. İstanbul: Psikonet Yayınları.
- ROEDIGER, E. (2009). **Şema terapi nedir? Şema terapinin temellerine, modellerine ve uygulanmasına girişi**. Ataman S. translator. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- SCHULTZ, D. P. & SCHULTZ, S. E. (2020). **A history of modern psychology** (8. Bs.). (Y. Aslay, Çev). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- TOLMAN, E. C. (1932). **Purposive behavior in animals and men**. Century/Random House UK.

YOUNG, J. E., KLOSKO, J., & WEISHAAR, M. E. (2009). **Şema terapi** (Çev. T. Soylu). İstanbul: Litera Yayıncılık.

YOUNG, J.E., KLOSKO, J.S., & WEISHAAR, M.E. (2003). **Schema therapy: a practitioner's guide**. New York: The Guilford Press.

MAKALELER

ADAMS, J., & NETTLE, D. (2009). Time perspective, personality and smoking, body mass, and physical activity: An empirical study. **British journal of health psychology**, 14(1), 83-105.

AFIFI, T. O., SAREEN, J., FORTIER, J., TAILLIEU, T., TURNER, S., CHEUNG, K., & HENRIKSEN, C. A. (2017). Child maltreatment and eating disorders among men and women in adulthood: Results from a nationally representative United States sample. **International journal of eating disorders**, 50(11), 1281-1296.

ALVARENGA, M. D. S., SCAGLIUSI, F. B., & PHILIPPI, S. T. (2010). Development and validity of the disordered eating attitude scale (DEAS). **Perceptual and motor skills**, 110(2), 379-395.

AMERICAN DIETETIC ASSOCIATION. (2006) Position of the American Dietetic Association: nutrition intervention in the treatment of anorexia nervosa, bulimia nervosa, and other eating disorders. **Journal of the American Dietetic Association**, 106, 2073- 2082.

ANNUS, A. M., SMITH, G. T., FISCHER, S., HENDRICKS, M. VE WILLIAMS, S. F. (2007). Associations among family-of-origin food-related experiences, expectancies, and disordered eating. **International Journal of Eating Disorders**, 40(2), 179-186. doi: <https://doi.org/10.1002/eat.20346>.

ARABACI, L. B., ARSLAN, A. B., DAGLI, D. A., & TAS, G. (2021). The relationship between university students' childhood traumas and their body image coping strategies as well as eating attitudes. **Archives of Psychiatric Nursing**, 35(1), 66-72.

AUERHAHN, N. C., LAUB, D., & PESKIN, H. (1993). Psychotherapy with Holocaust survivors. **Psychotherapy: Theory, research, practice, training**, 30(3), 434.

- BAHADIR, E., ASTAR, M., & ANLI, M. (2020). "Erken Dönem Uyumsuz Şemaları ile Savunma Düzenekleri Arasındaki İlişkilerin Çocukluk Çağı Travmaları Açısından İncelenmesi". **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 21.3: 237-244.
- BAYSAL, A.C. (1981). Sosyal psikolojide tutumlar. **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**. 121–138.
- BREWERTON, T. D. (2007). Eating disorders, trauma, and comorbidity: Focus on PTSD. **Eating Disorders**, 15(4), 285-304.
- BRIERE, J., & SCOTT, C. (2007). Assessment of trauma symptoms in eating-disordered populations. **Eating Disorders**, 15(4), 347-358.
- BULIK, C. M., KLEIMAN, S. C., & YILMAZ, Z. (2016). Genetic epidemiology of eating disorders. **Current opinion in psychiatry**, 29(6), 383.
- ÇELİKEL, F. C., CUMURCU, B. E., KOC, M., ETIKAN, I., & YUCEL, B. (2008). Psychologic correlates of eating attitudes in Turkish female college students. **Comprehensive psychiatry**, 49(2), 188-194.
- CHRISTIANSEN, B. A., GOLDMAN, M. S. VE INN, A. (1982). Development of alcohol-related expectancies in adolescents: Separating pharmacological from social-learning influences. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 50(3), 336-344. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.50.3.336>.
- DASSEN, F. C. M., HOUBEN, K. & JANSEN, A. (2015). Time orientation and eating behavior: Unhealthy eaters consider immediate consequences, while healthy eaters focus on future health. **Appetite**, 91, 13-19. doi: 10.1016/j.appet.2015.03.020.
- DEAS, S., POWER, K., COLLIN, P., YELLOWLEES, A., & GRIERSON, D. (2011). The relationship between disordered eating, perceived parenting, and perfectionistic schemas. **Cognitive Therapy and Research**, 35(5), 414–424. <https://doi.org/10.1007/s10608-010-9319-x>.
- DOZOIS, DAVID & MARTIN, ROD & BIELING, PETER. (2008). Early Maladaptive Schemas and Adaptive/Maladaptive Styles of Humor. **Cognitive Therapy and Research**. 33. 585-596. 10.1007/s10608-008-9223-9.

- EMERY, R. L., YOON, C., MASON, S. M., & NEUMARK-SZTAINER, D. (2021). Childhood maltreatment and disordered eating attitudes and behaviors in adult men and women: Findings from project EAT. **Appetite**, 163, 105224.
- ERGÜNEY-OKUMUŞ, F. E., & SERTEL-BERK, H. Ö. (2020). Yeme Tutum Testi Kısa Formunun (YTT-26) Üniversite Örnekleminde Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. **Psikoloji Çalışmaları**, 40(1).
- ERZEGOVESİ, S. & BELLODI, L. (2016) Eating disorders. **CNS Spectr.**, 21, 304–309.
- FAIRBURN CG, & HARRISON PJ. (2003). Eating disorders. **Lancet**, 361, 407–416.
- FILAIRE, E., ROUVEIX, M., PANNAFIEUX, C., & FERRAND, C. (2007). Eating attitudes, perfectionism and body-esteem of elite male judoists and cyclists. **Journal of sports science & medicine**, 6(1), 50.
- FISCHER, S., STOJEK, M., & HARTZELL, E. (2010). Effects of multiple forms of childhood abuse and adult sexual assault on current eating disorder symptoms. **Eating behaviors**, 11(3), 190-192.
- GALMICHE, M., DÉCHELOTTE, P., LAMBERT, G., & TAVOLACCI, M. P. (2019). Prevalence of eating disorders over the 2000–2018 period: a systematic literature review. **The American journal of clinical nutrition**, 109(5), 1402-1413.
- GARCIA, D., GRANJARD, A., LUNDBLAD, S., & ARCHER, T. (2017). A dark past, a restrained present, and an apocalyptic future: time perspective, personality, and life satisfaction among anorexia nervosa patients. **PeerJ**, 5, e3801.
- GARNER, D., OLMSTED, M., BOHR, Y., & GARFINKEL, P. (1982). The Eating Attitudes Test: Psychometric features. **Psychological medicine**, 12, 871-878.

- GOLDMAN, M. S., BROWN, S. A., CHRISTIANSEN, B. A. & SMITH, G. T. (1991). Alcoholism and memory: Broadening the scope of alcohol-expectancy research. **Psychological Bulletin**, 110(1), 137-146. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.110.1.137>.
- GRIVA, F., TSEFERIDI, S. I., & ANAGNOSTOPOULOS, F. (2015). Time to get healthy: Associations of time perspective with perceived health status and health behaviors. **Psychology, health & medicine**, 20(1), 25-33.
- HALL, P. A., FONG, G. T., & SANSONE, G. (2015). Time perspective as a predictor of healthy behaviors and disease-mediating states. In **Time perspective theory; review, research and application** (pp. 339-352). Springer, Cham
- HANN-MORRISON, D. (2012). Maternal enmeshment: The chosen child. **SAGE Open**. 2(4):2158244012470115. doi:10.1177/2158244012470115.
- HERZOG, D. B. & EDDY, K. T. (2007). Diagnosis, epidemiology and clinical course of eating disorders. In **Clinical Manual of Eating Disorders**, Yager J, Powers PS. (Eds.) Washington DC, American Psychiatric Publishing, s. 1-29
- HOHLSTEIN, L. A., SMITH, G. T. & ATLAS, J. G. (1998). An application of expectancy theory to eating disorders: Development and validation of measures of eating and dieting expectancies. **Psychological Assessment**, 10(1), 49. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.10.1.49>.
- JENKINS, P. E., MEYER, C., & BLISSETT, J. M. (2013). Childhood abuse and eating psychopathology: The mediating role of core beliefs. **Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma**, 22, 248–261.
- JONES, C., HARRIS, G., & LEUNG, N. (2005). Core beliefs and eating disorder recovery. **European Eating Disorders Review**, 13, 237–244.
- JONES, C., LEUNG, N. & HARRIS, G. (2007). Dysfunctional core beliefs in eating disorders: A review. **Journal of Cognitive Psychotherapy**, 21(2), 156-171.
- KATSOUNARI, I. (2009). Self-esteem, depression and eating disordered attitudes: A cross- cultural comparison between Cypriot and British young women. **European Eating Disorders Review: The Professional Journal of the Eating Disorders Association**, 17(6), 455-461.

- KAUFFMAN, B.Y., BAKHSHAIE, J., & ZVOLENSKY, M.J. (2022). The association between distress tolerance and eating expectancies among trauma-exposed college students with obesity. **J Am Coll Health**. 2022 Feb-Mar;70(2):478-483. doi: 10.1080/07448481.2020.1754223. Epub 2020 May 5. PMID: 32369425; PMCID: PMC7641918.
- KRISHNAN, K.R. (2005). Psychiatric and medical comorbidities of bipolar disorder. **Psychosomatic medicine**, 67(1), 1–8.
- LAGHI, F., LIGA, F., BAUMGARTNER, E., & BAIOTTO, R. (2012). Time perspective and psychosocial positive functioning among Italian adolescents who binge eat and drink. **Journal of adolescence**, 35(5), 1277-1284.
- LEUNG, N., & PRICE, E. (2007). Core beliefs in dieters and eating disordered women. **Eating Behaviors**, 8, 65–72. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2006.01.001>.
- LEUNG, N., WALLER, G. & THOMAS, G. (1999). Core beliefs in anorexic and bulimic women. **The Journal of nervous and mental disease**, 187(12), 736-741.
- MAHER, A., CASON, L., HUCKSTEPP, T., STALLMAN, H., KANNIS-DYMAND, L., MILLEAR, P., MASON, J., WOOD, A., & ALLEN, A. (2022). Early adaptive schemas in eating disorders: A systematic review. **European Eating Disorders Review**, 30, 3–22. <https://doi.org/10.1002/erv.2866>.
- MATEJEVIC, M, TODOROVIC, J, & JOVANOVIC, D. (2014). Patterns of family functioning and dimensions of parenting style. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**. 141:431-437. doi:10.1016/j.sbspro.2014.05.075.
- MENEGUZZO, PAOLO & CAZZOLA, CHIARA & CASTEGNARO, ROBERTA & BUSCAGLIA, FRANCESCA & BUCCI, ENRICA & PILLAN, ANNA & GAROLLA, ALICE & BONELLO, ELISA & TODISCO, PATRIZIA. (2021). Associations Between Trauma, Early Maladaptive Schemas, Personality Traits, and Clinical Severity in Eating Disorder Patients: A Clinical Presentation and Mediation Analysis. **Frontiers in Psychology**. 12. 661924. 10.3389/fpsyg.2021.661924.

- MILLER, P. M., SMITH, G. T. & GOLDMAN, M. S. (1990). Emergence of alcohol expectancies in childhood: A possible critical period. **Journal of Studies on Alcohol**, 51(4), 343-349. <https://doi.org/10.15288/jsa.1990.51.343>.
- MITCHELL, R. (2018). The Relationships Among Trauma History, Disordered Eating, Body Dissatisfaction, And Social Anxiety. **Electronic Theses and Dissertations**. 1716. Retrieved from: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/etd/1716>.
- MOLENDIJK, M. L., HOEK, H. W., BREWERTON, T. D., & ELZINGA, B. M. (2017). Childhood maltreatment and eating disorder pathology: a systematic review and dose- response meta-analysis. **Psychological medicine**, 47(8), 1402-1416.
- MONTELEONE, A. M., RUZZI, V., PATRICIELLO, G., PELLEGRINO, F., CASCINO, G., CASTELLINI, G., ... & MAJ, M. (2019). Parental bonding, childhood maltreatment and eating disorder psychopathology: an investigation of their interactions. **Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity**, 1-13.
- NEUMARK-SZTAINER, D., STORY, M., HANNAN, P. J., BEUHRING, T., & RESNICK, M. D. (2000). Disordered eating among adolescents: associations with sexual/physical abuse and other familial/psychosocial factors. **International Journal of Eating Disorders**, 28(3), 249-258.
- PRICE, M., HIGGS, S., & LEE, M. (2017). Self-control mediates the relationship between time perspective and BMI. **Appetite**, 108, 156-160.
- RIKANI, A. A., CHOUDHRY, Z., CHOUDHRY, A. M., IKRAM, H., ASGHAR, M. W., KAJAL, D., ... & MOBASSARAH, N. J. (2013). A critique of the literature on etiology of eating disorders. **Annals of neurosciences**, 20(4), 157.
- SEMİZ, M., KAVAKÇI, Ö., YAĞIZ, A., YONTAR, G., & KUĞU, N. E. S. İ. M. (2013). Sivas il merkezinde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve eşlik eden psikiyatrik tanılar. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 24(3), 149-57

- SMOLAK, L., & MURNEN, S. K. (2002). A meta-analytic examination of the relationship between child sexual abuse and eating disorders. **International Journal of Eating Disorders**, 31(2), 136-150.
- SMYTH, J. M., HERON, K. E., WONDERLICH, S. A., CROSBY, R. D., & THOMPSON, K. M. (2008). The influence of reported trauma and adverse events on eating disturbance in young adults. **International Journal of Eating Disorders**, 41(3), 195-202.
- SPIROU, D., RAMAN, J., BISHAY, R.H. ET AL. (2022). Childhood trauma, posttraumatic stress disorder symptoms, early maladaptive schemas, and schema modes: a comparison of individuals with obesity and normal weight controls. **BMC Psychiatry** 22, 517. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-04169-7>
- TAYFUR, S. N., & EVRENSEL, A. (2020). Investigation of the relationships between eating attitudes, body image and depression among Turkish university students. **Rivista di psichiatria**, 55(2), 90-97.
- TUNÇ P. (2020). Çocukluk çağı travması ile bozulmuş yeme tutumları ilişkisinde ebeveyne bağlanmanın düzenleyici rolünün incelenmesi. **Turk J Child Adolesc Ment Health**. 27(2):75–84.
- VAN GERKO, K., HUGHES, M. L., HAMILL, M., & WALLER, G. (2005). Reported childhood sexual abuse and eating-disordered cognitions and behaviors. **Child abuse & neglect**.
- VARDAR, E., & ERZENGIN, M. (2011). Ergenlerde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve psikiyatrik eş tanıları iki aşamalı toplum merkezli bir çalışma. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 22(4), 205-212.
- WOMBLE, L.G., WILLIAMSON, D.A., MARTIN, C.K., ZUCKER, N.L., THAW, J.M., NETEMEYER, R., LOVEJOY, J.C., & GREENWAY, F.L. (2001). Psychosocial variable associated with binge eating in obese males and females. **Int J Eat Disord**. 30:217–21.

- WONDERLICH, S. A., CROSBY, R. D., MITCHELL, J. E., THOMPSON, K. M., REDLIN, J., DEMUTH, G., ... & HASELTINE, B. (2001). Eating disturbance and sexual trauma in childhood and adulthood. **International Journal of Eating Disorders**, 30(4), 401-412.
- YIGIT, İBRAHİM & ERDEN, GÜLSEN. (2015). Çocukluk Çağı İstismar Yaşantıları ile Genel Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. **Türk Psikoloji Dergisi**. 30. 47-59.
- YILDIRIM, İ., IŞIK, Ö., ERSÖZ, G., BÜYÜKKÖK, M., ZENGİN, G., & ÖZEL, Ö. (2016). Düzenli fiziksel aktivite yapan bireylerde depresyon ve yeme tutum ve davranış ilişkisi. **Journal of Human Sciences**, 13(2), 2016.
- YOUNG, J.E. (1999). Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach. **Professional Resource Press/Professional Resource Exchange**.

TEZLER

- BAHADIR, E. (2019). “Erken dönem uyumsuz şemaları ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin çocukluk çağı travmaları açısından incelenmesi” (Master’s thesis on the Internet). İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- DEMİRBAŞ, C.T. (2016). “Early Maladaptive Schemas, Time Perspective and Eating Attitude: The Mediating Role of Emotional Regulation and Emotion Reactivity”. (Master’s Thesis), Bahçeşehir University.
- DEVECI, E. (2020). “Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğunun Görülme Sıklığı ve Psikososyokültürel Yordayıcıları: İstanbul Örneği” (Doctoral Thesis), İstanbul University.

EKLER

Ek 1 Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA)

Ek 2 Etik Onay Belgesi

Ek 1 Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları (EDUŞA)

8

EKLER

1- Erken Dönem Uyum bozucu Şema Alanları (EDUŞA)

YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. ____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. ____ Beni terkedeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. ____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum
4. ____ Uyumsuzum.
5. ____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. ____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum
7. ____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
8. ____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
9. ____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.
10. ____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.
11. ____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. ____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseydiğimi göstermek gibi).
13. ____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. ____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana "hayır" denilmesini çok zor kabullenirim.
15. ____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. ____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. ____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. ____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. ____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. ____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. ____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. ____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.

23. ____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. ____ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. ____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. ____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.
27. ____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. ____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. ____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. ____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. ____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.
32. ____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. ____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.
34. ____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. ____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
36. ____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.
37. ____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. ____ Yakınlarımla beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım
39. ____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. ____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. ____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. ____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. ____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. ____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
45. ____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız
46. ____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. ____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.

48. ____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. ____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. ____ İstedığımı yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. ____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım
52. ____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
53. ____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. ____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
55. ____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. ____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
57. ____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.
58. ____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
59. ____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. ____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
61. ____ Gündelik işler için benim kararlarım güvenilemez.
62. ____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
63. ____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum-Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. ____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
65. ____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. ____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
67. ____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. ____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
69. ____ Benim yararım olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. ____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.

71. ____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. ____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. ____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. ____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
75. ____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
76. ____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.
77. ____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.
78. ____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. ____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.
80. ____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
81. ____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
82. ____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
83. ____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
84. ____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.
85. ____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
86. ____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
87. ____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
88. ____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
89. ____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. ____ Ben cezalandırılmayı hakeden kötü bir insanım.

Yemeden Beklentiler Ölçeği

Aşağıdaki maddeleri okuyunuz ve sizin düşüncenize en yakın yanıt karşılık gelen rakamı işaretleyiniz. Lütfen soruları “yemek yeme” kelimesinin sizin için ne ifade ettiğini düşünerek cevaplayınız.

	1 Tamamen Katılmıyorum	2 Çoğunlukla Katılmıyorum	3 Biraz Katılmıyorum	4 Ne Katılıyor Ne Katılmıyorum	5 Biraz Katılıyorum	6 Çoğunlukla Katılıyorum	7 Tamamen Katılıyorum	
1	Tamamen Katılmıyorum	Çoğunlukla Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Ne Katılıyor Ne Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
1	Yemek yeme bana sevdiğimi hissettirir.	1	2	3	4	5	6	7
2	Üzgün ya da depresif hissettiğimde yemek yemek, problemlerimi zihnimden uzaklaştırmama yardım edebilir.	1	2	3	4	5	6	7
3	Yemek yemek bana kontrolden çıkmışım gibi (yemeyi durduramıyordum gibi) hissettirir.	1	2	3	4	5	6	7
4	Yemek yemek bazı duygusal ihtiyaçları giderir	1	2	3	4	5	6	7
5	Kaygılı ya da gergin hissettiğimde yemek yemek rahatlamama yardım eder.	1	2	3	4	5	6	7
6	Yemek yemeyi keyifli bir etkinlik olarak görmem.	1	2	3	4	5	6	7
7	Yemek yemek yetersizlik duygularıyla başa çıkmama yardımcı olur.	1	2	3	4	5	6	7
8	Yemek yemek can sıkıntımı gidermeme yardımcı olmaz.	1	2	3	4	5	6	7
9	Yapacak bir şeyim olmadığında, yemek yemek can sıkıntımın hafiflemesine yardımcı olur.	1	2	3	4	5	6	7
10	Yemek yediğim zaman genellikle hayatımın kontrolünün bende olmadığını hissederim	1	2	3	4	5	6	7
11	Kaygılı hissettiğim zaman, yemek yemek beni sakinleştirmez.	1	2	3	4	5	6	7
12	Yemek yemek duygusal bir rahatlama sağlar.	1	2	3	4	5	6	7
13	Gergin ya da stresli hissettiğimde, yemek yemek kaygı düzeyimi düşürüyormuş gibi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
14	Yemek yemek iyi bir kutlama şeklidir.	1	2	3	4	5	6	7
15	İyi bir şeyler yaptığımda, yemek yemek kendimi ödüllendirmemin bir yoludur.	1	2	3	4	5	6	7
16	Yemek yemek benim için işe yarayan bir ödül değildir	1	2	3	4	5	6	7
17	Yemek yemek bana güvenlik ya da rahatlık hissini vermez.	1	2	3	4	5	6	7
18	Gün içerisinde yapmayı planladığım bir şey yoksa yemek yemek vaktimi doldurmama yarayacak bir şey olmaz.	1	2	3	4	5	6	7
19	Yemek yemek daha iyi düşünmemi ve daha iyi çalışmamı sağlar	1	2	3	4	5	6	7
20	Yemek yemek keyifli ve eğlencelidir.	1	2	3	4	5	6	7
21	Yemek yeme davranışım genellikle kontrolde olmadığım duygusuyla sonuçlanır.	1	2	3	4	5	6	7

22	Çok çalıştığım veya bir şeyleri başardığımda, yemek yemek benim için iyi bir ödül olmaz.	1	2	3	4	5	6	7
23	İnsanın canı sıkıldığında yapılacak şeylerden birisi yemek yemektir.	1	2	3	4	5	6	7
24	Yemek yemek öfkemi göstermenin bir yoludur.	1	2	3	4	5	6	7
25	Yemek yemek rahatsızlık veren sosyal durumlardan kaçınmama yardım eder.	1	2	3	4	5	6	7
26	Anne-babama, eşime veya arkadaşlarıma kızgın olduğumda yemek yemek onlardan hıncımı çıkarmama yardım eder.	1	2	3	4	5	6	7
27	Zor görevlerle karşılaştığımda, yeme yemek bu görevleri yerine getirmekten kaçınmama yardım edebilir.	1	2	3	4	5	6	7
28	Yemek yemek depresyon, yalnızlık veya korku gibi olumsuz duyguları unutmama ya da zihninden uzaklaştırmama yardım eder.	1	2	3	4	5	6	7
29	Stresli, kaygılı ya da gergin hissettiğimde, yemek yemek beni sakinleştirir.	1	2	3	4	5	6	7
30	Yemek yemek, hissetmek istemediğim duyguları bastırmama yardımcı olabilir.	1	2	3	4	5	6	7
31	Yemek yemek daha iyi çalışmamı sağlar.	1	2	3	4	5	6	7
32	Yemek yemek olumsuz duygularla baş etmeme yardım eder.	1	2	3	4	5	6	7
33	Yemek yemek bana kontrolden çıkmışım gibi hissettirmez.	1	2	3	4	5	6	7
34	Yemek yemek üzüntü veya duygusal acı ile başetmemde bana yardımcı olur.	1	2	3	4	5	6	7

AKTARILAN PSİKOLOJİK TRAVMA ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda bazı görüşlerin yer aldığı ifadeler mevcuttur. Bu ifadeler de yer alan görüşlere katılım derecenizi yan tarafında bulunan 5 dereceli ölçeğe göre değerlendirmelisiniz. İşaretsiz madde bırakmadığınıza emin olmalısınız.

Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kısmen Katılıyorum (3), Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5)

İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Aile büyüklerimiz istemediği halde yaşadıkları bölgeden ayrılmak zorunda kalmıştır.	()	()	()	()	()
2. Ailem geçmişimizden bahsederken hep hüzünlendir.	()	()	()	()	()
3. Ailemle birlikte herhangi bir problemle karşılaştığımızda kolaylıkla duruma uyum sağlayıp, onu çözmeye çalışırız.	()	()	()	()	()
4. Ailemden savaş hikâyesi dinleyerek büyüdüm.	()	()	()	()	()
5. Zor bir durum yaşadığımızda akraba ve yakın dostlarımız hemen yardımcı olurlar.	()	()	()	()	()
6. Aile içerisinde gizli bir anlaşma yapmış gibi bazı konular kesinlikle konuşulmaz.	()	()	()	()	()
7. Ailemde anlam veremediğim bir şekilde korku, öfke, çaresizlik gibi duygular yaşanır.	()	()	()	()	()
8. Herhangi bir neden olmaksızın zaman zaman kendimi suçlu hissedirim.	()	()	()	()	()
9. Bazen hayatta olduğum halde yaşıyor gibi hissetmem.	()	()	()	()	()
10. Bazen neyden kaynaklandığımı bilmediğim halde korkar veya kaygılanırım.	()	()	()	()	()
11. Hayatımda her şey yolundayken bir türlü mutlu olamıyorum.	()	()	()	()	()
12. Bazen hüzünlendirim fakat nedenini bilmediğim anlar yaşarım.	()	()	()	()	()
13. Sevdiğim birine kötü bir şey olma ihtimali beni endişelendirir, korkutur.	()	()	()	()	()
14. Duygularımı kontrol etmekte güçlük çekerim.	()	()	()	()	()
15. Yaşanılan olaylara karşı gereğinden çok daha fazla tepki veririm.	()	()	()	()	()
16. Evde yeterli yiyecek olmadığında kaygılanırım.	()	()	()	()	()
17. Gereğinden fazla alışveriş yaptığım anlar olur.	()	()	()	()	()
18. Dünyanın güvenilir bir yer olduğunu düşünmem.	()	()	()	()	()
19. Sebebi bulunamayan ve zaman zaman tekrarlayan baş, boyun, sırt ağrıları yaşarım.	()	()	()	()	()

Ek 2 Etik Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.07.2023-90447

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-88083623-020-90447
Konu : Etik Onayı Hk.

14.07.2023

Sayın Nursena ÖZTÜRK

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu'nun 06.07.2023 tarihli ve 2023/06 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BS94FRU78C Pin Kodu : 20262

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Kep Adresi : iau.yazisleri@iau.hs03.kep.tr

Bilgi için : Tuğba SÜNNETÇİ

Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı

Tel No : 31002

ÖZGEÇMİŞ

Ad- Soyad: Nursena Öztürk

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans:** 2019, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji
- **Yüksek Lisans:** 2021, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi
- **Yüksek Lisans:** 2023, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji

YAYINLAR:

- **Öztürk, N. & Parlar, H.** (2022). TÜRKİYE’DE AİLE EĞİTİMİ ALANINDA YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 22 (57) , 863-891 . DOI: 10.21560/spcd.vi.889937
- **Öztürk, N.** (2023). “Yeme Bozuklukları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar: Bir Gözden Geçirme” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:112; pp:7260-7270. DOI: http://dx.doi.org/10.29228/sssj.704_50

